Magyarságkutató Tudományos Társaság
Naučno društvo za hungarološka istraživanja
The Scientific Association for Hungarology Research
24000 Szabadka - Subotica, Branislava Nušića 2/1
Szerbia – Srbija
E-mail: irengm@tippnet.rs
www.mtt.org.rs

Tartalmi beszámoló

a Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) 2009. évi tevékenységéből

Támogató:

MTA Elnöki Titkársága

műhelytámogatás

Szerződésszám: H-14/2009.

Iktatószám: 28.833./2009.

Szabadka, 2010. 02. 13.

Zárbeszámoló
a Magyarságkutató Tudományos Társaság
2009. évi kutatásairól[1]

A Magyarságkutató Tudományos Társaság a 2009. évi MTA műhelytámogatásnak köszönve kutatási csoportokat alakított, időszerű társadalomtudományi témákat dolgozott fel, majd publikálta azokat, vagy nyilvánosan prezentálta konferenciákon.

Az MTA Titkárságának támogatásával létrejött tevékenység így foglalható össze:

A.) Kutatómunkák és a velük kapcsolatos publikációk

A kutatási projektum címe: *Tehetségpontok Vajdaságban*	*Résztvevők:* Dr. Ivanovic Josip, Dr. Gábrity Molnár Irén	*Támogatók:* MTA Titkársága; Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, Magyarkanizsai Önkormányzat Partner: Magyarságkutató Tudományos Társaság

Doc. dr. sc. Josip Ivanović
Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka

TEHETSÉGGONDOZÁS A MULTIKULTURÁLIS KÖRNYEZETBEN

A szerző megállapítja annak szükségességét, hogy, amikor tehetségről beszélünk, elsősorban arra a logikusan felmerülő legfontosabb kérdésre adjunk választ, hogy »mi a tehetség«. Nem csak egy helyes válasz adódik, hanem számos és különböző, amelyek több szempontból vizsgálják a körülményeket, mint például: *megjelenésének ideje* (tehetséges gyerek – felnőtt alkotó), *a viselkedés jellegzetességei vagy a leendő viselkedés előrejelzése* (alkotás – potenciális tehetség), *a viselkedés típusa* (általános képességek – különleges képességek), stb. Mindenesetre azok a tehetséges gyerekek, akikről a szakértő megállapítja, hogy különleges adottságaik vannak, melyek nagy eredmények elérésére teszik őket képessé. Ahhoz, hogy valóra váltsák a lehetőségeket és maximálisan teljesítsenek önmaguk és a társadalom számára, ezeknek a gyerekeknek megkülönböztetett tantervekre és oktatási szolgáltatásokra van szükségük, amelyek jelentős mértékben meghaladják a rendes iskolai programok nyújtotta lehetőségeket. A helyzet még bonyolultabb, ha figyelembe vesszük, hogy mindez multikulturális környezetben játszódik. Egyre több tudományos ágazat, elsősorban társadalmi, humán, kulturológiai, szociológiai és pedagógiai tudományág érdeklődése irányul a multikulturalizmusra. Ennek keretében jelenünk és jövőnk megköveteli a multikulturális társadalomban való nevelést és oktatást, illetve a multikulturális oktatást az iskolában, a tömegtájékoztatásban, és a multikulturális légkört a társadalmi közösségben. Ilyen összetett körülmények közepette, a tehetséges diákokkal való munka mindenképpen kihívást jelent.
Kulcsszavak: tehetség, adottság, multikulturális társadalom, multikulturalizmus, a multikulturalizmus és az oktatás viszonya, a multikulturális oktatás lehetőségei.

[1] A részletes tartalmi beszámolót (233 926 karakter, vagy 104 oldal) és a CD-t lásd a mellékletben. A beszámoló csak azt a tevékenységet foglalja magába, amit az MTA Titkársága támogatott

Dr. Gábrity Molnár Irén:
Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka
Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar Szabadka

Tehetséges tanár a tehetséggondozás szolgálatában[2]

A 21. század társadalmi kihívásainak megfelelően az új pedagógiai gondolkodásmódban új formákat vesz fel a tudás, a tanulás és a tanítás is. Már nem a tanár lexikális tudása a fontos, hanem a tudás átadásának és képességfejlesztő módszere, rátermettsége. Nem az a fontos, hogy a tanár mindig tudja a helyes választ, de mindenekelőtt önmagát adja és a gyerekek kiismerik, tudják, hogy közös feladatuk van és együttműködnek. A tanár tehetsége két szempontból elemezhető: egyrészt a szakmai készsége, vagyis kreativitása, másrészt a tehetséges tanulóval való törődés alapján. A tehetségfejlesztés sokféle, hiszen minden egyes tanuló személyisége egyedi és megismételhetetlen. A tehetséggondozó pedagógus, miközben személyiséget formál, nem korlátozza a tanuló képességeinek önálló kibontakozását, folyamatos megnyilvánulását. A jó pedagógus arra is odafigyel, hogy a diákja képes legyen a társadalmi együttműködésre, a csoportban való mozgásra, kommunikálásra.

###

Projekt - external evaluation of the SER 032 project calls *THE INCLUSION OF ROMA PUPILS IN SECONDARY SCHOOLS IN VOJVODINA* – 2009	*Résztvevők:* Dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Papp Z. Attila, Márton János és a MTT kérdezőbiztosai	*Támogatók:* MTA Titkársága; Roma Education Fund ("REF") Baarerstrasse12, CH 6300 ZUG, SWITZERLAND

A projektum kérdőíveinek szerkesztéséért és az adatok mélyinterjú elemzéséért támogatásban részesült munkatársunk, Papp Attila.

###

Életminőség-felmérés Észak-vajdaság lakosságának körében	*Résztvevők:* Dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Somogyi Sándor, Rác Lívia	*Támogatók:* MTA Titkársága; Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi Titkárság Újvidék. *Pályázó:* Regionális Tudományi Társaság Szabadka *Partnerek:* Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka,

Dr. Somogyi Sándor, Prof. Emeritus, Dr. Gábrity Molnár Irén, egyetemi tanár

ELÉGEDETTSÉG – ELÉGEDETLENSÉG NÉHÁNY JELLEMZŐJE VAJDASÁG ÉSZAKI RÉSZÉN

Szerbiában a politikai pártok is felhasználják az újvidéki SCAN ügynökség közvélemény-kutatási eredményeit. Jellemző, hogy csak egy globális kérdés formájában jelenik meg a közvélemény kutatásban az életminőség, megelégedettség. Tehát az ilyen jellegű szerbiai kutatások hiányosak. Ebből kiindulva megállapítottuk, hogy a vajdasági magyarság

[2] Publikálva: *A tehetségek szolgálatában*, I. nemzetközi tehetséggondozó konferencia, III. tehetség nap/III dan talenata, Kiadó: Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, Zenta, 2009. pp. 52-60.

életminőségét, boldogságérzetét, megelégedettségét széles körű *empirikus kutatásra* alapozva kell elemezni az elkövetkező évek kisebbségi *nemzetstratégiájának* kialakítását segítendő. A szabadkai székhelyű Regionális Tudományi Társaság és a magyarságkutató Tudományos Társaság felvállalta ezt a feladatot, hogy tisztázzuk azokat a tényeket, amelyek a vajdasági magyarság megelégedettségét - elégedetlenségét jellemzik. A kutatás első fázisa a terepi empirikus kutatás kérdőívek kitöltéséből állt, amelyben viszonylag egyszerű eldöntendő kérdések szerepeltek és folyamatban van a második fázis, a begyűjtött anyag statisztikai feldolgozása, következtetések levonása. Ebben a kutatásban mindenekelőtt hangsúlyt fektetünk a megelégedettségre az általános közérzettel, iskolázottsággal, írásbeliséggel, továbbfejlődési lehetőségekkel, egészséggel és a fogyasztás bizonyos elemeivel.

###

Projektum címe: „A magyarokat is érintő vajdasági munkaerőpiac és az iskolai képzettség összefüggéseiről”	*Résztvevők*: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar kérdezőbiztosai, Koordinátor G. Molnár Irén Szervező: Rác Lívia	*Támogatók:* MTA Titkársága; Szülőföld Alap, Budapest Megrendelő: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka

A magyarokat is érintő vajdasági munkaerőpiac és az iskolai képzettség összefüggéseiről

A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar megbízásából a szociológiai kutatócsoport (egy tanár és egy munkatársa, négy kérdezőbiztossal) elvégezték a vajdasági tartomány, illetve az Észak-vajdaság térségére jellemző munkaerő-piaci és iskoláztatási szempontok elemzését. Abból a tényből indultunk, ki hogy a munkaerő-piaci elvárások, és az oktatási intézmények kibocsátó kapacitásának valahol találkoznia kell. A kérdés az, hogy erről mit tudnak a szakemberek (munkaközvetítő irodák, iskolavezetők), mi a véleményük a fiataloknak (akik mint friss diplomások az egész helyzet legérintettebb alanyai) az esélyeikről a vajdaságban megszerzett diploma árán.

Kutatási tématervek - hipotézisek:

1. A kutatás elsősorban az észak-vajdasági munkaerőpiacra koncentrálva igyekszik bemutatni a pályakezdőkkel szembeni munkaadói elvárásokat, majd átfogó munkaerőpiaci elemzéssel bemutatni a térség befogadó készségét.

3. A friss diplomások munkalehetőségeinek esélyei az egyes térség/helységfejlődési lehetőségeitől, a szakma (diploma) keresettségétől és a munkakeresők személyes kompetenciáitól, kapcsolataitól függenek.

4. A pályakezdők értelmiségiektől a felsőfokú végzettség mellett számos más kompetenciát és szaktudást is elvárnak. A fontosabb személyiségbeli tulajdonságok közül a következők kerülnek előtérbe: kommunikációs készség, megbízhatóság, jó csapatmunkás.

5. A humán szakon diplomázott fiatalok pályakezdése akadozó, különösen, ha nincs jó kommunikációkészsége, több, funkcionális nyelvtudása: szerb, magyar, angol/német.

6. A magyar humán- és társadalomtudomány területén tanuló és diplomázó fiatalok munkaerőesélyeit növelni lehet a meglévő magyar tannyelvű karok szakválasztásával, vagy specializálással illetve másoddiplomák szerzésével.

7. A vajdasági magyar érdekeltségű karok és főiskolák szakmai választékát, valamint több specializáló kurzusajánlataikat elő lehet segíteni a határon átívelő felsőoktatási intézmények közös programjainak és projektjeinek hasznosításával.

A kutatócsoport 3 területen elemezte a régióbeli helyzetet:

a.) Munkaerő-piaci helyzet – befogadó szféra

b.) Oktatás és képzésszínt (vajdasági magyarok) – felkínált munkaerő

c.) Foglalkoztatottsági esélyek empirikus elemzése - A felsőoktatási esettanulmány a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar törekvéseiről, hogy az alapdiploma mellett tovább- és kiegészítő képzéssel emelje a munkalehetőségi esélyeket a magyar fiatalok körében. Ehhez a kutatáshoz kapcsolódik a kérdőíves empirikus lekérdezés, amelyet áprilisban végeztünk el (*elemzését lásd e beszámoló második részében*).

Kutatási módszerek:

1. Statisztikai adatelemzés – szekundáris adatforrások
2. Interjúelemzés – 2006-ban elvégzett kutatás másodelemzése
3. Kérdőívezés:
    a.) A vajdasági frissen diplomás, vagy munkában levő magyar fiatalok lekérdezése (Szabadka, Nagybecskerek, Ada, Kanizsa községekben)
    b.) A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Közművelődési Tanszék – kihelyezett Rendezvényszervező specializáció szakának hasznosulása Vajdaságban.

###

Kutatás és tanulmány: „Oktatásszervezés (előkészítés-piackutatás) a Vajdaságban”	*Résztvevők*: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar kérdezőbiztosai, kutatás-koordinátor G. Molnár Irén	Támogatók: *MTA Titkársága; Szülőföld Alap, Budapest; Megrendelő:* SzTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet

Oktatásszervezés (előkészítés-piackutatás) a Vajdaságban

Kutatási összegzés – általános megállapítások

1. *Szerbiában a felnőttképzési reform terén még zömében felkészületlenek az állami oktatási intézmények, ugyanis nem eléggé hatékonyak a felnőttképzési programok, a munkanélküliek átképzésének megszervezéséhez. Az iskolák programjai merevek, és egy konzervatív szakosodási rendszerben, nehéz helyzetbe juttatták a munkanélküliséggel küszködőket*.
2. *Vajdaságban, a magyarságnak a további marginalizálódás fékezésére, megakadályozására mobil, a változásokra gyorsan és hatékonyan reagálni tudó, alkalmazkodni képes munkaerő képzése szükséges*. Ehhez kell felfejleszteni az anyanyelvű iskolahálózatot is. A szakképzés piaci igényekhez való igazítása (műszaki-informatikai, mezőgazdasági, élelmiszeripari, feldolgozóipari gyakorlat-orientált képzés fejlesztése), üzemek, vállalkozások, önkormányzatok és szakiskolák közötti szoros együttműködést feltételez. Elengedhetetlen a szakiskolák egységes rendszerbe szervezése, a mai technikai színvonalnak megfelelő oktatás megszervezése, valamint az iskolarendszerű képzés kompetencia alapúvá tétele.
3. *A vajdasági magyarság számára a folyamatos ismeret, tudás-szerzés és a tudásalapú gazdasági tevékenység felvállalása a még rendelkezésére álló fontos kitörési pont*. Megújítandó az értelmiségi és polgári középosztály, a szakmai elitréteg újrateremtése és továbbépítése érdekében. Egy átfogó, a vajdasági magyarság egészét megcélzó tudásmenedzsment-koncepció eredményesen motiválná a széleskörű közösségi identitásépítést, többletteljesítmény-vállalási készséget és a szellemi tőkefelhalmozást. Ennek érdekében támogatni kell az országos (és azon belül a magyar anyanyelvű) felnőttképzési rendszer reformját is.
4. *A vajdasági munkaerőpiacon az egészségügy, a közgazdaságtan és az informatikai műszaki képzés terén kielégítőnek tűnik a szakemberlétszám*, de a *mezőgazdaságban*

szakemberhiányról beszélünk. A magyarul tudó munkaerő esetében folyamatosan újratermelődnek egyes szakok (főleg amelyeket magyar tannyelven tanulhatnak: pedagógus, műszaki, vagy közgazdász szakok). A munkaerőpiac befogadó-készségét kiszélesített régiószinten szükséges feltárni. Ebben a folyamatban fontos lenne felvenni a kapcsolatot, Dél-Magyarország kutatóintézményeivel, illetve a képzéspótlás okán a tanintézményeivel is. Az intézményesített *külkapcsolatokban, a partnerségen és a nyitottságon van a hangsúly.*

5. A jövőben, *korszerű oktatási hálózatok működtetésére lesz szükség*, amelyekben fokozatosan mind nagyobb kifejezésre jut a piacigény. Az eddigi tapasztalat azt jelzi, hogy nem érdemes az államközi szerződésekre és keretegyezményekre várni, hanem felsőoktatási intézmények, karok autonóm tevékenységének függvényében kellene a jövőben kialakítani a régió tudományszervezési innovatív szerepét, amelyre jellemző a *határokon átívelő együttműködések kezdeményezése.* A magyarok esetében az eddig kialakult nem formalizált, személyes és szakmai kapcsolatok (oktatók és hallgatók részéről) is segíteni tudják az intézményesült együttműködéseket, határokon átívelő sokoldalú, szerződéses kapcsolatok létrehozását. A régióban működő oktatási intézmények képzési kínálatának racionális kihasználása a cél, a felsőoktatási tömörülést képviselő érdekek összeegyeztetésével.

6. *Az esettanulmány megmutatta, hogy Vajdaságban, a kétszakos tanárképzésben és a tanítóképző esetében is be kell vezetni a gazdaságossági és racionális képzést! A perifériális helyzetéből, kicsi méretéből kifolyólag, valamint az adott társadalom-gazdasági bizonytalan helyzetnek köszönhetően a humán szakos magyar friss diplomás rákényszerül a gyakori szakváltásokra. Az intézménykapcsolat segítene bennünket regionális dimenzióban gondolkodni, folyamatosan felülvizsgálni a kiemelt prioritású szakterületek listáját, amely mint húzóág működteti az intézményt is*. A hiányzó szakmákat közös szervezésben és akkreditálási lehetőséggel kell a közeljövőben megoldani, úgy, hogy egyes szakok addig maradnak opcióban, amíg nem telítődik vele a térség munkaerőpiaca. *A rugalmas szakváltások és specializáló kurzusok magyar nyelven, elősegíthetik a régióban munkát kereső esélynélküli diplomával rendelkező magyar fiatalok munkalehetőségét, és ezzel enyhítik az elvándorlási hajlamukat.*

B.) Mentorálás és tutormunka

A fiatal doktorandusok bevonását a kutatómunkába a Magyarságkutató Tudományos Társaság fontos és folyamatos feladatának tartja, ezért három doktorandus fejlődését és szakmai tevékenységét támogatjuk folyamatosan:

- ***Takács Zoltán***, a Pécsi Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola 3. éves PhD. hallgatója, aki átadta doktori munkájának téziseit; fő kutatásterülete: A Vajdaság, mint régió – a munkaerő-kompetencia és az oktatás viszonya szempontjából. Tevékenységével jelentősen hozzásegít a Magyarságkutató kutatási eredményeinek publikálásához, elemzései szakszerűek és alaposak, ezért a Társaság kutatási szakarchívuma teljesen a rendelkezésére áll.
- ***Szügyi Éva,*** *a Pécsi Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskola 1. éves PhD. hallgatója,* Kutatói Szakkollégium ösztöndíjasa *Támogató:* Balassi Intézet MÁSZ Budapest
- ***VMTDK egyetemistáinak felkészítése*** *– 3 hallgató részvétele és kutatásának felügyelete (Konc Mariann, közgazdász, Mohácsi Huba, tanítóképzős, Gábrity Eszter, nyelvész doktorandus). Támogató:* Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium, Újvidék

C.) Új diplomás fiatalok kiképzése terepmunkára

A 2008. év során két empirikus kutatáshoz szükségeltetett kiképezni a kérdezőbiztosok hálózatát: médiakutatás és életminőség kutatás.
A kérdezőbiztosi hálózat egyetemistákból toborzódott, az adattárolók (SPSS programban) közül pedig új diplomás informatikus (Kabai Beáta) kiképzésére került sor, adatelemzőként pedig Rác Lívia került újként előtérbe. Így az MTT-nek jelenleg 5 adattárolója és 3 SPSS programkezelője van.

Workshopok – kiképzések kéthavonta	Kérdezőbiztosi kiképzés, fókuszcsoport-vizsgálatok	*Támogatók:* MTA Titkársága; Helyszín: MTT iroda

D.) Tehetségversenyek – zsűrizés

A Magyarságkutató Tudományos Társaság elnökségéhez több felkéré érkezett a Vajdaság szerte megszervezett tudományos diákkonferenciák szervezésekor. Legtöbb a dolgozatok elbírálását illeti:

- *A Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium (Újvidék) és a Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) 2005. nov. 18-20. között rendezte meg Szabadkán, a Közgazdasági Karon a IV. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciát (103 egyetemista öt szekcióban).*
- *5. MTÜ – Magyar Tudományosság Ünnepe (Magyar Köztársaság Nagykövetsége és Szabadkai Főkonzulátusa, a Magyar Nemzeti Tanács pályázata: 2009-ben 93 résztvevő)*

E.) Publikálás

Publikációk szerkesztésében való részvétel:

Évkönyv 2008, Szerk.: PhD Somogyi Sándor és Dr. Gábrity Molnár Irén, Kiadó: Regionális Tudományi Társaság, Szabadka, 2009. p. 256.

CD kiadása és honlap bővítés *Kisebbségszociológiai jelenségvizsgálatok* - MTT 18 éves kutatáseredmények, adattár, bibliográfia	*Résztvevők:* Gépelő, lektor, szerkesztő, MTT munkatársai, Kabai Beáta honlapszerkesztő	*Támogató:* MTA Titkársága;

A CD-t lásd a mellékletben.

A CD anyag hasznosulása: a „Kárpát medence öröksége” Vajdasági Néptánc- és Népzene-pedagógus Iskola Szabadkai képzésén (Magyar Táncművészeti Főiskola – Budapest kihelyezett tagozata)

Az előadások megfelelő alapot nyújtanak Szerbia, Vajdaság aktuális társadalmi-gazdasági és politikai körülményeinek megismeréséhez. Az etnikai heterogenitásból fakadó előnyök és hátrányok kihívást jelentenek az itt élő és dolgozó értelmiségiek/pedagógusok számára. A szemeszter során a hallgatók minimális elméleti háttérre, annál több empirikus kutatásra alapozva gyakorlati hasznosításra alkalmas, ország és régió ismereteket kapnak annak érdekében, hogy későbbi munkájuk során a kapcsolatteremtésben, a régió népesség és magatartásvizsgálatában önállóan is feltalálják magukat.

F.) Konferenciaszervezés és –részvételek

1. Konferenciaszervezés

Konferencia A Kárpát-medencei regionalizmus útján… (Szabadka)	*Részvevők:* MTT szakemberei, a Regionális Tudományi Társaság kutatói, egyetemisták, értelmiségiek	*Támogató:* MTA Titkársága; *Partnerek:* Magyarságkutató Tudományos Társaság, Regionális Tudományi Társaság, Szabadka

A konferencia előadások résztvevőinek előadásai közül a szervező (MTT) tagokét mellékeltük.
A konferencia zárjavaslatában meghatározta a régió közös kutatási témajavaslatait:

TÉMAVÁZLAT TÉRSÉGKUTATÁSHOZ

1. Régiókutatások
A regionális és a települési adatok és versenyképesség kutatásának jellegzetes eredményei
A régió gazdaságának innovációkészsége
Privatizáció és vagyon-visszaszármaztatás eddigi eredményei
Gazdaságfejlesztési programkoncepciók

2. A régiók humán erőforrásának állapota - versenyképesség elemzése
Népesség – a humán erőforrás jellegzetessége a régiókban (demográfiai adatok)
A lakosság versenyképességének szempontjai regionális dokumentumokban

3. Felnőttképzés, oktatásügy
Az iskolavégzettségi szint - képzettség
Karrierépítés – továbbtanulási hajlam

4. Munkaerőpiac mozgások
Foglalkoztatottság és munkanélküliség a régióban
Munkaerő-fluktuáció – határon átívelő

5. A regionális innovációs potenciál
A magyarlakta régiók innovációs potenciálja
A vezető magyar körzetek vagy városok innovációs kapacitása és fejlesztési elképzeléseik

6. Az életminőség vizsgálata
Életminőségi szint (HDI-mutatók), lakossági fogyasztás, lakás és közlekedési hálózat, távközlés, e-média stb. példáján
Szegénységcsökkentő programok és vállalkozásfejlesztés

7. Civil szerepvállalás a helyi fejlesztési programokban

8. A regionális intézményrendszer
A regionális igazgatás szerepe a területi versenyképességben
A települési önkormányzatok feladata a versenyképességi potenciál növelésében

9. A regionális célkitűzések a kiválasztott régiókban – a fejlesztéstervek fókuszpontjában

10. A kutatások összegzése, a közös stratégiai érintkezési pontok meghatározása
- Demográfiai mutatók – migrációk
- Munkaerőpiac
- Szegénységcsökkentő programok és vállalkozásfejlesztés
- Oktatásügy – iskolavégzettségi szint, továbbtanulás
- az életminőség vizsgálata, humán háttér, kultúra
- Civil szerepvállalás a helyi fejlesztési programokban
- Jövőkép vizsgálata SWOT elemzés alapján vagy mactor analízis a fejlődési tényezők és célok interaktív mátrix elemzése.

2. Egyéb konferencia részvétel, plenáris előadások

Média konferencia - A vajdasági magyarok médiafogyasztás*, Közvita Pannon RTV születésnapja alkalmából, Magyar Ház, Szabadka*	*Résztvevők:* médiaszakemberek, Árpási Ildikó, Gábrity Molnár Irén, Mihályi Katalin	*Támogatók:* MTA Titkársága; Pannon Alap Szabadka *Partner:* MNT, Magyar Ház Szabadka

Lásd a résztvevő tagunk előadását a mellékletben. A konferencia tanulságai:

- A vajdasági magyarságnak nagy szüksége van az állami támogatottságú minőséges és pártatlan napilapra (Magyar Szó)
- A magyar kisebbség igényli az egész Vajdaság területén jól hallható, 24 órás anyanyelvű rádiózást.
- A magyarok igénylik a Vajdaság területén jól látható napi többórás, minden réteg és korosztály igényét figyelembe vevő és kielégítő televíziózást. Jelenleg a magyarok anyaországi televízió csatornákat néznek szívesebben.
- A média jövőképében van a regionális egységes magyar tájékoztatás!

###

- A tehetségek szolgálatában – I. Nemzetközi Tehetséggondozó Konferencia, Magyarkanizsa, - A Tehetségpont alapítóinak megbeszélése a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar dísztermében.	*Résztvevők:* Ivánovity Joszip, G. Molnár Irén	*Támogatók:* Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, Magyarkanizsa Község Pedagógus Egyesülete, Magyarkanizsa Község Önkormányzata, Nagy József Regionális Kreatív Műhely, Cnesa OMI, Wagner Alapítvány a Tóthfaluban Magyarul Tanuló Tehetségekért

Lásd a résztvevő tagjaink előadását a mellékletben. Összegzés: A magyaroknál *alulreprezentáltság* észlelhető *a felsőoktatásban és a munkaerőpiac* privilegizált szféráiban is. Az oktatásban és a munkakeresés terén a vajdasági *magyarok a többségi nemzettel veszik fel a versenyt*, nem pedig a magyarországi vagy európai mintát követik. A versenyképes tudásfejlesztés, folyamatos képességfejlesztés és tehetséggondozás esélyt ad a megmaradáshoz. Szükséges a kompetens (magyar) pedagógus állomány minőségemelése. A jövő a hálózatban működő szubregionális egyetemi központok kereteiben van.
Tanulságként a konferencián megfogalmazódtak a feladataink:

- Továbbfejleszteni a *minőséges anyanyelvű közoktatási hálózat*ot, *Tehetségápoló* gimnáziumok és szakközépiskola központok preferálása (*Versenyképes és gyakorlatias tudás*, folyamatos képességfejlesztés)
- Kompetenciafejlesztés, szakértelmű magyar tanárok kellenek, vagyis minőséges *kétszakos tanárképzés* bevezetése
- Emelni a *tovább-tanulás*i szándékot - Külön támogatni a szórványban tanulókat (kollégiumok, utaztatás, ösztöndíjazás)
- Igény az *európai felsőoktatási-kutatási térségbe való integrálódás* – pl. regionális többnyelvű egyetemek.

Szabadka, 2010. 02. 13.

Gábrity Molnár Irén
MTT elnök

MELLÉKLETEK

A Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) tevékenysége a tehetségápolás terén

Tartalomvázlat:

1. *Tudományos és elemző kutatások*
2. *Képességfejlesztés az egyetemisták körében*
3. *Tehetségversenyek – zsűrizés*

1. Tudományos és elemző kutatások eredményei

Vajdasági magyarok lehetséges pozicionálása nagyban attól is függ, hogy mennyire képes az emberi erőforrás fejlesztésében lépést tartani Európával. Ebben észlelünk negatív és pozitív társadalmi hangulatelemeket is.

A negatív jelenségek a következők:

- *Kisebbségi/hátrányos létmegélés*
- *Számbeli fogyatkozás*
- *Munkaerőpiaci esélyegyenlőtlenség*
- *Szervezetlenség, izolálódás*
- *Világos jövőkép-, stratégiahiány*

A pozitív töltetű magatartást képviselik a következő tényezők:

- *Versenyképesség, iskolázottság*
- *Minőséges emberi erőforrás*
- *Foglalkoztatottság, vállalkozói hajlam*
- *Önszerveződés, nyitottság*

A Magyarságkutató Tudományos Társaság projektjei, amelyben a tehetséggondozás, képességfejlesztés illetve a továbbtanulás és az esélyteremtés a kutatás tárgya:

1. A középiskolába iratkozási szándék empirikus kutatása Vajdaságban, a tehetséggondozó gimnáziumok igénye; a tolerancia többnemzetiségű környezetben – kutatási munkacsoport ülésezése, adatbemutatás, 2003. januárja

2. *Karrierutak vagy parkolópályák? Friss diplomások karrierje, migrációs tendenciája, felnőttképzési igényei a Kárpát-medencében* (2006): Apáczai Közalapítvány támogatása (mélyinterjúk, fókuszvita) az Etnika-nemzeti Kisebbségkutató Intézet koordinálása (Budapest). Vajdasági csoportkutatás (Gábrity Molnár Irén és munkatársai).

3. *A tanárok számítógép ismeretének és használatának empirikus felmérése* (2003): (reprezentatív minta a vajdasági általános és középiskolákban). Újvidék.

4. *Analiza stanja obrazovanja mađarske nacionalne manjine u Vojvodini sa posebnim osvrtom na potrebe u visokom školstvu* (A vajdasági magyar nyelvű oktatás helyzete különös tekintettel a felsőoktatásra) (2004): Magyarságkutató Tudományos Társaság kutatócsoportja. Szabadka - Újvidék.

5. *HazaéRsz – Esély és esélyegyenlőség a Vajdaságban* (2008): Vajdasági Módszertani Központ. Szabadka. Szülőföld Alap Oktatási Kollégiuma (Budapest) támogatása (Barlai Jenő és Gábrity Molnár Irén kutatócsoportja).

6. *A Tehetségpont hálózatban való aktív részvétel:*

- A tehetségek szolgálatában – u sluzbi talenata, I. Nemzetközi Tehetséggondozó Konferencia Magyarkanizsa, 2009. március 23.

- A Tehetségpont alapítóinak megbeszélése - 2009. december 10-én, délután 16 órától a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar dísztermében.
A célunk az, hogy minél több pozitív társadalmi tényezőt aktivizáljunk az emberi tényező minőségének (tehetségének és képességeinek) emelésében. A tehetségápolás legalább két legfontosabb akttorja maga a tehetséges diák és a vele foglalkozó tanár-mentor-tutor.

1.1. A tehetséges tanuló

A tehetséggondozás a tehetség meghatározása, a tehetség-felismerése és a tehetségfejlesztést magában foglaló pszichológiai és pedagógiai tevékenység. Tárgya a tehetség kibontakoztatása: a tehetség-felismerést, tulajdonságkörök meghatározását, a tehetségfejlesztést, a tehetséges tanulók iskolai és iskolán kívüli nevelését, képzését, az életpályájukról való gondoskodást, a tehetségek védelmét. *A tehetségek a vajdasági magyarok körében: v*annak általánosan (a népesség 2,5%) és specifikusan tehetségesek (a népesség kb. 2%). A tehetségeket képességterületek alapján kategóriákba sorolhatjuk, amelyek közül térségünk magyarsága kitűnik: művészi téren (írói, színészi, zeneművészeti), pszicho-motoros (sport, mozgásművészetek); Kevésbé, vagyis közepesen érvényesül: intellektuális („tudományos") eséllyel; Legkevésbé sikeres: szociális (vezetői, szervezői) képességében.
TEENDŐ: intellektuális és szociális-kommunikációs képességfejlesztés! A fiatalok körében növelni a tehetségfejlesztő tevékenységek - az iskolákban és a civil szervezetekben is: szakköri foglalkozások, versenyek, tudományos diákköri konferenciák, képességfejlesztő képzések.
A tehetségesek jellemzői

- Az ismeretszerzés jellemzői
  - Sokat tudnak legkülönbözőbb dolgokról
  - Gazdag szókincs
  - Folyamatos beszéd, kifejező
  - Gyorsan felismerik az ok-okozati összefüggéseket
  - Kritikusan, függetlenül gondolkodnak
- Motiváció - kíváncsiság
  - Őket érdeklő dolgokba mélyen belemerülnek
  - Igyekeznek feladataikat befejezni
  - Tökéletességre törekszenek
  - Önkritikusak
  - Szívesen dolgoznak önállóan
- Kreativitás - alkotásvágy
  - Sokféle és szokatlan kérdéseket tesznek fel egy kérdés vagy probléma felmerülésekor
  - Frappáns, okos válaszokat adnak
  - Szabadon vélekednek
  - Szeretik a szépet és észreveszik a művészi részleteket
- Szociális viselkedés
  - Különböző/ellentétes fogalmak foglalkoztatják őket: pl. jó-rossz, helyes-helytelen, hatékony-hatékonyatlan, erős-gyenge, sikeres-sikertelen.
  - Nem tartanak mindig a többiekkel, vállalják a másságot
  - Egyéniségek, autentikus személyiségek
  - Vállalják a felelősséget
  - Jól kommunikálnak
  - Könnyen beleélik magukat mások helyzetébe.

A tehetségfejlesztés módozatai:

- *Gyorsítás, léptetés* – pl. 1 tanév alatt több osztályt lerakni
- *Elkülönítés, szegregáció* – tehetségek kiválogatása, külön iskolába járnak
- *Gazdagítás, dúsítás* – normális oktatásban vesznek részt, de a tanítás bizonyos idejében differenciált, különleges tehetséggondozás az iskolában vagy azon kívül akár civil szervezetek tevékenyégi körében.

A tehetséggondozás univerzális pedagógiai feladat, valamennyi gyermekre és fiatalra irányul. Nem a tehetség kiválasztása és különleges módszerekkel való óvása a probléma, hanem annak megtalálása és fejlesztése. A pedagógiának nem csak a teljesítményre kell figyelnie, hanem a feltételezett képességekre és személyiségvonásokra, vagyis a teljesítmény előzményeire. *Itt vannak a rejtett tartalékok a vajdasági magyarok esetében!*

1.2. A tehetséges pedagógus

A 21. század társadalmi kihívásainak megfelelően az új pedagógiai gondolkodásmódban új formákat vesz fel a tudás, a tanulás és a tanítás is. Már nem a tanár lexikális tudása a fontos, hanem a tudás átadásának és képességfejlesztő módszere, rátermettsége. Nem az a fontos, hogy a tanár mindig tudja a helyes választ, de mindenekelőtt önmagát adja, és a gyerekek kiismerik, tudják, hogy közös feladatuk van és együttműködnek. A tanár tehetsége két szempontból elemezhető: egyrészt a szakmai készsége, vagyis kreativitása, másrészt a tehetséges tanulóval való törődés alapján. A tehetségfejlesztés sokféle, hiszen minden egyes tanuló személyisége egyedi és megismételhetetlen. A tehetséggondozó pedagógus, miközben személyiséget formál, nem korlátozza a tanuló képességeinek önálló kibontakozását, folyamatos megnyilvánulását. A jó pedagógus arra is odafigyel, hogy a diákja képes legyen a társadalmi együttműködésre, a csoportban való mozgásra, kommunikálásra. A mai társadalmi környezetben az iskolák nyitott intézmények, hiszen az iskolai életben az összes társadalmi változások begyűrűznek. Felmerülhet bennünk a kérdés, milyen a hatékony tanár egy örökmozgó társadalmi térségben? A pedagógus funkciók között van akár a konfliktuskezelés, vagy a tehetséggondozás is, de legfőképp a folyamatos önképzés. A nevelői stílus nehezen megfogható, mégis egyértelműen meghatározó fontosságú. A tanár nem hiszi azt, hogy csak ő képes megtanítani a tananyagot, de hisz az együttműködésben, a diákok felelősségérzetében. Ő az ismereteknek egyik lehetséges forrása, hiszen jómaga is továbbképzi magát. A tanár személyiségében a másikra való odafigyelés, a visszavonulás és a segítségadás képessége kerül előtérbe, miközben a háttérből történő irányítás megkívánja a belső erőkkel rendelkező, hatni tudó, szuggesztív személyiséget.

A vajdasági magyarok Szerbiában gyakran a *kisebbségi* magatartást manifesztálják. Éppen ezért odafigyelhetnénk a szakember véleményére: Carl Rogers[3] amerikai pszichológus szerint[4] az empátia, a bizalom és az elfogadás légkörében minden személyiség alkalmassá válik a fejlődésre. A tanárok képzése, képesítése alapvetően a szakmai oktató szerepére korlátozódik, s nagyon érintőlegesen a nevelésre. Annak a tanárnak, aki a nevelőmunkát helyezi előtérbe, képesnek kell lennie a személyiségfejlesztésre. A nevelői szerep is tanulható, ha megfelelő nyitottsággal párosul. A jó pedagógus képzett és találékony abban, hogy az adott nevelői szituációban a gyerek állapotának, körülményének megfelelő eljárást alkalmazza.

3 Carl Ransom Rogers (Oak Park, Illinois, 1902. január 8. – San Diego, Kalifornia, 1987. február 4.) amerikai pszichológus. Lásd: Kultúrák Közötti Kommunikáció - Carl Rogers találkozó (2009) http: www.rogers2009.hu/

4 Lásd: Carl Rogers, Egy érintetlen dimenzió (tanulmányok) (1993), Budapest, Magánkiadás.

A jó tanár pályamotivációja a gyermekszeretetre és a gyerekek fejlődése iránti érdeklődésre épül. A kollégáiban méltányolja, ha valaki barátságos, engedékeny, határozott és méltányos, sőt elfogadó és nagylelkű másokkal, elégedett a foglalkozásával. Szüksége van a jó tanárnak *tudás*ra, személyiségének alkalmassá fejlesztésére és a *pedagógiai technológia ismeret*ére, illetve ennek *alkalmazási képesség*ére. A tudás a szaktárgyi tudás mellett az általános műveltséget, az élő és a mesterséges környezetben való sikeres közlekedést is jelenti. A pedagógiai ismeretek, képességek, jártasságok jelentik a szükséges tudás összetevőjét. Teljes az egyetértés a tanár-társadalomban abban a tekintetben, hogy a színvonalas tanári munka elengedhetetlen feltétele a *magas szintű szakmai tudás, a* második helyen szerepel az *empátia*, ezt követi a *következetesség*, a *gyerekszeretet*, a *humor* és *előadókészség*, a *türelem*. Némileg lemaradva ezek után következik a *tolerancia*.

Kérdőíves felmérések hasonló adatokat nyújtanak a diákok szemszögéből. Szerintük lényes hogy: megértő, jóságos, együttműködő, kedves, türelmes, sokoldalú, jó megjelenésű, jó humorú, igazságos, nyugodt, következetes, a tanulók problémái iránt érdeklődő, ötletes, játékos, demokratikus, céltudatos és szórakoztató. A tehetséggondozó tanár még hatványozottabban odafigyel a tanár-diák kapcsolatra. A jó viszony kialakításánál figyelembe veszi a befolyásolás kétirányú lehetőségét, az együttműködés könnyebb, ha a tanár és a diák elvárásai is összeegyeztethetők. A tanárnak figyelembe kell vennie a gyermek fejlődési készenlétét, érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlettségét.

1.3. Legfontosabb feladatunk Vajdaságban: a kreatív tanár megsegítése

A társadalmi változások sodrásában, átalakulóban vannak az iskolák, és ez elkerülhetetlenül eléri a hazai oktatási rendszert is. A pedagógiai szakma, az elméleti kutatás és gyakorlati fejlesztés számos részterületén megindult a jövő előkészítése, többek között a standardizálások, vagy a tanárokkal szembeni új elvárások megfogalmazása. Az Európa Tanács lisszaboni értekezletén (2000) munkabizottság alakult erre a feladatra, amely a későbbi stockholmi (2001), majd Barcelonai (2002) tanácskozáson terjesztette elő javaslatait.

Szerbiában gyakran hiányoznak a felkészült pedagógusok, aminek egyik oka a pálya alacsony társadalmi presztízse, a viszonylag nagy terhelés és az ehhez képest alacsony fizetések. A problémát nem oldaná meg, ha egyszerűen növelnénk a tanító/tanárképzésbe való felvétel számarányát, mivel a mennyiségi hiányon kívül a kibocsátott minőséggel is gondok vannak. Nem a régi, bevált képzési gyakorlat okolható ezért, hanem az, hogy az új helyzetben szükséges tanári kompetenciák megszerzése még nem garantált. Az oktatást sajnos csak költségvetési tényezőként, vagyis szolgáltatásként kezelik. A világ dinamikusan fejlődő térségeiben, de az EU-n belül előretörő államokban (Finnország, Írország) is az oktatást stratégiai ágazatként kezelik és a pénz mellett jelentős szellemi tőkét fektettek belé. Az EU Tanács munkabizottsága ebben a szellemben igyekezett megvizsgálni azt a kérdést, hogy miként tehető vonzóbbá a tanári pálya, hogyan lehetne elérni, hogy:

- *a legrátermettebb tanulók lépjenek a tanító/tanárképzésbe,*
- *a végzés után a legjobb teljesítményű, a pályára leginkább alkalmasak helyezkedjenek el az iskolákban,*
- *a pályán legjobb teljesítményt nyújtók, a legrátermettebb tanárok ne hagyják el a szakmát jobb munkalehetőségek reményében.*

A vajdasági (magyar) oktatás modernizációja stratégiai kérdés, ami a mai körülmények között hatékony kutatásfejlesztéssel és menedzsmenttel kezelhető. A tudásalapú társadalomban a tudás sajátos termék, a tanulás pedig olyan termék előállítási folyamat, amely a gazdaság más

területein kialakított módszerekkel fejleszthető. Középpontba került a hozzáadott tudás, a „humán erőforrás" minősége, hatékonysága. Az iskolai gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a tanárok munkáját kell eredményesebbé tenni úgy, hogy segítséget kapjanak saját gyakorlatuk elemzéséhez, értékeléséhez, hogy ez által kreatívvá váljanak, és képesek legyenek változtatások tervezésére, kivitelezésére. A legutóbbi Tartományi Oktatási Titkársági adatok szerint[5], Vajdaságban, az iskolákban a magyarul oktatók a legkevésbé képzettek, a végzettségük csak 75,5%-ban felel meg az előírásoknak. Kifejezetten rossz a matematikatanárok szakképzettségi szintje, mert csupán 50%-nak van megfelelő képzettsége a pedagógiai munkához. Gond van az angol- és szerbszakossal, fizikussal, informatikussal, zeneszakossal.

Tudatosítanunk kell a vajdasági magyar pedagógusokban, hogy ha az oktató felfedezi a gyerekben a tehetség csíráit, nem teheti meg, hogy ne segítse fejlődését. Minél több tárgyat, könyvet, eszközt kell kezébe adni, hogy segítségükkel kielégíthesse tudásvágyát, fejlessze képességeit. A gyermekben fel kell ébreszteni az érdeklődést, a megismerni vágyást, majd ezután mikor már felismerhető az érdeklődési terület, akkor a motivációra sincs szükség. A gyerek szinte önállóan fogja megtanulni a dolgokat, melyek érdeklik. A tehetséges diák iskolai eredményei nem mindig jók, feladatvégzésük nem egyenletes, gyakran nem vesznek részt az iskolai munkában. Beilleszkedésükhöz szükséges a tanárok segítsége, az iskola és a család együttműködése. A tehetséges diákok gyakran magányosak, társaik különcnek tartják őket. A környezetnek szükségszerűen segíteni e kell a beilleszkedésben, különösen, ha kisebbségi szindrómával találkozunk. El kell érni, hogy a többségi nemzet és a környezet is befogadja a tehetséget. A tehetséges gyerekeket gyakran elnyomja az oktatási rendszer, mivel előfordulhat, hogy nem azt kéri tőlük, ami az érdeklődési körébe tartozik, ezért nem érnek el jó eredményt, tehetségük viszont elveszik, mivel nem foglalkoznak vele.

Javaslat:

Vajdaságban a tehetséggondozó tényezők kétirányúak lehetnek. Egyrészt, a (szak)pedagógust képesítik a tehetséggondozásra, másrészt a tehetséges tanulót érinti. A tanító/tanár feladata nem csak a tehetség felfedezése, hanem a diák egyéniségének, képességeinek fejlesztése is, sőt karrierépítési készségének a kibontakoztatása is. Ehhez fontos lépések a következők:

- ***A kiváló tanárok hálózatának (regionális) létrehozása***, olyan fórumokon, ahol a tehetségekkel intenzíven foglalkozó tanárok rendszeresen találkozhatnak; a tapasztalatok átadása, megbeszélése céljából. Számukra szaktanácsadás, továbbképzések szervezése, külföldi tanulmányi utak biztosítása.[6]
- Az egyetemeken ***tehetségfejlesztés-tanár mesterszak indítása***, tankönyvek írása; taneszköz biztosítás; kutatómunka.
- ***Új egyéni tehetséggondozási formák bevezetése*** (demonstrátorok, egyéni tanulmányi rend – tutori rendszer).

2. Képességfejlesztés az egyetemisták körében

A. A képességfejlesztést az egyetemisták körében több irányban szervezzük:

- A diplomák megszerzése, szakdolgozatok, szemináriumi munkák és továbbtanulás tervezése PhD fokon: *5 hallgató került be a Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Karára 2006-tól, a Pécsi Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolában.*

[5] Lásd a Magyar Szó címlapját: 2009. december 9-én.

[6] Közoktatási konferencia, Győr, http://www.tehetsegpont.hu/dokumentumok/titko.doc

- Tudományos közlés és módszertana címmel, T. *Mirnics Zsuzsanna által megtartott tanulmányi tréning 2002. február 16-17-én a Vajdasági Ifjúsági Tanács termeiben, Szabadkán.*
- Képességfejlesztés pl. SPSS számítógépes statisztikai programkezelés – kurzus szervezésével: *Számítógépes statisztikai programkurzus szervezése, Szabadka, Diákkollégium, 2002. május 13-14. (Papp Z. Attila Budapest, Gábrity Molnár Irén). Együttműködő intézmények: Zenith Műhely, Vajdasági Ifjúsági Tanács, Szabadka.*

- Oktatáskutatás feldolgozása SPSS.10. programban - *tanulmányi tréning 2005. február 19-20-án a Kosztolányi Dezső Nyelvi Gimnázium termeiben Szabadkán (a HTO Programiroda szervezésében).*

B. Empirikus szociológiai kutató- és terepmunka végzése - kérdezőbiztosi kiképzés (kérdőívek és interjúk készítése):
- Mozaik 2001 - ifjúságkutatás 1500 kérdőívének terepi munkája, begyűjtése, majd a kérdőíves adattárolók kiképzése a Zenith Műhelyben, Szabadka, 2001-2002.
- Részvétel a nemzetközi ifjúságkutató munkacsoport munkájában, tanulmányírás a vajdasági fiatalok magatartásáról; Budapest, konferencia előadás 2002. március 3-4. (Gábrity Molnár Irén, T. Mirnics Zsuzsanna).
- A Márton Áron Szakkollégium által koordinált adatgyűjtés Vajdaság szerte a civil és művelődési szervezetek kérdőívezése, 2003. januárja
- Empirikus kutatás a vajdasági magyarlakta önkormányzatok felnőtt lakosságának magatartásáról és álláspontjairól 2004-ben (kb. 4500 kérdőívezett alany).
- A szabadkai Önkormányzat támogatásával működő 2005 évi kutatási témacsoportok: Kisebbségi és politikai magatartás Vajdaságban; Nyelvhasználatunk, Munkaerőpiaci magatartás; Egészségügyi magatartás.

C. Tutorálás
a.) A Tudományos Akadémia által meghirdetett junior pályázatokon résztvevő doktorandusoknál: Szlávity Ágnes (A vajdasági magyar fiatalok munkalehetőségei – kérdőívezés és adatfeldolgozás, 2003. május-július, Szabadka)
b.) Szügyi Éva **BI MÁSZ 1037 Budapest** *Kutatói Szakkollégium ösztöndíj-nyertese, tutorálás.*
c.) VMTDK egyetemistáinak felkészítése – évente 4-6 hallgató részvétele és kutatásának felügyelete.

D. Részvétel a Vajdasági Ifjúsági Forum nyári akadémiáján Kishegyesen, *előadások, fórumok és képzések (2002, 2005, 2007, 2009).*

E. Képességfejlesztés a vajdasági magyar felnőtt lakosság körében:
- A vajdasági magyarok vállalkozási hajlama, előadás a Most-Híd Irodában, Szabadka, 2002. április 15. (Gábrity Molnár Irén).
- Zenith Műhely munkacsoportjával: A vajdasági tanárok számítógép kultúrája, kérdőíves lekérdezés és adatfeldolgozás a tartományi Oktatási Titkárság megbízásából, a Zenith Műhellyel együtt, 2003. április - augusztus. Szabadka

3. Tehetségversenyek – zsűrizés

A Magyarságkutató Tudományos Társaság elnökségéhez több kérelem érkezik a vajdaság szerte megszervezett tudományos diákkonferenciák szervezésekor. Legtöbb a dolgozatok elbírálását illeti:

- *A Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium (Újvidék) és a Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) 2005. nov. 18-20. között rendezte meg Szabadkán, a Közgazdasági Karon a IV. Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciát (103 egyetemista öt szekcióban).*
- *5. MTÜ – Magyar Tudományosság Ünnepe (Magyar Köztársaság Nagykövetsége és Szabadkai Főkonzulátusa, a Magyar Nemzeti Tanács pályázata: 2009-ben 93 résztvevő)*

Doc. dr. sc. Josip Ivanović
Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka
Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka

TEHETSÉGGONDOZÁS A MULTIKULTURÁLIS KÖRNYEZETBEN

Összefoglalás

A szerző megállapítja annak szükségességét, hogy, amikor tehetségről beszélünk, elsősorban arra a logikusan felmerülő legfontosabb kérdésre adjunk választ, hogy »mi a tehetség«. Nem csak egy helyes válasz adódik, hanem számos és különböző, amelyek több szempontból vizsgálják a körülményeket, mint például: *megjelenésének ideje* (tehetséges gyerek – felnőtt alkotó), *a viselkedés jellegzetességei vagy a leendő viselkedés előrejelzése* (alkotás – potenciális tehetség), *a viselkedés típusa* (általános képességek – különleges képességek), stb. Mindenesetre azok a tehetséges gyerekek, akikről a szakértő megállapítja, hogy különleges adottságaik vannak, melyek nagy eredmények elérésére teszik őket képessé. Ahhoz, hogy valóra váltsák a lehetőségeket és maximálisan teljesítsenek önmaguk és a társadalom számára, ezeknek a gyerekeknek megkülönböztetett tantervekre és oktatási szolgáltatásokra van szükségük, amelyek jelentős mértékben meghaladják a rendes iskolai programok nyújtotta lehetőségeket. A helyzet még bonyolultabb, ha figyelembe vesszük, hogy mindez multikulturális környezetben játszódik. Egyre több tudományos ágazat, elsősorban társadalmi, humán, kulturológiai, szociológiai és pedagógiai tudományág érdeklődése irányul a multikulturalizmusra. Ennek keretében jelenünk és jövőnk megköveteli a multikulturális társadalomban való nevelést és oktatást, illetve a multikulturális oktatást az iskolában, a tömegtájékoztatásban, és a multikulturális légkört a társadalmi közösségben. Ilyen összetett körülmények közepette, a tehetséges diákokkal való munka mindenképpen kihívást jelent.

Kulcsszavak: tehetség, adottság, multikulturális társadalom, multikulturalizmus, a multikulturalizmus és az oktatás viszonya, a multikulturális oktatás lehetőségei.

Bevezető gondolatok

Ahogy fejlődött a tehetség természetének felismerése, úgy változott a tehetségről alkotott felfogás is. Tekintettel arra, hogy ezek a felfogások gyakran párhuzamosan léteznek, időnként félreértések adódhatnak, ezért áttekintünk néhányat a legjelentősebbek közül, és munkadefinícióként megkíséreljük felállítani a különböző megközelítések valamiféle rezultánsát, amelyet a tehetséges gyerekekkel folytatott munka körülményeinek, lehetőségeinek és feltételeinek további elméleti elemzésekor alkalmazni fogunk. Amikor tehetségről beszélünk, a logikusan felmerülő legfontosabb kérdés, hogy »mi a tehetség«. Nem csak egy helyes válasz adódik, hanem számos és különböző, amelyek több szempontból vizsgálják a körülményeit, mint például: *megjelenésének ideje* (tehetséges gyerek – felnőtt alkotó), *a viselkedés jellegzetességei vagy a leendő viselkedés előrejelzése* (alkotás –

potenciális tehetség), *a viselkedés típusa* (általános képességek – különleges képességek) stb. (M. Čudina-Obradović, 1990)

A tehetség, mint magas fokú általános intellektuális képesség (Terman)

A legismertebb és hosszú ideig a legbefolyásosabb kutatást Lewis Terman amerikai pszichológus kezdte 1921-ben. Terman figyelemmel kísérte 1,450 (7 és 15 éves kor közötti) gyermek fejlődését, akik az intelligenciateszten elért eredmények alapján a legjobbak 1% -át képezték. Terman és munkatársai nagyszámú, ezeknek a tehetséges gyermekeknek az oktatási és szakmai teljesítményére, produktivitására és az életkörülményekhez való alkalmazkodására vonatkozó adatot elemeztek ki, egészen érett korukig kísérve őket. (L. M. Terman et al., 1925)

A tehetség legősibb és legelterjedtebb felfogása az *intelligencia pszichometrikus definíciójából* ered. Abból a megfigyelésből, hogy a különféle problémák megoldásának képessége harang alakú görbén helyezkedik el (a legnagyobb az átlagosan sikeres, és egyenlő az átlagon alul és az átlagon felül sikeres egyének aránya), ered-e képesség – az intelligencia mérésének lehetősége.

Az intelligenciatesztekkel azokat a képességeket mérjük, amelyek lehetővé teszik az egyénnek, hogy feltalálja magát új helyzetekben, hogy elvont fogalmakat és viszonyokat, absztrakt szimbólumokat használjon, ami pedig lehetővé teszi számára, hogy gyorsan és megértéssel gyarapítsa tudását.

Az ezzel a definícióval szembeni legfőbb kifogások a következők:

1. Alacsony fokú előreláthatóság
2. Nem azonosítja a tehetségesek egy részét
3. A felismerés területére korlátozza a tehetség fogalmát
4. Fenntartások az IQ-val, mint képességi mércével szemben

A tehetség, mint a divergens vélemény általános képessége (Wallach)

Az alkotói magatartás elérésének szempontjából fontos sajátosságnak számít a *kreativitásra való hajlam*. Mint ahogyan az intelligenciatesztek azt mérik fel, általában hogyan találjuk fel magunkat problémás helyzetekben, a kreativitástesztek segítségével a divergens produktivitás általános képességét állapítjuk meg. Ez a divergens alkotóképesség általában *az ötletek fluens mivoltában* nyilvánul meg, és különféle tesztekkel mérhető, amelyek azt követelik meg a vizsgált személyektől, hogy számos új megoldást, ötletet, szempontot találjanak (M. Wallach & N. Kogan, 1965).

E felfogás szerint az a tehetséges egyén, aki új ötletek gyártásának igen magas fokú képességével rendelkezik, mert neki van a legtöbb esélye arra, hogy termékeny alkotó váljék belőle.

A tehetség, mint alkotó-kreatív képesség (Tannenbaum)

A megfigyelés, hogy a tehetséges, de nem produktív egyének nem produkálnak különleges, rendkívüli eredményeket, de azok sem, akiknek a teljesítménye nem tartalmaz semmi újat, eredetit, új hozzájárulást valamihez, ahhoz a következtetéshez vezetett, hogy a tehetség nem csupán produktivitást, hanem egyszersmind kreativitást is jelent (A. J. Tannenbaum, 1983).

Eszerint a tehetség a tulajdonságok (képességek, motiváltság és kreativitás) specifikus összessége, amely lehetővé teszi az egyénnek, hogy kifejezetten átlagon felüli eredményt

érjen el, alkosson az emberi tevékenység valamely területén, és alkotása új és eredeti hozzájárulás legyen ahhoz.

Azok tehát a tehetséges gyerekek, akik valamely területen produktív-kreatív eredményt érnek el vagy arra potenciális képességet mutatnak. Nekik olyan oktatási szükségleteik vannak, amelyek túllépnek a standard tantervek keretein, és a fejlődés olyan tartalmát, eljárásait és feltételeit teszik szükségessé, amelyek bonyolultabbak, átfogóbbak és minőségileg eltérnek a rendes programoktól, annak érdekében, hogy kifejleszthessék a produktív-kreatív eredmények eléréséhez szükséges összes tulajdonságot.

A tehetség, mint a gondolati folyamatok minőségbeli felhasználásának képessége (Sternberg)

A tehetség vizsgálatának minőségi szempontjai azt elemzik, *miért* érnek el egyesek jobb eredményeket a teszten vagy találják fel inkább magukat problémás helyzetekben, mint mások. Megállapítást nyert, hogy ők minőségesebben irányítják a gondolati folyamataikat. Ez a minőségesebb irányítás (tervezés, döntéshozatal és ellenőrzés) a kifejezettebb és minőségesebb metakogníció (a saját felismerési folyamatainkra vonatkozó tudásunk) eredménye, amely egy átfogó, gazdag és mély tudásalapból táplálkozik (R. J. Sternberg, 2003).

E szerint a felfogás szerint az a tehetséges egyén, akinek a kiemelkedő képességei és nagyfokú motiváltsága lehetővé teszik egy minőséges, rugalmas általános és specifikus tudásbázis kialakulását, amelynek elemeit egy meghatározott pillanatban új, kreatív módon lehet felhasználni.

A tehetség, mint magas fokú területi-különleges képesség (Bloom, Feldman, Gardner)

A tehetséges magatartás és tehetséges teljesítmény fejlődési folyamatainak vizsgálata arra a felismerésre vezetett, hogy az a tehetséges egyén, aki a fejlett általános intellektuális képességei mellett különösen kiemelkedő képességekkel rendelkezik egy meghatározott specifikus terület iránt, amelynek elsajátítására rendkívüli motiváltságról, odaadásról és »elkötelezettségről« tesz tanúbizonyságot, ami pedig a család és a szélesebb körű társadalmi közösség megértésére, támogatására és tevékeny szerepvállalására talál (D. H. Feldman – Csíkszentmihályi M. & H. Gardner, 1994).

Ezzel tehát meghatároztuk a tehetséges egyén még néhány sajátosságát:

- A tehetség nem egy sajátosságnak, hanem a tulajdonságok – a képességek és a személyiség kombinációjának eredménye.
- A tehetség a képességek különféle tartományaiban (doménjeiben) jelenik meg, vagy egy kifejezett képességként, vagy a képességek kombinációjaként, amelyek az emberi tudás és tevékenység egy meghatározott területén jutnak kifejezésre.
- A tehetség megnyilvánulhat alkotó-kreatív tevékenység és eredmények formájában, vagy potenciálisan, latensen, csírájában, ami a környezet támogatásával, serkentéssel és ápolással alkotó tehetséggé, illetve alkotóképességgé fejlődik.

A tehetség definíciója, mint a fentiekben ismertetett elméleti megközelítések rezultánsa

Az általános képességek korlátai és a körülmény, hogy nem nyújtanak bizonyosságot, ha a tehetséges magatartás előrejelzéséről van szó, elégedetlenséget keltettek, és a tehetség

definíciójának kibővítéséhez és módosításához vezettek, aminek eredménye a *többszörös tehetség* definíciója.

A többszörös tehetség definíciója szerint azok a gyerekek a tehetségesek, akikről a szakértő megállapítja, hogy különleges adottságaik vannak, melyek nagy eredmények elérésére teszik őket képessé. Ahhoz, hogy valóra váltsák a lehetőségeket, és maximálisan teljesítsenek önmaguk és a társadalom számára, ezeknek a gyermekeknek megkülönböztetett tantervekre és oktatási szolgáltatásokra van szükségük, amelyek jelentős mértékben meghaladják a rendes iskolai programok nyújtotta lehetőségeket.

A kiemelkedő teljesítmények elérésére képes gyerekek közé tartoznak azok, akik eredményt értek el vagy potenciális képességekről tettek tanúbizonyságot a következő területeken (egyenként vagy kombinációban):

- Általános intellektuális képességek,
- Különleges képességek egy tudományos területen,
- Kreatív és alkotó gondolkodás,
- Vezetői képességek,
- Különleges képességek valamely művészet terén,
- Pszichomotoros képességek (tánc, sport, stb.).

A többszörös tehetség definíciója elsőbbséget élvez az előzőekhez viszonyítva: az emberi tevékenység több olyan területét öleli fel, amelyen kifejezésre juthat a tehetség (I. Koren, 1989).

Ennek a definíciónak az a fő hiányossága, hogy szintén az »iskolai tehetséget« favorizálja, míg az alkotóképesség előrejelzésének szempontjából jelentősebbnek bizonyult az a fajta tehetség, amely a megszerzett tudás alkalmazását teszi lehetővé, amely a tudásnak valami hasznos és új létrehozására irányuló aktív használatára helyezi a hangsúlyt.

A multikulturális társadalomban való életre felkészítő nevelés és oktatás

Tekintettel arra, hogy a globalizáció, mint korunk meghatározó folyamata nyomán a világ egyre kifejezettebben multietnikus, multikonfesszionális, és egyre nagyobb a lakosság keveredése, reálisan várható, hogy a XXI. században még nagyobb lesz a gazdasági, tudományos-műszaki és kulturális összefonódás a Földön, és akkor természetes, hogy a nevelési-oktatási rendszerek elfogadják a multikulturalizmus eszméjét, mint minőségének és hatékonyságának fontos tulajdonságát. A multikulturalizmus lényeges meghatározójukká válik, illetve az oktatás minőségének egyik jelentős indikátora, és ezáltal az egyéni és a társadalmi haladás jelentős tényezője. (S. Stojakov & R. Rodić, 2000).

A gazdasági, kulturális és minden egyéb integrációra irányuló európai törekvés lényege kifejezésre jut az oktatás ún. „európai dimenziójában", amely 1988 óta kidolgozásra került az Európa Tanács számos határozatában, hogy átfogóan végül 1991-ben külön határozatban nyerjen magyarázatot. Abból indul ki, hogy manapság minden egyén nemcsak saját hazájának, hanem Európának és a világnak is polgára, s ezért a diákok és egyetemi hallgatók „európai tudatának" formálására kell törekedni. Az „európai dimenzió" fogalom lényege más nemzetek és országok megértése és közeledése. A fiatalok európai identitása nem fogja őket megfosztani a világhoz való tatozásuktól, sem nemzeti, regionális és lokális hovatartozásuk gyökereitől. Ez azt jelenti, hogy a multikulturális nevelésben és oktatásban figyelembe kell venni az általános, a különleges és az egyéni egységét. A kultúra pluralizmusáról, mint az oktatás európai dimenziójának részéről szóló dokumentum kifejezetten hangsúlyozza, hogy a multikulturalizmus oktatásba való bevezetése egyike azon feltételeknek, hogy a jövő Európája

egy határok nélküli nagy országgá váljon.

A „multikulturalizmust" a „globális oktatás" egyik ágának tartják, amely felöleli még a békéért való oktatást és az ökológiát. Az európai különbözőségek megértése a népek és országok kultúrájában, a különböző kultúrák iránti nyitás magában foglalja azt, hogy minden kultúrának van identitása és meg is őrzi azt.

Az „oktatás európai dimenziója" koncepciójának ilyen értelmezése és a multikulturális nevelés és oktatás, mint annak szerves része, jelentős változásokat követel a nevelési és oktatási rendszer széleskörű változtatásainak keretében, kezdve a célok és feladatok újraértelmezésétől, a tantervek jelentős módosításán és az iskolák munkájának átszervezésén keresztül, egészen a tanároknak az ilyen fajta nevelésre és oktatásra való általános műveltségi, módszertani-didaktikai és pedagógiai felkészítéséig a tanárképző intézményekben. A multikulturalizmus és interkulturalizmus oktatási koncepciójának kidolgozásakor, ami a tanterveket illeti, hangsúlyozzák, hogy az „európai dimenzió" bevezetése alatt nem egy Európával foglalkozó tantárgy bevezetése értendő, hanem az, hogy minden oktatási területet (történelem, földrajz, társadalomtudományok, a közgazdaság és jog alapjai, műszaki tudományok stb.) áthatnak ezek a témák.

Külön ki kell emelni, hogy a nemzetközi együttműködés és megértés alapjának az idegen nyelvek szolíd elsajátításán kell nyugodnia. Az Európa Tanács és az európai országok ezen kívül nemzetközi jellegű külön programokat készítettek az európai dimenzió bevezetésére az iskolákba, ezek közül a legfontosabb, legismertebb és legátfogóbb a Sokrates és a Leonardo program. A szabad aktivitás keretében ún. európai klubok alakulnak a diákok és a tanárok önkéntes társulásaiként, amelyek szerteágazó tevékenységet fejtenek ki az iskolában (kutatások, vitadélutánok, projektek, zene, folklór, színház, újság, sport, interjúk, európai hetek, diákcsere stb.). A multikulturalizmus népszerűsítése ezáltal különféle formákat és tartalmat kapott.

Külön tudományos és szakmai rendezvényeken foglalkoztak, az európai kontinens szinte minden térségében, számos ország tapasztalatainak kritikai felülvizsgálásával, ami a multikulturális nevelést és oktatást illeti. Ezeknek a találkozóknak a sajátossága, hogy a munkájukban részt vesznek a világ számos országának tudósai és szakértői.

Néha azonban úgy tűnik, hogy mindez nem elég ahhoz, hogy kellő kritikussággal átfogóan felmérjük és irányítsuk a nevelési-oktatási gyakorlatot, annak eredményeit, hiányosságait és mulasztásait. Ezért e munka is azon törekvések sorába tartozik, hogy a nevelés és oktatás multikulturális dimenziójáról az országban, sőt a régióban (balkáni országok) kerüljenek megszervezésre külön tudományos kutatások, amelyek a nemzetközi, európai és a saját korábbi pozitív tapasztalataink alapján is értékes adatokat szolgáltathatnának a pedagógiaelméletnek, valamint a multikulturális oktatás nevelő-oktatási gyakorlatának fejlesztéséhez (J. Ivanović, 1999).

Miután 2001 folyamán a Szerb Köztársaságban helyreálltak a demokratikus viszonyok, majd (2002 februárjában) meghozták A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságának védelméről szóló törvényt, létrejöttek a feltételek az oktatásra való jog érvényesítéséhez azok számára a nemzeti kisebbségek számára is, amelyek létét addig teljes mértékben ignorálták (horvátok). Ez az időszak azonban még mindig nem kedvezett a multikulturális oktatási rendszer bevezetésének. Azon jogok érvényesítésének az intézményesítése volt folyamatban, amelyeket egyes kisebbségek (elsősorban a horvátok) egyáltalán nem gyakoroltak. Abban az időszakban kerültek kidolgozásra a tantervek és programok, folyt a munka a káderek és a kisebbségi alrendszerek működéséhez szükséges egyéb előfeltételek (J. Ivanović, 2006 & 2008) megteremtésén. A kutatások megerősítették, hogy nem létezik intézményesen biztosított lehetőség az anyanyelvű oktatásra való jog érvényesítésére (Göncz L. & J.

Ivanović, 2007), és még csak nem is beszélhetünk a nevelés és oktatás multikulturális megközelítésének bevezetéséről (J. Ivanović, 2007c).

Különbözőek az egyenjogúság és a multikuturalizmus nevelésben és oktatásban való érvényesítésének módozatai, mint ahogyan különböző a számos etnikai csoport és állam kultúrája is. A modellek összehasonlító elemzése a következő variánsokat mutatja ki: 1. anyanyelvű oktatás az iskoláskor előtti neveléstől az egyetemi oktatásig; 2. egyéb nevelői tevékenységek anyanyelven; 3. kétnyelvű nevelő-oktató munka (bilingvizmus); 4. a nyelv és irodalom, történelem, földrajz és zenei oktatás tanterveinek specifikumai; 5. külön programok annak a nemzetnek a kultúrájáról és történelméről, amelyből a nemzeti kisebbség származik; 6. a társadalmi környezet nyelve; 7. multikulturális oktatás a sajtó, rádió, televízió, internet és kiadói tevékenység által (J. Ivanović, 2007a).

A multikulturalizmus legkényesebb kérdéseinek egyike mindenképpen a „domináns" (többségi) és a „kisebbségi" nemzeti csoportok kultúrája közötti viszony a konkrét államközösségben. Egyes szerzők a társadalmi csoportok kultúrájának kölcsönös viszonyát, interakcióját „integrációnak" nevezik. Ezek a viszonyok, amennyiben nem kölcsönösek és egyenjogúak, igen könnyen olyan irányba tolódhatnak el, hogy semmibe veszik és tagadják a kisebbségi csoportok szélesebb körű kulturális szükségleteit, jogait és érdekeit, ami azután a beolvadás különféle formáihoz vezet. Másfelől olyan helyzet is kialakulhat, amelyben annyira túlhangsúlyozzák saját kulturális szükségleteiket és jogaikat, hogy kerülik az együttműködést, interakciót, egybefonódást, ami könnyen vezet szeparatizmushoz, elszigeteltséghez és kulturális gettósításhoz. Emiatt megállapítást nyert, hogy a többségi nemzet oktatási rendszerén belül létre kell hozni a kisebbségi oktatás alrendszerét (J. Ivanović, 2007b).

A lehetséges következtetések felé

Végezetül, hogy metszetét adjuk a két kérdéskör: a tehetség és a multikulturalizmus vizsgálatának, el kell mondanunk, hogy a multikulturális oktatás fókuszában olyan személyiségnek kell állnia, akinek alaptulajdonságai közé tartoznak a széles intellektuális látókör, a fejlett és megvalósult képességek, az önállóság, kritikus szellem, a szabadság, tolerancia és a demokratikus irányultság. Csak egy ilyen személyiség érezheti és fejlesztheti ki annak szükségét, hogy megismerje és tiszteletben tartsa a vele együtt, az európai és a szélesebb nemzetközi környezetében élő többi nép különböző kultúráinak gazdagságát. A személyiség multikulturalizmusa szintén lényeges tulajdonsága, identitásának jellegzetessége, amely lehetővé teszi számára a személyi prosperitást, és a társadalmi közösségnek éppen az ilyen tagjai teszik lehetővé azt, hogy könnyebben áthidalhatóak legyenek a társadalmi ellentmondások, szociális és etnikai feszültségek és viszályok, ily módon humánusabbá téve az emberi viszonyokat és serkentve a haladást annak minden dimenziójában.

A tehetség kutatói külön kiemelik, hogy a tehetség kibontakozásának éppen az ingergazdag környezet, a kihívások kedveznek. A multikulturális környezet és abban való oktatás éppen ennek kedvez, mert ha valahol is létezik az élet és a valóság felfogásának tarkasága, az a többnemzetiségű, többvallású, többnyelvű, egyszóval a multikulturális környezet. És ha például a kétnyelvűség gondot jelent a gyengébb képességű és teljesítményű gyerekek számára, éppen a fordítottja érvényes a legkülönfélébb tehetséggel rendelkező gyerekek esetében. Ebben az értelemben a multikulturalizmusról, mint jelenségről és valóságról, különösen a vajdasági valóság stílusában, nyugodtan elmondható, hogy tulajdonképpen „természetesen differenciált környezet" a tehetséges gyerekek fejlődése számára.

A „kreativitás pontjának" létrehozása, és az európai pontok hálózatába való bekapcsolódása modellértékű lehet a kisebbségi oktatási alrendszerek létrehozásában, más szegmentumokban

is nemcsak Vajdaságban, hanem a Szerb Köztársaság szélesebb területén és más európai térségekben, amelyekre jellemző a multikulturalizmus, és amelyek sokat tesznek annak érdekében, hogy a multikulturalizmus puszta meglétét átalakítsák az élő interkulturalizmus aktív elvévé.

Szakirodalom:

Čudina-Obradović, Mira (1990): *Nadarenost – razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Feldman, David H. – Csikszentmihályi, Mihaly & Gardner, Howard (1994): Changing the World: A Framework for the Study of Creativity. Publisher: Greenwood Publishing Group, Incorporated.

Göncz, Lajos & Ivanović, Josip (2007): *Linguistic Minorities in Serbia*, In: *„11th International Conference on Minority Languages (ICML XI) – Conference Abstract – Pécs, 5-6 July 2007"*, Budapest – Pécs: Research Institute for Linguistic, Hungarian Academy of Science – Research Institute for Ethnic and National Minority Studies, Hungarian Academy of Science & Faculty of Political and Legal Sciences, University of Pécs, 33.

Ivanović, Josip (1999): *A tanuló személyiségének megismerése – A megismerés leggyakoribb módszerei a nevelő-oktató folyamatban*, *ÚJ KÉP – Pedagógusok és szülők folyóirata*, Szabadka: Vajdasági Módszertani Központ, 3(III), Tanármelléklet III:s.p.

Ivanović, Josip (2006): *Manjinsko obrazovanje u Republici Srbiji: stanje i perspektive*, Znanstveni časopis – Pedagogijska istraživanja, Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo & Školska knjiga, 2(III):215-247, prosinac 2006.

Ivanović, Josip (2007a): *A középiskolás fiatalok értékrendszere – Egy kutatás eredményeinek bemutatása*, In: *Professziók – etikák – relációk – A szaketikák és a tudás a mai társadalomban*, Válogatás a 2006-ban és 2007-ben megrendezett Szaketikák konferenciák anyagából Pécs: Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 119-126.

Ivanović, Josip (2007b): *Mogući modeli obrazovanja na jezicima manjina u Republici Srbiji*, In: *„Međunarodni interdisciplinarni naučni skup – Evropske dimenzije reforme sistema obrazovanja i vaspitanja – Zbornik radova sa skupa"*, Novi Sad: Odsek za pedagogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu, 129-135.

Ivanović, Josip (2007c): *Pedagoška važnost učenja materinskog jezika i njegovanja nacionalne kulture u manjinskim školama*, In: *„Pedagogija – prema cjeloživotnom obrazovanju i društvu znanja – 2. svezak"*, Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo, 224-233.

Ivanović, Josip (2008): *A tanító-tanuló viszony aspektusai a korszerű neveléstudományban*, In: *A tanítóképzés egykor és ma – a nemzetközi tudományos konferencián elhangzott munkák gyűjteménye*, Szabadka: Újvidéki Egyetem – Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, 112-118.

Koren, Ivan (1989): *Kako prepoznati i identificirati nadarenog učenika*, Zagreb: Školske novine.

Sternberg, Robert J. (2003): Giftedness According to the Theory of Successful Intelligence. In N. Colangelo & G. Davis (Eds.), *Handbook of Gifted Education* (88-99). Boston MA: Allyn and Bacon.

Stojakov, Svetoslav & Rodić Rade (2000): „Multikulturalizam i obrazovanje", *Pedagogija*, Beograd: 2(XXXIII):89-106.

Tannenbaum, Abraham J. (1983): *Gifted children: Psychological and educational perspectives*. New York: Macmillan.

Terman, Lewis M., et al. (1925): *Genetic Studies of Genius:* Vol. 1, *Mental and Physical Traits of a Thousand Gifted Children.* Stanford, CA: Stanford University Press.

Wallach, Michael & Kogan, Nathan (1965): *Modes of Thinking in Young Children. A Study of the Creativity-Intelligence Distinction*. New York: Holt, Rinehart, and Winston, Inc.

WORKING WITH GIFTED PUPILS IN MULTICULTURAL ENVIRONMENT

Abstract

The author establishes a fact that, when talking about giftedness, fist of all one should give an answer to the main question imposing itself: what is giftedness? There is not a single correct answer, but many different answers taking into consideration many conditions such as: *the time of appearance of giftedness* (a gifted child – an adult creator), *the characteristics of behavior or future behavior* (creativity – potential giftedness), *the type of behavior* (general abilities), etc. In any case, gifted and talented children are those identified by a specialist as extremely capable of great achievements. In order to be able to fulfill their abilities in order to achieve the maximum contribution to himself/herself and to the society, those children need differentiated programs and educational services overcoming extensively what is provided by a regular school curriculum. The issue becomes even more complex if we take into consideration that the scenery is a multicultural environment. Multiculturalism is more and more in the scope of interest of many scientific, primarily social, humanistic, culturological, sociological and pedagogical disciplines. Within this framework, education in multicultural society, that is, multicultural education in school, in mass media and multicultural environment in social community is the imperative of the present and the future. Working with the gifted in such complex conditions represents a challenge by all means.

Key words: giftedness, talent, multicultural society, multiculturalism, multiculturalism vs. education, possibility of multicultural education.

RAD S DAROVITIM UČENICIMA U MULTIKULTURNOJ SREDINI

Sažetak

Autor konstatira potrebu da, kada se govori o darovitosti, prije svega valja odgovoriti na glavno pitanje koje se nameće, a to je »što je darovitost«. Ne postoji jedan ispravan odgovor, već mnogobrojni i različiti odgovori koji uzimaju u razmatranje mnoge uvjete kao što su: *vrijeme njenog javljanja* (darovito dijete – odrasli stvaralac), *karakteristike ponašanja ili predviđanje budućeg ponašanja* (stvaralaštvo – potencijalna darovitost), *vrstu ponašanja* (opće sposobnosti – specifične sposobnosti), itd. U svakom slučaju darovita i talentirana su ona djeca koja su od stručne osobe identificirana kao naročito sposobna za velika postignuća. Da bi mogla realizirati svoje mogućnosti i ostvariti maksimalan doprinos za sebe i za društvo, ta djeca imaju potrebe za diferenciranim programima i obrazovnim uslugama koje znatno prelaze ono što omogućuje redovni školski program. Stvar se usložnjava još više imamo li na umu da se sve to odvija u multikultunoj sredini. Multikulturalizam biva sve više u području interesa mnoštva znanstvenih, prvenstveno društvenih, humanističkih, kulturoloških, sociooloških i pedagoških disciplina. U okviru toga, odgoj i obrazovanje u multikulturnom društvu, odnosno, multikulturno obrazovanje u školi, u masmedijima i multikulturalni ambijent u društvenoj zajednici, imperativ je sadašnjeg i budućeg vremena. A rad s darovitim učenicima u ovako složenim uvjetima, svakako predstavlja poseban izazov.

Tehetséges tanár a tehetséggondozás szolgálatában
Talentovan nastavnik u službi obrazovanja talentovanih
Talented pedagogues in service of talent-development[7]

Dr. Gábrity Molnár Irén:
Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka
Újvidéki Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar Szabadka

Összefoglaló

A 21. század társadalmi kihívásainak megfelelően az új pedagógiai gondolkodásmódban új formákat vesz fel a tudás, a tanulás és a tanítás is. Már nem a tanár lexikális tudása a fontos, hanem a tudás átadásának és képességfejlesztő módszere, rátermettsége. Nem az a fontos, hogy a tanár mindig tudja a helyes választ, de mindenekelőtt önmagát adja és a gyerekek kiismerik, tudják, hogy közös feladatuk van és együttműködnek. A tanár tehetsége két szempontból elemezhető: egyrészt a szakmai készsége, vagyis kreativitása, másrészt a tehetséges tanulóval való törődés alapján. A tehetségfejlesztés sokféle, hiszen minden egyes tanuló személyisége egyedi és megismételhetetlen. A tehetséggondozó pedagógus, miközben személyiséget formál, nem korlátozza a tanuló képességeinek önálló kibontakozását, folyamatos megnyilvánulását. A jó pedagógus arra is odafigyel, hogy a diákja képes legyen a társadalmi együttműködésre, a csoportban való mozgásra, kommunikálásra.

Apstrakt

Shodno izazovima 21. veka po novim statovima u pedagogiji postoje nove forme znanja, učenja i obrazovanja. Nije nastavnikovo leksikografsko znanje je najvažnije nego način prenosa znanja i umeća. Nije to važno da profesor uvek zna odgovor na sve, nego da pruža sebe, đaci ga prepoznaju, znaju da imaju zajednički zadatak i sarađuju. Talenat profesora ima dva aspekta: njegovo sopstveno stručno znanje, kreativnost i uzgoj talenta. Briga o talentovanom učeniku ima mnogo aspekata jer svaki đak je osobena ličnosti. Pedagog dok otkriva talenta formira njegovu ličnost, ali ne sprečava samostalno razvijanje talenta i umeća. Istovremeno dobar pedagog osposobljava učenika na društvenu saradnju, mobilnost u grupama i komunikaciju.

Abstract

As a result of the 21st century's social challenges the new pedagogical disciplines develop new forms of knowledge, studying and education, as well. It is not the educator's lexical knowledge that bears importance, but their skill-developing methods and ability to transfer knowledge. Instead of the expectation that teachers always have to know the right answer, it is getting to be more important that teachers behave naturally, their students get to know them and also that students become aware of the co-operation with their pedagogues. Teachers' talent can be analyzed from two aspects: their professional preparedness and their treatment of the gifted students. Talent-developments can be various since each student character is individual and can not be replicated. Pedagogues who develop talents during their work to form the students' character must not constrain the development of the students' skills and must not inhibit the occurrence of skills. Good pedagogues take care of their students' advancement in social cooperative skills, in their ability to work in groups and effective communication. Kulcsszavak: tehetséggondozás, kreatív pedagógus, szakmai képességek.

[7] Publikálva: ***A tehetségek szolgálatában***, I. nemzetközi tehetséggondozó konferencia, III. tehetség nap/III dan talenata, Kiadó: Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, Zenta, 2009. pp. 52-60.

Bevezető gondolatok

A nevelés szélesebb értelmezésben általános emberi életjelenség, társadalmi tevékenység, valamilyen formában mindig szükséges, mert az ember egyéni, sőt társadalmi fennmaradásának is, továbbfejlődésének alapvető feltétele. Ehhez társul az oktatás, mint valamely ismeret, tudás megtanítása, elsajátítása. A szaknyelv az oktatást olyan tudatos, tervszerű tevékenységként kezeli, amely a kultúra közvetítésében meghatározó. Az oktatás végső soron, a magatartás-, készségek kiépítésének a módja. Hogyan képzeljük el azt a pedagógus és tanári feladatot, hogy nevelés és oktatási feladatai közben külön odafigyeljen a tehetséggondozásra? A legfontosabb az, hogy ha a nevelő/tanár oktat, akkor a gondolkodási funkciókat, képességeket, meggyőződést formál úgy, hogy a tanuló végül képes lesz az önszabályozó tanulás kialakítására. Fontos az alkotóképesség fejlesztése, mert az oktatás kreatív folyamat, amelyben a tanulók képesek átrendezni ismereteiket és azokat életük során bármikor felhasználni. Képzeljük csak el mit ér a tehetség, ha azt az életben nem tudjuk hasznosítani? Ma modern szóval egyszerűen karrierépítésnek nevezzük ezt, amihez tudni kell menedzselni önmagunkat. Sok tehetség erre saját erejéből nem képes.

A mai társadalmi környezetben az iskolák nyitott intézmények, hiszen az iskolai életben az összes társadalmi változások begyűrűznek. Felmerülhet bennünk a kérdés, milyen a hatékony tanár egy örökmozgó társadalmi térségben? A pedagógus funkciók között van akár a konfliktuskezelés, vagy a tehetséggondozás is, de legfőképp a folyamatos önképzés.

A tehetséggondozó tanár kívánatos tulajdonságai

A nevelői stílus nehezen megfogható, mégis egyértelműen meghatározó fontosságú. A tanár nem hiszi azt, hogy csak ő képes megtanítani a tananyagot, de hisz az együttműködésben, a diákok felelősségérzetében. Ő az ismereteknek egyik lehetséges forrása, hiszen jómaga is továbbképzi magát. A tanár személyiségében a másikra való odafigyelés, a visszavonulás és a segítségadás képessége kerül előtérbe, miközben a háttérből történő irányítás megkívánja a belső erőkkel rendelkező, hatni tudó, szuggesztív személyiséget.

Carl Rogers[8] amerikai pszichológus szerint[9] az empátia, a bizalom és az elfogadás légkörében minden személyiség alkalmassá válik a fejlődésre. A tanárok képzése, képesítése alapvetően a szakmai oktató szerepére korlátozódik, s nagyon érintőlegesen a nevelésre. Annak a tanárnak, aki a nevelőmunkát helyezi előtérbe, képesnek kell lennie a személyiségfejlesztésre. A nevelői szerep is tanulható, ha megfelelő nyitottsággal párosul. A jó pedagógus képzett és találékony abban, hogy az adott nevelői szituációban a gyerek állapotának, körülményének megfelelő eljárást alkalmazza.

Adelson J.[10] szerint a „szuperpedagógus" típusok tulajdonságai:

- ✓ "Sámán" – rendkívüli szellemi erő, energia, eredetiség, fogékonyság, szuggesztív
- ✓ "Lelkész" – közösségért, osztályért élő, lelkes programszervező, aktív, beszédes, emelkedett jellemű, mély gondolkodású, megértő, morális
- ✓ "Gyógyító orvos" – érzékeny a gyengeségekre, orvosolja a problémákat, előcsalogatja a pozitívumokat, rugalmas, éleslátó, érzékeny, okos.

A jó tanár pályamotivációja a gyermekszeretetre és a gyerekek fejlődése iránti érdeklődésre épül. A kollégáiban méltányolja, ha valaki barátságos, engedékeny, határozott és méltányos, sőt elfogadó és nagylelkű másokkal, elégedett a foglalkozásával. Smith[11] szerint, a jó tanár hat jellemzővel bír: felelősségteljes, szereti az embereket, szervezett, jól kommunikál, világossá tudja tenni az oktatott tantárgyat, elfogadható mennyiségű munkát kíván meg a tanulóktól.

Hoffmann Rózsa[12]: A tanár-diák kapcsolat változásai című cikkében a tanár sikerességét három tényező együttesében látja. Szüksége van a jó tanárnak *tudás*ra, személyiségének alkalmassá fejlesztésére és a

---

8 Carl Ransom Rogers (Oak Park, Illinois, 1902. január 8. – San Diego, Kalifornia, 1987. február 4.) amerikai pszichológus. Lásd: Kultúrák Közötti Kommunikáció - Carl Rogers találkozó (2009) http: www.rogers2009.hu/

9 Lásd: Carl Rogers, Egy érintetlen dimenzió (tanulmányok) (1993), Budapest, Magánkiadás.

10 Lásd: Adelson J.: Pszichológiai szöveggyűjtemény II. (Fejlődés- és pedagógiai pszichológia - Kézirat), Tankönyvkiadó Vállalat. Budapest, 1981.

11 Az Amerikai Oktatási Tanács a hatvanas években több teszt és kérdőív felhasználásával tanulmányt készített, melynek alapján a következő képet adja a jó tanárról. Lásd: Bond The certification system of the National Board for Professional Teaching Standards, (2000): L., Smith, T., Baker, W. K. és Hattie, J. A, Center for Educational Research and Evaluation, University of North Carolina at Greensboro.

12 Lásd: Pedagógusetika: kódex és kommentár, (1996): szerk. Hoffmann Rózsa, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó

*pedagógiai technológia ismeret*ére, illetve ennek *alkalmazási képesség*ére. A tudás a szaktárgyi tudás mellett az általános műveltséget, az élő és a mesterséges környezetben való sikeres közlekedést is jelenti. A pedagógiai ismeretek, képességek, jártasságok jelentik a szükséges tudás összetevőjét.

Horányi Gábor[13] szerint teljes az egyetértés a tanár-társadalomban abban a tekintetben, hogy a színvonalas tanári munka elengedhetetlen feltétele a *magas szintű szakmai tudás, a* második helyen szerepel az *empátia*, ezt követi a *következetesség*, a *gyerekszeretet*, a *humor* és *előadókészség*, a *türelem*. Némileg lemaradva ezek után következik a *tolerancia*. Kérdőíves felmérések hasonló adatokat nyújtanak a diákok szemszögéből. Szerintük lényes hogy: megértő, jóságos, együttműködő, kedves, türelmes, sokoldalú, jó megjelenésű, jó humorú, igazságos, nyugodt, következetes, a tanulók problémái iránt érdeklődő, ötletes, játékos, demokratikus, céltudatos és szórakoztató.

A tehetséggondozó tanár személyisége természetesen még hatványozottabban odafigyel a tanár-diák kapcsolatra. A jó viszony kialakításánál figyelembe veszi a befolyásolás kétirányú lehetőségét, az együttműködés könnyebb, ha a tanár és a diák elvárásai is összeegyeztethetők. A tanárnak figyelembe kell vennie a gyermek fejlődési készenlétét, érzelmi, erkölcsi, értelmi fejlettségét.

A *rossz tanár* a tanulók szerint: készületlen, labilis idegzetű, sértődékeny, önmagába zárult, megbízhatatlan, a gyerekeket megveti, lenézi, megalázza, türelmetlen, unalmas, sekélyes, rossz szervező, állandóan irányítani akar, autokrata, nincs kapcsolata a diákokkal, határozatlan, nem fegyelmez, nem nevel, nem kreatív, kapkodó, engedékeny, merev, tehetségtelen, részrehajló, nem szereti a gyerekeket, következetlen, arrogáns, bizalmatlan, igazságtalan. A rossz tanár az, aki tudja, hogy rossz tanár és mégis tanít! Milyen, a „gyenge pedagógus" a diákok szerint? Elsősorban: megalkuvó, konformista, maradi, bizonytalan, határozatlan, agresszív fölényes.[14]

A kreatív tanár megsegítése

A társadalmi változások sodrásában, átalakulóban vannak az iskolák, és ez elkerülhetetlenül eléri a hazai oktatási rendszert is. A pedagógiai szakma, az elméleti kutatás és gyakorlati fejlesztés számos részterületén megindult a jövő előkészítése, többek között a standardizálások, vagy a tanárokkal szembeni új elvárások megfogalmazása. Az Európa Tanács lisszaboni értekezletén (2000) munkabizottság alakult erre a feladatra, amely a későbbi stockholmi (2001), majd Barcelonai (2002) tanácskozáson terjesztette elő javaslatait.

Szerbiában gyakran hiányoznak a felkészült pedagógusok, aminek egyik oka a pálya alacsony társadalmi presztízse, a viszonylag nagy terhelés és az ehhez képest alacsony fizetések. A problémát nem oldaná meg, ha egyszerűen növelnénk a tanító/tanárképzésbe való felvétel számarányát, mivel a mennyiségi hiányon kívül a kibocsátott minőséggel is gondok vannak. Nem a régi, bevált képzési gyakorlat okolható ezért, hanem az, hogy az új helyzetben szükséges tanári kompetenciák megszerzése még nem garantált. Az oktatást sajnos csak költségvetési tényezőként, vagyis szolgáltatásként kezelik. A világ dinamikusan fejlődő térségeiben, de az EU-n belül előretörő államokban (Finnország, Írország) is az oktatást stratégiai ágazatként kezelik és a pénz mellett jelentős szellemi tőkét is fektettek belé. Az EU Tanács munkabizottsága ebben a szellemben igyekezett megvizsgálni azt a kérdést, hogy miként tehető vonzóbbá a tanári pálya, hogyan lehetne elérni, hogy:

- *a legrátermettebb tanulók lépjenek a tanító/tanárképzésbe,*
- *a végzés után a legjobb teljesítményű, a pályára leginkább alkalmasak helyezkedjenek el az iskolákban,*
- *a pályán legjobb teljesítményt nyújtók, a legrátermettebb tanárok ne hagyják el a szakmát jobb munkalehetőségek reményében.*

Az oktatás modernizációja stratégiai kérdés, ami a mai körülmények között hatékony kutatásfejlesztéssel és menedzsmenttel kezelhető. A tudásalapú társadalomban a tudás sajátos termék, a tanulás pedig olyan termék előállítási folyamat, amely a gazdaság más területein kialakított módszerekkel fejleszthető. Középpontba került a hozzáadott tudás, a „humán erőforrás" minősége, hatékonysága. Az iskolai gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a tanárok munkáját kell eredményesebbé tenni úgy, hogy segítséget kapjanak saját gyakorlatuk elemzéséhez, értékeléséhez, hogy ezáltal kreatívvá váljanak és képesek legyenek változtatások tervezésére, kivitelezésére.

[13] Lásd: Horányi Gábor: A tehetséges tanár (2000)
[14] Lásd: Gábrity Molnár Irén: Oktatásunk látlelete (Oktatásszociológia olvasmány), Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka, Forum Újvidék, 2008.

Külföldön elvégzett vizsgálatok összegzéseként *A. Mac Kay*[15] az alábbi tanítási stratégiákat találta jellemzőnek a hatékony tanárokra:

- szabályrendszert alkalmaz személyi és eljárási ügyekben;
- kezdettől fogva megakadályozza a rendbontást;
- pontosan irányítja a fegyelmezést;
- sokszor körbejár az osztályteremben (figyeli a diákok munkáját);
- lehetőleg nem verbális szinten megoldja a zavaró szituációkat (például szemkontaktussal, térközszabályozással);
- érdekes és hasznos feladatokat ad a tanulóknak;
- olyan szabályrendszert alkalmaz, hogy a gyerekek minimális irányítással tudjanak dolgozni a feladaton;
- optimalizálja a tanóratanításra fordított idejét;
- állandó jelzést használ a tanulók figyelmének megszerzésére;
- addig nem kezd beszélni a csoporthoz, amíg mindenki oda nem figyel;
- változatos tanítási technikákat használ, amelyek alkalmazkodnak a tanulók érdeklődéséhez;
- következetes hibaellenőrző módszert alkalmaz;
- az új fogalmakat játékosan, a meglévő ismeretek felhasználásával tanítja;
- olyan technikákat használ, melyek biztosítják a folyamatos átmenetet a konkréttól az elvont gondolkodási tevékenységig;
- megfelelő arányban alkalmazza az egyszerű és a komplex választ igénylő kérdéseket;
- követi az osztály reakcióit;
- több dologra figyel egy időben;
- biztosítja az óra egyenletes lefolyását, illetve az egyik tevékenységről a másikra való zökkenőmentes átmenetet;
- fenntartja az óra tempóját;
- érthetően magyaráz;
- ismeri a motiválási lehetőségeket;
- érezteti a gyerekekkel, hogy elfogadja, értékeli és támogatja őket;
- reagál a gyerekek rejtett és nyílt megnyilvánulásaira, kérdéseire;
- minden tanuló számára egyaránt érthető kérdéseket tesz fel;
- segít, hogy a tanuló tökéletes választ adjon; ha a válasza hibás volt, vagy csak részben volt jó, újrafogalmazza a kérdést, rávezető kérdést tesz fel;
- jutalmazással megerősíti a kiemelkedő munkát, és ösztönzi azokat a tanulókat is, akik nem mindig képesek kiemelkedő teljesítményre;
- a többre képes tanulók kíméletes kritizálásával a későbbi elismerés reményét sugallja;
- elfogadja és integrálja a tanulók kezdeményezéseit (például kérdés, megjegyzés).

A tehetséggondozás fontos

Az, ami meghatározza a tehetséget: az öröklődés és a környezet. E két tényező együtt fejti ki hatását, hiszen a velünk született tehetség nem bontakozhat ki a megfelelő környezeti hatások segítsége nélkül, a környezet pedig csak a létező tehetségre tud hatni. Vannak kutatók, akik a tehetséget azonosítják az intelligenciával. Mások a kreativitással teszik egyenlővé. Kétségtelen, hogy mindkét tényező hatással van a tehetségre, de nem külön-külön, hanem együttes erővel. *Joseph S.* **Renzulli** amerikai pszichológus alkotta meg[16] a tehetség legnépszerűbb, tudományosan elfogadott meghatározását. Szerinte a tehetség az értelmi képesség (intelligencia), a kreativitás (eredetiség) és a feladat iránti elkötelezettség (szorgalom, kitartás) egybeesése. Ha a képességek szerencsés egybeesése jó teljesítményre is vezet, az a tehetség bizonyítéka. A képességek sokfélék lehetnek: intellektuális, művészi (képzőművészeti, írói), pszichomotoros (sport, tánc, fafaragás), szociális (kommunikációs, vezetői, befolyásoló készség) képesség. A kreativitás az intelligencia kiegészítője, önálló produktumok létrehozásához szükséges feltételek együttese. A feladatkötelezettséghez tartoznak a motiváló, dinamizáló tényezők, a kíváncsiság, a szorgalom, a teljesítménymotiváció.

A tehetséges emberek csoportjába soroljuk azokat is, akik értelmesek, jó személyiségvonásokkal rendelkeznek, de kimagasló teljesítményre nem képesek vagy csak még egyelőre nem tudnak teljesíteni. Ők részképességeikben kiválóak, de művet soha nem hoznak létre, mert más részképességekben gyengék is

[15] ***Zétényi Ágnes*****:** A hatékony tanár. Iskolakultúra, 98/10, 72-73 oldal; A tanulmány megjelent az ELTE Eötvös Kiadó „Az iskola szociálpszichológiai jelenségvilága" című kötetben. http://epa.oszk.hu/00000/00011/00020/pdf/9810.pdf

[16] Forrás: Báthory Zoltán: A tehetség globalitása - a Magyar Tehetséggondozó Társaságról http://www.c3.hu/~muvhazak/bmk/minoseg/tehetsegrol.htm

lehetnek. A tehetség a személyiség alapvető vonása, amely lehetővé teszi a jó képesség magasabb szintűvé alakítását. A tehetség, mint adottság a gyermek- és serdülőkorban a legintenzívebb. Az évek múlásával, ha nem fejlesztik, képzik az egyént, teljesen el is tűnhet. Elsősorban a szülők és a pedagógusok felelőssége a gyermeki tehetségforrás korai felismerése, gondozása, óvása és fejlesztése. A tehetség egy speciális érdeklődési terület olyan mérvű ismerete és mindennapos még alaposabban megismerni vágyása, amit nemcsak felfedezni, de fejleszteni is kell.

A tehetséggondozó pedagógusnak tudnia kell, hogy minden gyermek egyedi, különleges. Minden gyermeknek egyéni szükségletei, igényei, lehetőségei vannak a nevelés és oktatás területén. Ebből következik, hogy egy osztályon belül a gyerekek képességei, adottságai, magatartásuk stb. igen változatosak lehetnek. A tanulók között igen nagy különbségek is jelentkezhetnek. Egyes tanulók negatív vagy pozitív irányba eltérhetnek „az átlagostól". Nekik speciális oktatási-nevelési szükségleteik vannak. Ezért a nevelésük illetve az oktatásuk a pedagógusoknak is speciális feladatot jelent. Ezeknek a gyerekeknek különleges bánásmódra, több figyelemre, törődésre, foglalkozásra van szükségük. A különleges bánásmódot igénylő gyerekek csoportjába tartoznak a tanulásban-, értelmileg-, mozgásban-, beszédben akadályozott, látássérült, hallássérült, tanulási nehézségekkel küzdő, magatartászavar miatt problémás, tehát visszahúzódó vagy ellenséges, de a kivételes képességű, tehetséges tanulók is. A diákok különbözősége miatt a pedagógusnak meg kell ismernie a tanítványait, hogy a képességeiknek megfelelő oktatásban részesítse őket. Manapság a pedagógiai gyakorlatában a hangsúly a valamilyen hiányból fakadó gyenge teljesítmény javítására tevődött, miközben a tehetségígéretekkel való törődés háttérbe szorult.

A tehetséggondozás a tehetség meghatározását, a tehetség felismerését és a tehetségfejlesztést magában foglaló pszichológiai, pedagógiai tevékenység. A tehetséggondozás - a tehetség kibontakoztatása - univerzális pedagógiai feladat, mely minden diákra irányul. A tehetséggondozáshoz megfelelő családi környezetre és megfelelő iskolára van szükség. Széles értelemben ezért a tehetséggondozás társadalmi szükségletté vált[17]. Ma sok tehetséggondozási mód létezik, pl. gyorsítás, elkülönítés, gazdagítás. A tehetséggondozásnál három dologra kell figyelni:

- a tehetséget korán kell felfedezni, még mielőtt „elkallódna", addig, amíg a gyerek be tudja fogadni az új dolgokat,
- a tehetséget nem csak szinten tartani, hanem fejleszteni is kell (még az oktatójától is magasabb szintre),
- a tehetséggondozásnak folyamatosnak kell lennie.

Ha az oktató felfedezi a gyerekben a tehetség csíráit, nem teheti meg, hogy ne segítse fejlődését. Minél több tárgyat, könyvet, eszközt kell kezébe adni, hogy segítségükkel kielégíthesse tudásvágyát, fejlessze képességeit. A gyermekben fel kell ébreszteni az érdeklődést, a megismerni vágyást, majd ezután mikor már felismerhető az érdeklődési terület, akkor a motivációra sincs szükség. A gyerek szinte önállóan fogja megtanulni a dolgokat, melyek érdeklik. A tehetséges diák iskolai eredményei nem mindig jók, feladatvégzésük nem egyenletes, gyakran nem vesznek részt az iskolai munkában. Beilleszkedésükhöz szükséges a tanárok segítsége, az iskola és a család együttműködése. A tehetséges diákok gyakran magányosak, társaik különcnek tartják őket. A környezetnek szükségszerűen segíteni e kell a beilleszkedésben. El kell érni, hogy a környezet befogadja a tehetséget. Ha ez már semmilyen úton nem lehetséges, akkor meg kell tanítani a diákot, hogy elfogadja helyzetét. Az is lehetséges, hogy egy gyermek több képességgel is rendelkezik. Ez nem probléma, csupán a nevelőnek jelent több foglalkozást. A tehetséges gyerekeket gyakran elnyomja az oktatási rendszer, mivel előfordulhat, hogy nem azt kéri tőlük, ami az érdeklődési körébe tartozik, ezért nem érnek el jó eredményt, tehetségük viszont elveszik, mivel nem foglalkoznak vele.

Zárszó:

Tehetséggondozó tényezők kétirányúak lehetnek. Egyrészt, a (szak)pedagógust képesítik a tehetséggondozásra, másrészt a tehetséges tanulót érinti. A tanító/tanár feladata nem csak a tehetség felfedezése, hanem a diák egyéniségének, képességeinek fejlesztése is, sőt karrierépítési készségének a kibontakoztatása is. Ehhez fontos lépések a következők:

[17] A tehetség felismerésével és gondozásával már az ókorban is foglalkoztak. Kínában felkutatták a tehetségeket és magas nevelésben részesültek. Konfucius foglalta először rendszerbe a tehetségről alkotott nézeteit (i.e. előtt a 6-5. században). Az ókori görög birodalom is figyelmet fordított a tehetségekre. A középkorban a keresztény egyház vállalta magára a számára alkalmas tehetséggondozást. A 19. században kezdődött el szervezett, tervezett tehetséggondozás, hogy a 20. században a reformpedagógia és a pszichológia a gyerek felé fordulhasson, felfedezve a bennük rejlő lehetőségeket. A két világháború között már sokféle tehetségfejlesztő program volt ismert.

- A kiváló tanárok hálózatának (regionális) létrehozása, olyan fórumokon, ahol a tehetségekkel intenzíven foglalkozó tanárok rendszeresen találkozhatnak; a tapasztalatok átadása, megbeszélése céljából. Számukra szaktanácsadás, továbbképzések szervezése, külföldi tanulmányi utak biztosítása.[18]
- Az egyetemeken tehetségfejlesztés-tanár mesterszak indítása, tankönyvek írása; taneszköz biztosítás; kutatómunka.
- Új egyéni tehetséggondozási formák bevezetése (demonstrátorok, egyéni tanulmányi rend – tutori rendszer)[19].

Felhasznált irodalom:

Adelson J.: Pszichológiai szöveggyűjtemény II. (Fejlődés- és pedagógiai pszichológia - Kézirat), Tankönyvkiadó Vállalat. Budapest, 1981.

Báthory Zoltán: A tehetség globalitása - a Magyar Tehetséggondozó Társaságról http://www.c3.hu/~muvhazak/bmk/minoseg/tehetsegrol.htm

Carl Rogers, Egy érintetlen dimenzió (tanulmányok) Magánkiadás. Budapest, 1993.

Dr. Eörsi Gyula rektor, az ELTE 1984. szeptember 3-án tartott tanévnyitó közgyűlésén tartott beszéde, Tehetséggondozási koncepció Eötvös Loránd Tudományegyetem, http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf

Dr. Gábrity Molnár I.: Oktatásunk látlelete (Oktatásszociológia olvasmány), Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka, Forum Újvidék, 2008.

Horányi Gábor: A tehetséges tanár, 2000/1, http://www.c3.hu/~tandem/cikkek/20000109.html

Hoffmann R. szerk.: Pedagógusetika: kódex és kommentár, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1996.

L., Smith, T., Baker, W. K. és Hattie, J. A, Bond The certification system of the National Board for Professional Teaching Standards, Center for Educational Research and Evaluation, University of North Carolina at Greensboro. 2000.

***Zétényi Ágnes*:** A hatékony tanár. Iskolakultúra, 98/10, 68-74 oldal. http://epa.oszk.hu/00000/00011/00020/pdf/9810.pdf

A magyar társadalom a tehetség szolgálatában (Közoktatási konferencia, Győr) 2008. szept. 26. 8. szekció: A kiemelkedő tehetséggondozó tanáregyéniségek megbecsülése (Moderátor: Titkó István), http://www.tehetsegpont.hu/dokumentumok/titko.doc

[18] Közoktatási konferencia, Győr, http://www.tehetsegpont.hu/dokumentumok/titko.doc
[19] Lásd: Eörsi Gyula, http://www.elte.hu/file/tehetseggondozas.pdf

Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, *Magyarkanizsa Község Pedagógus Egyesülete, Magyarkanizsa Község Önkormányzata, Magyarkanizsa Helyi Közössége, Nagy József Regionális Kreatív Műhely, Cnesa OMI, Wagner Alapítvány a Tóthfaluban Magyarul Tanuló Tehetségekért*

MEGHÍVÓ

A Tehetség Napja 2009. alkalmából
nagy tisztelettel meghívjuk Önt, kedves Családját és Barátait

A TEHETSÉGEK SZOLGÁLATÁBAN

címmel megrendezésre kerülő I. Nemzetközi Tehetséggondozó Konferenciára.
Helyszín: a Városháza díszterme (Magyarkanizsa, Fő tér 1.)
Időpont: **2009. március 23. (hétfő)** 10,00 óra

A konferencia programja:

9^{30} Vendégek fogadása

10^{00} **A tehetségek szolgálatában**
A vendégek üdvözlése
Nyilas Mihály, Magyarkanizsa Község polgármestere
dr. Korhecz Tamás, Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi Titkárság titkára
dr. Lepeš Josip, a konferencia házigazdája
Az előadások a tehetséggondozás sajátosságairól, hazai és nemzetközi tapasztalatok ismertetése.

11^{20} Kávészünet

11^{45} **A tehetségek szolgálatában** 2. rész
Az előadások folytatása
Hozzászólások és zárszó

14^{00} Ebéd a Gyógyfürdőben
A munkaebéd alatt szakmai beszélgetés formájában lehetőség nyílik gondolatcserére és a tehetséggondozás témakörének megvitatására.

A konferencia kísérő rendezvénye:

16^{30} A vajdasági tehetséggondozó gimnáziumok fogadása a magyarkanizsai Művészetek Házában

17^{00} A **CADABRA** együttes műsora
*A Cadabra 2005-ben alakult Szabadkán. A zenekar alapítója és művészeti vezetője **Miroslav Jovančić** – hegedű, **Valentina Šimon** – ének, **Zoran Dukić** – gitár, **Armand Mesaroš** – basszusgitár, **Goran Evetović** – dobok, **Váradi Aranka** – harmonika, **ifj. Kucsera Géza** – szaxofon.*
A Cadabra muzsikája az élet sokszínűségét ünnepli. Az együttes repertoárján kortárs jazz és népzenei motívumok szerepelnek, az előadásokat pedig nagy szabadság, improvizatív szekvenciák és változékony hangulatok díszítik.
A műsor után beszélgetés a zenekarral.

18^{00} Állófogadás

18^{30} **ifj. Apczi Jenő: 16:9 Fényképgaléria c.** fényképtárlatának megnyitója
Fotók témái: portrék, természetfotók és panoráma képek

*A magyarkanizsai fiatal tehetség **Apczi Jenő**, az ezredforduló után rendezőként is bemutatkozott, filmes pályafutásának mérföldkövei: a Jazz improvizatív zene..., a Mozi 50 éve, a Rabod lettem Délvidék, a Csárda, a Jelöletlen tömegsírok, Magyarkanizsai társadalmi egyesületek.*
Video-munkákat és fotókat egyaránt készít. Kísérletező, formateremtő, akinek fényképei a film és a mozi szeretetét tükrözik, formabontó stílust teremtve. Filmjei és képei, a délvidéki magyar kultúra és hagyomány részévé váltak, és válnak értéktelen hétköznapjainkban.

Eddigi alkotásaival több hazai és nemzetközi fesztiválon vett részt. Számos dokumentum-, ismeretterjesztő, portré, természet-, és kisjátékfilmet készített, kiemelkedő sikerekkel.

19^{00} **Penovác Endre** festő művészi-alkotásainak megtekintése a Dobó Tihamér Galériában

Az est házigazdája: **Bicskei Zoltán** és **Pósa Károly**

1. A konferencia kiemelt témakörei:
- A közoktatás, mint a tehetséggondozás fontos színhelye.
- Lehetőségek, amelyekkel támogathatjuk a pedagógusok tehetséggondozó munkáját.
- Különböző álláspontok megvilágítása a tehetséggondozás vitatott kérdéseiben.

2. A konferencia nyelve: magyar, szerb, horvát és angol

A meghívott előadók:

1. **Gajda Attila**, Bolyai Tehetséggondozó Gimnázium és Kollégium Zenta (Szerbia)
2. **dr. Balogh László**, Debreceni Egyetem, Pedagógiai-Pszichológiai Tanszék, a Magyar Tehetséggondozó Társaság (Magyarország)
3. **dr. Mező Ferenc**, Kocka Kör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület (Magyarország)
4. **Turmezeyné dr. Heller Erika**, ELTE Tanító- és Óvóképző Főiskolai Kar Ének-zenei Tanszék (Magyarország)
5. **Nagy Kálmán**, törökszentmiklósi Tehetséggondozó Általános és Alapfokú Művészeti és Zeneiskola nyug. iskolaigazgatója (Magyarország)
6. **doc. dr. sc. Josip Ivanović,** Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka (Szerbia)
7. **prof. dr. sc. Gábrity Molnár Irén,** Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka (Szerbia)
8. **Vigor Majić**, Petnicai Kutatóállomás (Szerbia)
9. **dr. Slavica Maksić,** Institut za pedagoška istraživanja (Szerbia)
10. **dr. Csányi Erzsébet,** Újvidéki Egyetem Bölcsész Kar Magyar Tanszék (Szerbia)
11. **doc. dr. sc. Vesnica Mlinarević**, Eszéki Tanítóképző Egyetem (Horvátország)
12. **prof. dr. sc. Lidija Pehar**, Filozofski fakultet u Sarajevu, (Bosznia Hercegovina)
13. **dr. Szőke Anna**, Vajdasági Magyar Óvodapedagógusok Egyesületének elnöke (Szerbia)

Kapcsolattartó: *Vida János*, e-mail: **vjanos@bolyai-zenta.edu.rs**
+381-(0)24-816-700, vagy a +381-(0)64-875-69-00-as telefonszámon

Támogatóink: Szülőföld Alap, Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi Titkárság, Tartományi Oktatási Titkárság, Tartományi Kulturális Titkárság, Magyar Nemzeti Tanács, Magyarkanizsa Község Pedagógus Egyesülete, Nagy József Regionális Kreatív Műhely, Cnesa OMI, Potisje Kanjiža-Tondach Rt., Sloga Rt., Keramika Kanjiža Plus Kft, Magyarkanizsa Helyi Közössége, Magyarkanizsa Község Önkormányzata, Tiszamenti Vízművek Horgos.

PP előadások:

Magyarkanizsa, 2009. 03. 23.

Szabadka, 2009. dec. 10.

Magyarságkutató Tudományos Társaság – Szabadka, Szerbia
Regionális Tudományi Társaság – Szabadka, Szerbia

MEGHÍVÓ

A Kárpát-medencei regionalizmus útján…
című nemzetközi tudományos konferenciára

A konferencia színhelye: **Szabadka**,
Szakegyesületek és Társulatok Szövetségének Székháza, Corvin Mátyás u. 9.

Időpontja: **2009. március 6**. *(péntek)*

A konferencián Szerbia és Vajdaság helyét, lehetséges szerepét keressük az európai térben és a regionalizálódó nemzetközi kapcsolatrendszerekben, a szakmai beszélgetések tematikájukban ezért átlépik az ország határát. Szeretnénk a magyarországi, romániai, szlovákiai és csehországi kollegák tapasztalatait hallani és „egybegyűrni" a régiófejlesztési esélyeket, a humán erőforrás fejleszthetőségét.

A konferencia szekcióiban az alábbi témafeldolgozást ajánljuk:

- 9.30 – 12.20 **1. témablokk: Régió és humán erőforrás fejlesztés**
  Szekcióvezető: Takács Zoltán PhD hallgató
- 12.20 – 12.40 Kávészünet
- 12.40 – 15.00 **2. témablokk: Régió és fejleszthetősége, innováció-képessége**
  Szekcióvezető: Dr. Somogyi Sándor
- 15.00 – 15.30 Állófogadás és szakmai találkozó
- 15.30 – 17.00 **3. témablokk: Kárpát-medencei Területfejlesztési és Innovációs Hálózat**
  Szekcióvezető: Dr. Gábrity Molnár Irén

Részletes program:

9.00 – 9.30 Konferenciára érkezők regisztrálása
9.30 - 10.00 A konferencia megnyitása Ricz András az RTT elnöke,
Köszöntők: Dr. Horváth Gyula az MTA RKK főigazgatója és Ladóczki Gyula Szabadka Város regionális kérdésekkel megbízott tanácstagja

1. **témablokk: Régió és humán erőforrás fejlesztés**

10.00 – 10.20 Képzetteké a jövő (RTT 2008 évi felnőttoktatási projekt és kötet bemutatása - Dr. Gábrity Molnár Irén, Veréb Miskolczi Zsófia PhD hallgató)
10.20 – 10.40 Képzett gazdák (RTT mezőgazdasági oktatási projekt bemutatása – Ricz András PhD hallgató)
10.40 – 11.00 Életminőségünk (RTT projekt bemutatása - Dr. Somogyi Sándor)
11.00 – 11.20 Kiből lesz vállalkozó? – a vállalkozói szféra létrejöttének mikro-társadalmi tényezői Szlovákiában (Dr. Mészárosné Lampl Zsuzsanna, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja, Közép-európai Tanulmányok Kara, Konstantin Egyetem, Nyitra)

11.20 – 11.40 Fejlesztéspolitika a Székelyföldi térségben: lehetőségek és korlátok
(Dr. Bíró A. Zoltán, KAM/Székelyföldi Fejlesztési Intézet vezető)
11.40 – 12.00 Használtcikk-kereskedelem gazdasági társadalmi jellemzői Nyugat- Európa és Közép-Európa egyes országaiban (Kovács Ernő – Lőke Zsuzsanna – Bacsi Zsuzsanna Veszprémi Egyetem, Georgikon Kar, Keszthely)
12.00 – 12.20 Tematikus vita

12.20- 12.40 *Kávészünet*

2. témablokk: Régió és fejleszthetősége, innováció-képessége

12.40 – 13.00 A régiófejlesztési politika és stratégiák Szlovákiában
(Lelkes Gábor, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja)
13.00 – 13.20 Gazdasági helyzetkép és fejlesztési lehetőségek egy Hargita megyei kisvárosban
(András Zoltán, EMTE Sapientia Vidékfejlesztési és Szaktanácsadási Központ, Csíkszereda)
Fejlesztési lehetőségek a Felcsiki kistérségben (Bíró Z. Zoltán, EMTE Sapientia
Vidékfejlesztési és Szaktanácsadási Központ, Csíkszereda)
13.20 – 13.40 Vidéki régiók fejlesztésének programjai Magyarországon. (Bacsi Zsuzsanna - Kovács Ernő – Lőke Zsuzsanna, Veszprémi Egyetem, Georgikon Kar, Keszthely)
13.40 - 14.00 Agrotourism Development in the Czech Republic (Mgr. Vladimir Dvorak and Dr. Dagmar Skodova Parmova, University of South Bohemia, Csehország)
14.00 – 14.20 Szerbiai regionalizmus (RTT projektum – Takács Zoltán PhD hallgató)
14.20 – 14.40 Szabadka fejlesztési lehetőségéről (Dr. Sefcsich György, Építőmérnöki Kar, Szabadka)
14.40 – 15.00 Tematikus vita, konferencia zárszava

15.00 – 15.30 *Állófogadás és szakmai találkozó*

3. témablokk: Kárpát-medencei Területfejlesztési és Innovációs Hálózat az MTA keretében

15.30 – 16.00 Hálózatépítő intézmények bemutatkozása
1. Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, képviselője **Gábrity Molnár Irén**, elnök és a Regionális Tudományi Társaság, Szabadka, képviselője **Ricz András**, elnök
2. Forum Institute, Somorja, képviselője **Tóth Károly**
3. KAM–Regionális és Antropológiai Kutatások Központja/Székelyföldi Fejlesztési Intézet, Csíkszereda képviselője **Bíró A. Zoltán**
4. MTA "Magyar Tudományosság Külföldön" Elnöki Bizottság Budapest, **Kontra Miklós**, **Tarnóczy Mariann** osztályvezető.
5. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, képviselője **Horváth Gyula**
6. MTA Regionális Kutatóközpontja, Békéscsaba, képviselője **Nagy Imre**
7. Central European Journal of Regional Development and Tourism (CEJRDT) - képviselője **Somogyi Sándor** főszerkesztő, **Bacsi Zsuzsanna** és **Kovács Ernő**, Veszprémi Egyetem – Georgikon Kar, Keszthely.
16.00 – 17.00 Intézménykapcsolatok jövője – közös kutatási témajavaslatok, online folyóirat

Amennyiben kérdésük merülne fel, a konferencia szervezői felvilágosítást nyújtani:
Gábrity Molnár Irén: irengm@tippnet.rs, tel.: 00 381 24 686 310.
Ricz András: e-mail: info@rtt.org.rs, tel.: 00 381 24 670-850 mobil: 00 381 69 2362 596.

Tisztelettel a Szervező Bizottság nevében: *Gábrity Molnár Irén MTT elnök*

KUTATÁSJELENTÉS

TARTALMI BESZÁMOLÓ

A MAGYAROKAT IS ÉRINTŐ VAJDASÁGI MUNKAERŐPIAC ÉS AZ ISKOLAI KÉPZETTSÉG ÖSSZFÜGGÉSEIRŐL

Kutatásvezető:
Dr. Gábrity Molnár Irén

Szabadka, 2009. 05. 30.

Bevezető:

A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar megbízásából a szociológiai kutatócsoport (egy tanár és egy munkatársa, négy kérdezőbiztossal) elvégezték a vajdasági tartomány, illetve az Észak-vajdaság térségére jellemző munkaerő-piaci és iskoláztatási szempontok elemzését. Abból a tényből indultunk, ki hogy a munkaerő-piaci elvárások, és az oktatási intézmények kibocsátó kapacitásának valahol találkoznia kell. A kérdés az, hogy erről mit tudnak a szakemberek (munkaközvetítő irodák, iskolavezetők), mi a véleményük a fiataloknak (akik mint friss diplomások az egész helyzet legérintettebb alanyai) az esélyeikről a vajdaságban megszerzett diploma árán.

Kutatási tématervek - hipotézisek:

1. A kutatás elsősorban az észak-vajdasági munkaerőpiacra koncentrálva igyekszik bemutatni a pályakezdőkkel szembeni munkaadói elvárásokat, majd átfogó munkaerőpiaci elemzéssel bemutatni a térség befogadó készségét.
3. A friss diplomások munkalehetőségeinek esélyei az egyes térség/helységfejlődési lehetőségeitől, a szakma (diploma) keresettségétől és a munkakeresők személyes kompetenciáitól, kapcsolataitól függenek.
4. A pályakezdők értelmiségiektől a felsőfokú végzettség mellett számos más kompetenciát és szaktudást is elvárnak. A legfontosabb személyiségbeli tulajdonságok közül a következők kerülnek előtérbe: kommunikációs készség, megbízhatóság és hogy az egyén jó csapatmunkás legyen.
5. A humán szakon diplomázott fiatalok pályakezdése akadozó, különösen, ha nincs jó kommunikációkészsége, több, funkcionális nyelvtudása: szerb, magyar, angol/német.
6. A magyar humán- és társadalomtudomány területén tanuló és diplomázó fiatalok munkaerőesélyeit növelni lehet a meglévő magyar tannyelvű karok szakválasztásával, vagy specializálással illetve másoddiplomák szerzésével.
7. A vajdasági magyar érdekeltségű karok és főiskolák szakmai választékát, valamint több specializáló kurzusajánlataikat elő lehet segíteni a határon átívelő felsőoktatási intézmények közös programjainak és projektjeinek hasznosításával.

A kutatócsoport 3 alapvető területen elemezte a régióbeli helyzetet:
a.) Munkaerő-piaci helyzet – befogadó szféra
b.) Oktatás és képzésszínt (vajdasági magyarok) – felkínált munkaerő
c.) Foglalkoztatottsági esélyek empirikus elemzése - A felsőoktatási esettanulmány a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar törekvéseiről, hogy az alapdiploma mellett tovább- és kiegészítő képzéssel emelje a munkalehetőségi esélyeket a magyar fiatalok körében. Ehhez a kutatáshoz kapcsolódik a kérdőíves empirikus lekérdezés, amelyet áprilisban végeztünk el (*elemzését lásd e kutatási beszámoló második részében*).

Kutatási módszerek:

4. Statisztikai adatelemzés – szekundáris adatforrások
5. Interjúelemzés – 2006-ban elvégzett kutatás másodelemzése
6. Kérdőívezés:
    a.) A vajdasági frissen diplomás, vagy munkában levő magyar fiatalok lekérdezése (Szabadka, Nagybecskerek, Ada, Kanizsa községekben)
    b.) A Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Közművelődési Tanszék – kihelyezett Rendezvényszervező specializáló szakának hasznosulása Vajdaságban.

1. A térség munkaerő-piaci helyzetképe[20]

A.) Szerbia/Vajdaság munkaerő-piaci megoszlása

Ha az aktív lakosságon belül a munkavállalók és a munkanélküliek megoszlását vizsgáljuk, akkor megállapítható, hogy Szerbia, illetve Vajdaság 15 éven felüli lakosságán belül az aktív lakosok, illetve a munkanélküliek aránya a következőképpen alakult (2005. októberi adatok):

1. táblázat: Szerbia és Vajdaság lakosságának munkaerő-piaci megoszlása (2005)

	Szerbia	**Vajdaság**
Összes lakos (15 év felett)	100 %	100 %
Összes aktív lakos	53,4 %	53,7 %
Munkavállalók	35,5 % (aktívak 79,2 %-a)	43,1 % (aktívak 76,8 %-a)
Munkanélküliek	11,1 % (aktívak 20,8 %-a)	10,6 % (aktívak **23,2** %-a)
Inaktívak	46,6 %	46,3 %

Vajdaságban a 15 év feletti aktív lakosságon belül a munkanélküliek aránya magasabb a szerbiai átlagnál (a 23,2% nagyon magasnak mondható). Magas az inaktívak aránya, hiszen a 15 év feletti lakosok majdnem fele e kategóriába van. Itt van a rejtett munkanélküliség, hiszen a munkahely elvesztése helyett nagyon sokan kényszer-nyugdíjba mentek el, vagy feketéznek. Szerbia és Vajdaság lakosságának aktivitás szerinti megoszlása nagyjából hasonló. Az összlakosságon belül a magyar aktív lakosok aránya még alacsonyabb, de nagy eltérés csak a személyes bevétellel rendelkezők (nyugdíjasok, ingatlan-hasznosításából élők) és az eltartottak (gyerekek, háztartásbeliek, rokkantak) között tapasztalható. A magyarságon belül ugyanis kevesebb a gyerek, de több a nyugdíjas.

2. táblázat. A lakosság és a magyarság munkapiaci aktivitása szerinti megoszlása (2002)

	aktív lakosság	**személyes bevétellel**	**eltartottak**
SZERBIA	45,5 %	20,2 %	34,3 %
VAJDASÁG	45,1 %	20,1 %	34,8 %
MAGYAROK	43,7 %	25,5 %	30,8 %

Forrás: Szerbia nemzetiségi mozaikja, p. 154., 176.

A szerbiai fiatalok 15–25 éves korosztálya az összes munkanélküli 20-27%-át adja és többségben vannak a nők. A fiatal munkanélküliek túlnyomó többségének életkora 19–25 év (kb. 98%), és középiskolai oklevele van. A munkaerőpiacon belüli változás növelte a felsőfokú diplomások versenyelőnyét. A munkanélküliségi és különösen a mobilitási statisztikák egyértelműen a felsőfokú képzés tekintélyének növekedését mutatják, ami tovább erősíti a fiatalok tanulási igényét[21]. Ugyanakkor a középiskola utáni továbbtanulást csak akkor tartják érdemesnek, ha az biztos munkahelyet is jelent. A továbbtanulás[22] helyett, a mai fiatalok hiába szeretnének inkább dolgozni, de nincs elég kínálkozó alkalom. Észlehető a

[20] Bővebben lásd: *Képzetteké a jövő, A felnőttképzés háttere Észak-Bácska iskolahálózatában*, Szerk.: Gábrity Molnár Irén, Kiadó: Regionális Tudományi Társaság, Szabadka 2008.

[21] Lásd Gábrity Molnár Irén tanulmányát a *Kistérségek életereje – Délvidéki fejlesztési lehetőségek* kötetben, Szerk.: Dr. Gábrity Molnár Irén és Ricz András, Kiadó: Regionális Tudományi Társaság Szabadka, 2006.

[22] Lásd Papp Z. Attila tanulmányát: *Igényfelmérő kutatás a vajdasági magyar fiatalok továbbtanulási hajlandóságáról*, 2003.

fiatalok munkanélküliségtől való félelme. Sokan gondolják, hogy a továbbtanulás elhalasztja a munkanélküliséggel való szembesülést. Becsléseink szerint a *megkérdezettek fele tanulna tovább* valamilyen felsőoktatási formában, a városi származásúak nagyobb valószínűséggel, mint a falvakból származók.

Az aktív lakosság (munkavállalók és munkanélküliek együtt) foglalkozás szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja:

3. táblázat: Az aktív lakosság foglalkozás szerinti százalékos megoszlása (2002)

	Szerbia	**Vajdaság**	**magyarok**
Köztisztviselők, vezetők	**4,2**	**4,4**	2,6
Szakképzettek	**7,8**	**6,5**	4,0
Szakmunkatársak, technikusok	17,1	17,2	13,0
Közalkalmazottak	5,7	**6,6**	5,1
Szolgáltatás, kereskedők	**10,4**	**11,3**	8,2
Mezőgazdaságban dolgozók	19,1	15,6	**24,1**
Kisiparosok	11,1	12,0	**14,4**
Gépek és berendezések kezelői	12,4	14,5	**15,4**
Ipari munkások	8,4	9,6	**12,3**
Egyéb	3,7	2,4	0,9

Forrás: Szerbia nemzetiségi mozaikja, p. 191., 203.

A magyarság pozícióvesztése kimutatható, ugyanis az elit foglalkozások körében (állami szektor, közalkalmazott, szakképzett, szolgáltatásban dolgozó), amelyek a presztízsszakmáknak számítanak, a magyarság részaránya alacsonyabb az országos, illetve a vajdasági átlagnál. A magyarságon belül jóval átlagon felüliek a mezőgazdaságban dolgozók, fizikai munkát végzők, ipari munkások és a kisiparosok aránya. A délvidéki magyar aktív lakosság 1/3-a a mezőgazdaságban és majdnem további 1/3-a feldolgozó- és az építőiparban munkásként dolgozik. Az összes többi helyen alulreprezentált, különösen az állami közigazgatásban, a kereskedelemben, a közlekedésben, a pénzügyben vagy egyéb szolgáltatásokban.

A szakválasztás terén a vajdasági magyar középiskolát végzettek nem igen alkalmazkodnak a térség esetleges munkaerő-hiányához, mert elsősorban a közgazdasági, műszaki és informatikai képzésben gondolkodnak. A második lehetőségként megjelenik terveikben a pedagógia, illetve a bölcsészeti szakok iránti igény is. A természettudományi, mezőgazdasági és jogi képzés terve csak kisebb mértékben jelentkezik, valószínűleg azért, mert e képzések nem magyar nyelvűek. A képzési kínálat korszerűsítése során új szakirányok váltak attraktívvá. Észlehető pl. a közgazdasági és egyéb menedzseri szakok keresése; a műszaki képzés az informatika irányába mozdult el. Ugyanakkor a magyar fiatalok egy része szeretne anyanyelvű oktatásban részesülni: pedagógusszakok, vagy üzleti főiskola, kertészeti és mérnökképzést említve. A friss diplomások többsége úgy reméli[23], hogy tanulmányai befejezése után rövidesen munkát talál, de valójában tisztában vannak (41%-uk gondolja így) azzal is, hogy *több évig kell várni megfelelő munkára*. Csupán 4% hiszi, hogy erre már a tanulmányai alatt van esélye.

B.) Észak- Bácska munkaerő-piaci sajátosságai

[23] Lásd Szlávity Ágnes kutatását: Az értelmiségi fiatalok munkaerő-piaci percepciója, 2003.

Észak-Bácska Vajdaság Magyarországgal határos, gazdaságilag, infrastrukturálisan és kulturálisan egyik legfejlettebb körzete, melyet Szabadka, Topolya és Kishegyes községek alkotnak összesen 199 413 lakossal és Szabadka központtal. A körzet munkaerő-piaci helyzetének adatait a Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat szabadkai kirendeltsége tartja nyilván. 2006-ban az észak-bácskai körzetben 55 450 foglalkoztatott volt, önálló mezőgazdasági termeléssel 4 180 lakos foglalkozott, s a nyilvántartás szerint 30 142 fő keresett munkát. A munkanélküliek száma átlagosan 26 854 volt, a munkanélküliségi ráta pedig 31,05%-ot tett ki. A kisrégió foglalkoztatottainak ágazati eloszlását a következő táblázat mutatja be.

4. táblázat: Észak-Bácska foglalkoztatottainak ágazati eloszlása 2006-ban

Ágazat elnevezése	Szám	%
Mezőgazdaság, erdészet és vízgazdálkodás	3 998	9,2
Bányászat és érckitermelés	29	0,1
Feldolgozóipar	12 875	29,7
Elektromos áram-, gáz- és vízelőállítás	754	1,7
Építészet	1779	4,1
Nagy- és kiskereskedelem	6 481	14,9
Vendéglátóipar	382	0,9
Közlekedés, raktározás	3100	7,1
Pénzügyi közvetítés	455	1,0
Ingatlanközvetítés	3 103	7,2
Államigazgatás és szociális biztosítás	1 514	3,5
Oktatás	3 3334	7,7
Egészségügy és szociális munka	4 287	9,9
Egyéb kommunális, társadalmi, személyi szolgálat	1 277	2,9
Összesen - minden ágazatban	*43 367*	*78,2*
Önálló tevékenységek	*12 083*	*21,8*
Összesen	55 450	100

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2006-es évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácska természeti adottságai jelentős mértékben meghatározzák a foglalkoztatottak eloszlását is; a körzetben a legjelentősebb a mezőgazdasági termelésen alapuló feldolgozóipar.

A munka-erőpiaci gondok súlyosságát jól reprezentálja az a tény, hogy a munkanélküliek csaknem 40%-a még nem is volt munkaviszonyban, az első munkahelyére vár. A munkájukat elvesztők többsége pedig 1- 5 éve vár munkalehetőségre. A következő ábra a munkanélküliek végzettség szerinti eloszlását, a szabad munkahelyeket és a munkába állás végzettség szerinti szerkezetét mutatja be.

5. táblázat: A munkanélküliek végzettség szerinti megoszlása, szabad munkahelyek és munkába állás eloszlási adatai végzettség szerint Észak-Bácskában 2006-ban

Végzettség	Munka-nélküliek	Munka-nélküli nők	Szabad munka-helyek	Munká-ba állás	Munkába-állás realiz. %	Foglalkoz-tatási ráta
I	10 824	5 558	7 858	7 095	90,3	35,58
II	1 609	864	2 326	2 575	110,7	50,28
III	6 408	2 671	8004	7 603	95,0	22,30
IV	5 948	3 642	5 664	5 254	92,8	22,21
V	221	38	198	148	74,7	15,87
VI	683	369	664	640	96,4	20,51
VII/1	484	255	2 427	1 867	76,9	42,15
VII/2	484	255	104	44	42,3	43,75
VIII	2	0	51	15	29,4	00,00
Szakképesítés nélkül	12 433	6 422	10 184	8 670	95,0	37,41
Szakképesítéssel	13 758	6 980	17 112	15 571	91	23,20
Összesen	26 191	13 402	27 296	25 241	92,5	28,49

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácskában a *munkanélküliek* 47%-a szakképesítés nélküli. Emellett, legtöbben középiskolai végzettséggel rendelkeznek (a III és IV végzettségi kategória). Érdekes, hogy a *szabad munkahelyek* nagy része is ebből a kategóriából kerül ki. Az elmúlt évben jelentős volt hogy, a középiskolai végzettségűek találtak nagyobb számban munkalehetőséget Szabadka, Topolya és Kishegyes községekben. Legnagyobb arányban a VI számú főiskolai, illetve a II számú általános iskolai végzettséget követelő szabad munkahelyeket sikerült betölteni. A *foglalkoztatási ráta* az általános iskolai végzettséggel rendelkezők körében volt a legmagasabb. A táblázat gazdasági ágazatok szerint mutatja be a munkanélküliek, a szabad munkahelyek és a munkába állás helyzetét Észak-Bácskában a 2006-os esztendőben.

6. táblázat: A munkanélküliek gazdasági tevékenységek szerinti eloszlása, a szabad munkahelyek struktúrája és a munkába állás eloszlása gazdasági tevékenységek szerint (2006)

Tevékenység	Munkanélküliek		Szabad munkahelyek		Munkába állás	
	Szám	%	Szám	%	szám	%
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	2 376	9.1	1 762	6.5	1 718	6.8
Erdészet és fafeldolgozás	413	1.6	280	1.0	227	0.9
Geológia, bányászat és metallurgia	33	0.1	19	0.1	13	0.1
Gépészet és fémmegmunkálás	2 419	9.2	1 597	5.9	1 349	5.3
Elektrotechnika	839	3.2	973	3.6	872	3.5
Vegyészet, nemfémek és grafika	738	2.8	614	2.2	610	2.4
Textil- és bőripar	1 330	5.1	1 801	6.6	1 523	6.0
Kommunális, kisipari szolgáltatások	289	1.1	552	2.0	546	2.2
Geodézia és építészet	880	3.4	955	3.5	966	3.8
Közlekedés	741	2.8	1 115	4.1	1 128	4.5
Kereskedelem, vendéglátóipar és turizmus	1 596	6.1	5 605	20.5	5 669	22.5
Közgazdaság, jog és adminisztráció	1 584	6.0	3 321	12.2	3 325	13.2
Oktatás és nevelés	***321***	***1.2***	***1 048***	***3.8***	***684***	***2.7***

Társadalmi és humán területek	165	0.6	399	1.5	322	1.3
Természettudományi-matematikai területek	197	0.8	37	0.1	27	0.1
Kultúra, művészetek és tájékoztatás	129	0.5	266	1.0	252	1.0
Egészségügy, gyógyszerészet és szociális védelem	391	1.5	834	3.1	755	3.0
Testnevelés és sport	17	0.1	25	0.1	21	0.1
Egyéb	11 733	44.8	6 093	22.3	5 234	20.7
Összesen	26 191.0	100	27 296	100.0	25 241	100.0

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat

Észak-Bácskában a *munkanélküliek* legnagyobb csoportja a gépészet területéről került ki, de jelentős a mezőgazdaságban és élelmiszeriparban tapasztalható munkanélküliség is. A munkanélküliek kb. 12%-a kerül ki a kereskedelmi és a közgazdasági területekről. A *szabad munkahelyek* nagy része a kereskedelem és a közgazdaság területén volt tapasztalható, de jelentős a mezőgazdaság területén levő szabad munkahelyek száma is. Bácska északi részében a munkába állók legnagyobb része a kereskedelem területén talált munkalehetőséget; ezek szerint ez az ágazat ahol legtöbb vállalkozás indul, de zárul is...

Észak-Bácskában a 2006-os évben a *munkanélküliségi ráta* 31,05%, a munkanélküliek száma 30 142, míg a foglalkoztatottak száma 55 450 volt. Vajdaság egészétől eltérően a foglalkoztatottak jelentős része a feldolgozóiparban dolgozik, de a tartományi átlagtól jóval nagyobb a mezőgazdaságban dolgozók aránya is. Az első munkahelyére a munkanélküliek csaknem 40%-a vár, s hasonló az 1 évnél rövidebb idejű munkanélküliek aránya is. A 10 évnél hosszabb ideje munka nélkül levők aránya 9%. A munkanélküliek legnagyobb része az 50 évnél idősebbek közül került ki, de a munkát keresők csaknem fele 41 évnél idősebb. A munkát keresők 47%-a szakképesítés nélküli egyén. Jelentős a középiskolai végzettségű munkanélküliek aránya is. Kedvező körülmény, hogy a szabad munkahelyek is ebből a kategóriákból kerülnek ki nagy számban.

Tanulság

A tartomány regionális fejlesztési tervének vagy egy önkormányzati tervnek a kidolgozása során külön hangsúlyt kell, hogy kapjanak a munkanélküliséget csökkentő tervek és programok. A munkanélküli lakosok nagy száma miatt elengedhetetlen az utólagos reagálás. Fontos olyan új munkahelyeket teremtő programokat kidolgozni, amelyek a munkaerő-piacon legnehezebb helyzetben levő egyének, az általános iskolai végzettségű középkorú munkanélkülieknek nyújtanak munkalehetőséget. Emellett, nagyon fontos összehangolni a tartomány oktatáspolitikáját a munkaerőpiac mindenkori helyzetével és a fiatal szakemberek képzése során átadni minden olyan ismeretet, mely javítja munkába állásuk esélyeit. A mai gazdasági környezet jellemzői miatt Észak-Bácska szakembereinek képzése és fejlesztése során, az életen át tartó oktatás elveit is alkalmazni kell.

2. Szakmakibocsátók, az oktatási intézmények teljesítménye

2.1. Oktatási szint

Szerbiában és Vajdaságban az oktatási intézmények túlnyomó többsége állami. A magániskola és az egyházi iskola alap- és középfokon ritka. A törvény engedélyezi ugyan, ezért bárki magániskolát nyithat, akinek van rá pénze. Ezt megelőzően az Oktatási Minisztérium ellenőrzi, hogy az iskolaalapítónak van-e hozzá megfelelő épülete (infrastruktúra), szakkádere és a minisztérium által előírt és hitelesített programja. A (magán) felsőoktatási intézmények tantervének és programjának elfogadása, akkreditálása szintén a minisztériumban szigorú mércék szerint történik.

7. táblázat: Iskolázottsági különbségek az etnikumok között - %

Nemzeti közösségek	Iskolai végzettség nélküli	3. osztályig	4-7. osztály	Általános iskola	Közép-iskola	Főiskola	Egyetem
Szerb	5,42	1,94	13,73	23,06	42,23	4,65	6,69
Montenegrói	2,49	0,95	5,00	16,83	48,14	8,72	16,35
Albán	12,38	1,10	13,58	44,96	16,63	1,87	2,36
Magyar	**2,11**	**3,09**	**20,95**	**29,76**	**37,34**	**3,28**	**3,03**
Horvát	2,08	2,40	22,91	27,81	38,77	3,06	2,84
Szlovák	1,60	1,70	22,82	31,99	34,87	2,99	3,20

Forrás: UNDP alapján Kajári, 2006.

A táblázatból láthatjuk, hogy az etnikumok között vannak képzettségi eltérések. A magyarok képzettségbeli hátránya (a többségi nemzettel összehasonlítva) a középiskolai, valamint a felsőfokú végzettség esetében a legszembetűnőbbek. A közép és felsőfok (főiskola+egyetem) esetben is a hátrány kb. 5%-os. *Az egyetemi végzettségű magyarok részaránya a 15 évnél idősebb lakosságban 3,6%-kal alacsonyabb, mint a szerbeké.*

Szerbiában a (Szerb Köztársaság Regionális Fejlesztési Stratégiája 2007-2012 értelmezésében) NUTS 3-as régiók a körzetek, amelyek határozott regionális különbségek hordozói, kifejezetten az egyetemi központok meglétének függvényében. Belgrád városában a felsőfokú végzettségűek részaránya 21%, Dél-Bácskában 13%, a niši körzetben 11,6%, míg Šumadija körzetében (a Kragujevác-i Egyetem) a lakosság 9,5%-a rendelkezik felsőfokú végzettségű[24]. További regionális – területi jellegű elemzésekből láthatjuk, hogy azokban a községekben, ahol erős oktatási intézmények működnek (középiskolák, főiskola), ott meghaladja a lakosság iskolai végzettsége a vajdasági/szerbiai átlagot. A kis mezővárosok a képzettség területén lemaradnak (Magyarkanizsa, Óbecse, Kishegyes, Ada). Szabadka, mint Észak-vajdaság regionális központja, a középiskolai és főiskolai végzettségű lakosság részarányával meghaladja a vajdasági képzettségi adatokat, viszont nem tud olyan képzettségi struktúrát elérni, mint pl. a dél-bácskai régió (Újvidék központtal), ahol az egyetemi végzettséggel rendelkező lakosság aránya 8% körül mozog. *Vajdaságban, Dél-Bácska kivételével minden régióban (körzetben – NUTS 3) az országos átlag alatt marad a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság részaránya.*

[24] Forrás: *Strategija regionalnog razvoja Republike Srbije za period od 2007 do 2012.*

8. táblázat: A vajdasági, többségében magyar lakta községek 15 év feletti lakosságának iskolai végzettsége (%-ban)

Régió		Iskolai végzettség nélkül	Általános iskola 3. osztályáig	4-7. osztály	Befejezett általános iskola	Középiskola	Főiskola	Egyetem
Vajdaság		**4,4**	**2,0**	**14,4**	**24,9**	**43,9**	**4,3**	**5,2**
Észak-Bácska		2,6	2,0	16,2	27,0	43,1	4,4	4,7
Észak-Bánát		3,5	3,5	2,8	18,8	39,4	3,8	3,6
Magyar többségű községek								
1	Szabadka	2,2	1,6	15,3	26,5	44,3	4,8	5,1
2	Topolya	3,8	3,0	19,0	28,0	39,1	3,5	3,6
3	Kishegyes	3,5	3,1	17,2	29,3	41,0	3,0	2,6
4	Ada	2,2	2,6	20,6	28,8	38,5	3,8	3,1
5	Magyarkanizsa	2,1	3,2	23,8	30,9	34,8	3,0	2,1
6	Zenta	2,3	2,0	18,8	26,2	41,3	4,8	4,5
7	Csóka	2,7	4,5	24,3	27,9	35,1	2,9	2,2
8	Óbecse	3,6	3,0	17,4	30,3	37,6	3,4	3,8

Forrás: Népszámlálás, 2002.

Összegezve: a magyarok általános iskolai végzettsége jobb, mint a többségi nemzeté, viszont a képzettség további szintjein lemaradások tapasztalhatók. A vajdasági magyarok továbbtanulási készsége és esélye is gyengébb, ami emiatt a területi-etnikai képzettségben jelentős különbségek alakulnak ki.

2.2. Felsőoktatási intézmények kínálata és kapacitása

Szerbiában összesen 7 állami egyetem van.[25] A hallgatók 93%-ának állami felsőoktatási intézményben van hallgatói jogviszonya (222 000), míg 7%-uk magánkarokon, magánegyetemeken tanul (16 710) (*Ivošević – Miklavič*, 2009). A 2007-es statisztikai évkönyv adatai alapján a hallgatók teljes létszáma 238 710 fő (2006/07 iskolaév). A tanárok száma 12 884 (ebből 8 150 oktató és 4 734 tudományos munkatárs). Ezzel Szerbiában a tanár-hallgató arány 1:29, amely a délkelet-európai országok közül, egyike a legrosszabb mutatóknak.[26] *A Vajdaságban ez a mutató még kedvezőtlenebb. A teljes oktatói létszám a tartományi felsőoktatásban 3 040 (1 846 oktatóval, 1 194 munkatárssal), így az arány 1:30-hoz.*

Vajdaság felsőoktatását a következő intézmények alkotják:

1. Az egyetlen állami Újvidéki Egyetem, (14 karral Újvidék, Szabadka, Nagybecskerek és Zombor székhelyeken);
2. Az állami, átalakulóban lévő főiskolai intézmények (Újvidék, Szabadka, Nagybecskerek, Nagykikinda, Sremska Mitrovica, Versec székhellyen);
3. Magán felsőoktatási intézmények;[27]

[25] 2 belgrádi egyetem (Univerzitet u Beogradu, Univerzitet umetnosti u Beogradu), Niš-i Egyetem (Univerzitet u Nišu), Kragujevac-i Egyetem (Univerzitet u Kragujevcu), Novi Pazar-i Egyetem (Univerzitet u Novom Pazaru) és a Priština-i Egyetem (Univerzitet u Prištini). Szerbiában összesen 19 önálló fakultás és egyetem van, melyek további 34 magán felsőoktatási intézményre, és 33 állami intézményre oszlanak.

[26] Horvátországban és Szlovéniában ez a mutató 1:23, míg az OECD-átlag 1:16-hoz. (*Ivošević – Miklavič*, 2009)

[27] Az első vajdasági magánegyetem az Univerzitet Educons, Sremska Kamenican, amely egy önálló magánkarból (FABUS - Fakultet za uslužni biznis 6 éve alakult) nőtte ki magát, és 4 karon folyik oktatás a 2008/2009-es tanévtől, mintegy 500 hallgatóval, a teljes képzési vertikumon (alap, mester- és doktori képzés). A

4. Szerb magán felsőoktatási intézmények egyes, tartományban működtetett karai (akkreditált és nem akkreditált programokkal[28]);
5. Magyarországi kihelyezett tagozat Zentán;
6. Dél-szerbiai állami egyetemi kar konzultációs központjai a Vajdaságban (Novi Pazar-i Egyetem, nem tisztázott jogi státusszal, székhellyel).

9. táblázat: Felsőoktatási intézmények a Vajdaságban a 2008/09-es tanévben

	Felsőoktatási intézmény (magyar és szerb megnevezése)	Székhely	Jelentke-zők száma (maximum kvóta)	Állami finanszí-rozás	Költ-ségté-rítés	Jelentke-zés %
1. Állami egyetem						
(1)	**Újvidéki Egyetem *(Univerzitet u Novom Sadu)***					
	Bölcsésztudományi Kar *(Filozofski fakultet)*	Újvidék	1 421 (913)	438	304	156
	Építőmérnöki Kar *(Građevinski fakultet)*	Szabadka	80 (144)	74	6	55
	Jogtudományi Kar *(Pravni fakultet)*	Újvidék	903 (880)	180	668	103
	Közgazdaságtudományi Kar *(Ekonomski fakultet)*	Szabadka	1 062 (660)	221	284	161
	Mezőgazdasági Kar *(Poljoprivredni fakultet)*	Újvidék	556 (685)	386	124	81
	Mihajlo Pupin Műszaki Kar *(Tehnički fakultet Mihajlo Pupin)*	Nagybecskerek	291 (485)	147	108	60
	Műszaki Tudományok Kara *(Fakultet tehničkih nauka)*	Újvidék	1 517 *	868	437	na
	Művészeti Akadémia *(Akademija umetnosti)*	Újvidék	240 (177)	83	27	136
	Orvostudományi Kar *(Medicinski fakultet)*	Újvidék	613 (525)	362	25	117
	Pedagógiai Kar *(Pedagoški fakultet)*	Újvidék	178 (265)	110	134	67
	Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar *(Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku)*	Szabadka	na	38	12	na
	Technológiai Kar *(Tehnološki fakultet)*	Újvidék	173 (240)	127	15	72
	Testnevelési Kar *(Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja)*	Újvidék	na	120	180	na
	Természettudományi-matematikai Kar *(Prirodno-matematički fakultet)*	Újvidék	1 030 (940)	434	200	110
2. Állami főiskolák						
(9)	Műszaki Főiskola *(Visoka tehnička škola strukovnih studija u Zrenjaninu)*	Nagybecskerek	na	na	na	na
	Műszaki Főiskola *(Visoka tehnička škola strukovnih studija u Subotici)*	Szabadka	222 (380)	159	57	58

négy kar: a szolgáltatói biznisz, az ügyviteli gazdaságtan, a környezetvédelmi karok és a klasszikus festészeti akadémia. Az új magánegyetemen 11 rendes egyetemi tanár, 5 rendkívüli egyetemi tanár, 10 docens és 55 segédmunkatárs van munkaviszonyban. A Környezetvédelmi Kar alapképzésében 4 rendes egyetemi tanár, 1 rendkívüli egyetemi tanár, 6 docens és 12 segédmunkatárs vesz részt. Forrás: http://www.educons.edu.rs (2009. április 1.)

[28] A felsőoktatásról szóló törvény 116. szakasza értelmében a szerb felsőoktatási intézmények első akkreditációja 2009 júniusával bezárul. Véglegesen az ötödik ciklusba 2009. március 5-i határidővel jelentkezhettek azok az intézmények, amelyek eddig még nem vettek részt az akkreditációban. (Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta: http://www.kapk.org (2009. április 1.)). Az Újvidéki Egyetem a többi szerb egyetemhez viszonyítva az akkreditáció és a bolognai folyamatok terén az elsők között van.

	Műszaki Főiskola *(Visoka tehnička škola strukovnih studija u Novom Sadu)*	Újvidék	na	na	na	na
	Óvóképző Főiskola *(Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Kikindi)*	Nagykikinda	na	60	34	na
	Óvóképző Főiskola *(Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača)*	Sremska Mitrovica	na	na	na	na
	Óvóképző Főiskola *(Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Subotici)*	Szabadka	93 (66)	66	27	141
	Óvóképző Főiskola *(Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Novom Sadu)*	Újvidék	328 (175)	81	94	187
	Óvóképző Főiskola *(Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača u Vršcu)*	Versec	na	na	na	na
	Ügyviteli Főiskola *(Visoka poslovna škola strukovnih studija u Novom Sadu)*	Újvidék	825 (630)	200	523	131
3. Magán egyetemek és önálló magánkarok						
(2)	**„Educons" Egyetem *(Univerzitet Educons)***	Sremska Kamenica	**			
	Klasszikus Festészeti Akadémia *(Akademija klasičnog slikarstva)*	Sremska Kamenica				
	Környezetvédelmi Kar *(Fakultet zaštite životne sredine)*	Sremska Kamenica				
	Szolgáltatói Menedzsment Kar *(Fakultet za uslužni biznis)*	Sremska Kamenica				
	Ügyviteli Gazdaságtan Kar *(Fakultet poslovne ekonomije)*	Sremska Kamenica				
	Gazdasági Akadémia (Privredna akademija)	Újvidék	**			
	Fogorvosi Kar *(Stomatološki fakultet)*	Újvidék				
	Gazdasági és Műszaki Menedzsment Fakultás *(Fakultet za ekonomiju i inženjerski menadžment)*	Újvidék				
	Igazságszolgáltatási és Alkalmazott Gazdasági Jogi Kar *(Pravni fakultet za privredu i pravosuđe)*	Újvidék				
	Kis és Közepes Vállalkozások Menedzsmentjének Fakultása *(Fakultet za menadžment malih i srednjih preduzeća)*	Újvidék				
	Menedzsment Kar *(Fakultet za menadžment)*	Újvidék				
Magánkarok (önálló)						
(4)	Gyógyszerészet és Gyógyszerészeti Menedzsment Magánkar *(Fakultet za farmaciju i menadžment u farmaciji)*	Újvidék	**			
	Jogi és Ügyviteli Tudományok Kara *(Fakultet za pravne i poslovne studije) USEE, Union of South Eastern Europe Faculties*	Újvidék	**			
	Mezőgazdasági Főiskola *(Visoka poljoprivredna škola strukovnih studija)*	Topolya	**			
	„TIMS" Sport és Turizmus Magánkar *(TIMS Fakultet za sport i turizam)*	Újvidék	**			
4. Belgrádi magánegyetemek kihelyezett karai						
(3)	Biogazdálkodási Kar *(Fakultet za biofarming) Megatrend univerzitet primenjenih nauka u Beogradu*	Zombor	**			
	Jog és Politikatudományi Kar *(Fakultet za pravno-političke studije) Univerzitet Singidunum*	Sremska Kamenica	**			
	Vállalkozói Menedzsment Kar *(Fakultet za preduzetni menadžment) Univerzitet „Braća Karić"*	Újvidék	**			
5. Magyarországi kihelyezett tagozatok						
(1)	Gábor Dénes Főiskola (2007/08-as tanévig)	Szabadka	***			

	Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar	Zenta	***			

Na Nincs rendelkezésre álló adat
* 2006/2007-es tanévre vonatkozó adat
** A magánkarokra vonatkozólag nincsenek rendelkezésre álló adatok. A belgrádi Oktatáspolitikai Központ (Centar za obrazovne politike) kutatási eredményeire, Ivošević – Miklavič-re alapozva a Vajdaságban a magánhallgatók számát 4 000-re becsülhetjük (*Ivošević – Miklavič*, 2009).
*** A kihelyezett tagozatok közül a Gábor Dénes Főiskola a 2008/09-es tanévben már nem nyitott új tagozatot. 2004/05-ben a hallgatók száma 128 volt, míg a Kertészettudományi Karon 166 vajdasági magyar hallgató tanult anyanyelvén. A hallgatók száma évről évre csökken. (*Gábrity Molnár,* 2008)
Forrás: Takács Zoltán szerkesztése[29]

A Vajdaságban a 2006/2007. tanévben, a felsőoktatási intézményekben 54 763 egyetemista/főiskolás tanult összesen, amely a teljes szerbiai hallgatói létszám 22,9%-a.

1. ábra: Regionális különbségek a tanmenet szerinti diplomaszerzésben, Szerbiában.

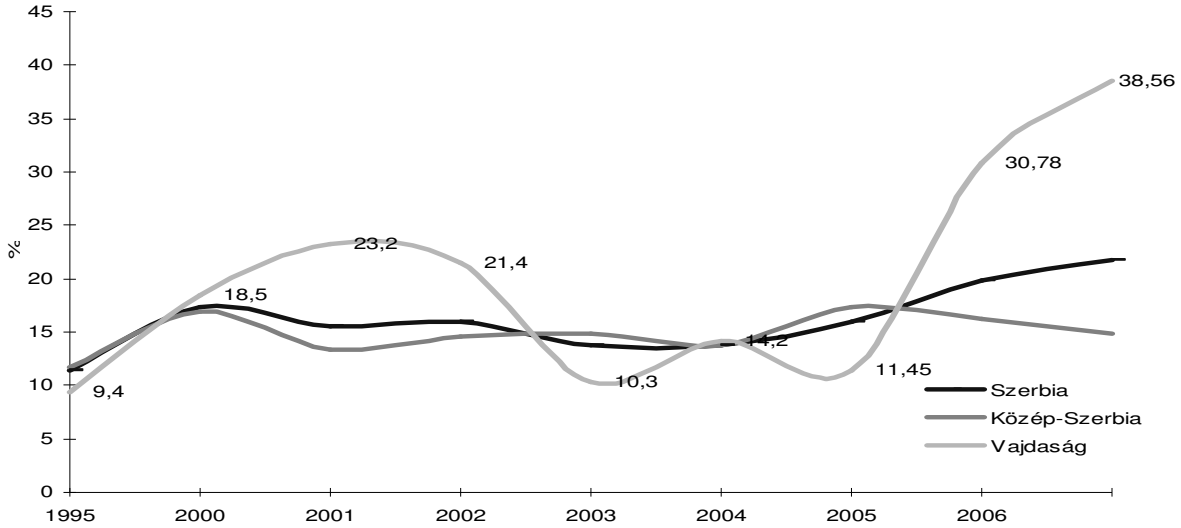

Forrás: Republički zavod za statistiku, 2008.

A 2006-ban 29 406 diplomás fiatal került ki a szerbiai felsőoktatási intézményekből, ebből a vajdasági intézményekben diplomát szerzett fiatalok száma 8 164 volt.[30] A 2003/2004-es tanévben a karok által kínált szakok száma 153 volt, mely a 2007/2008-as évben már 218-ra[31] növekedett, láthatóvá téve az egyetem hajlandóságát a flexibilisebb, gazdagabb, nyitottabb programok indítására. A főiskolákról az elmúlt években 9 új szakot indítottak.

2.3. Magyarok a régió felsőoktatásában

Az egyetemre iratkozók száma a 2000. évtől határozottan megnövekszik, míg a főiskolán való tanulást egyre kevesebben preferálják. Ezzel ***szemben a magyar diákok egyre nagyobb számban iratkoznak főiskolákra, míg az egyetemen tanulók száma stagnál.*** A demográfiai

[29] Prijemni. Infostud. Vredi studirat: http://prijemni.infostud.com (Letöltve: 2009. április 1.)
[30] A diplomázott szerb fiatalok mintegy 1/5-e fejezte be egyetemi tanulmányait a programban tervezett határidőn belül, míg Vajdaságban a fiatalok 38,56%-a, azaz a kétszerese. Statistički godišnjak Srbije, 2007.
[31] Összehasonítások alapján a 2007/2008-as tanévben
http://prijemni.infostud.com/univerziteti/Univerzitet_u_Novom_Sadu/3 (Letöltve: 2008. február 12.)

trendek alapján a vajdasági összlakossághoz viszonyítva a magyarok aránya fokozatosan csökken, s e demográfiai tények oktatási keresztmetszete sem kielégítő, ugyanis a magyar hallgatók részaránya az összes vajdasági hallgatók számában egyre kevesebb. A hetvenes-nyolcvanas években részarányuk még meghaladta a 10%-ot, de a háborús helyzet idején, a válságos években drasztikusan csökkent (elvándorlás[32], tanulásvágy visszaesése). Míg a kilencvenes években csökkent a magyar egyetemi hallgatók száma, a rendszerváltás után (2002-től kezdve) itt is növekedést tapasztalunk, *de az összes egyetemista részarányában a magyarok száma ma is alig haladja meg a 6%-ot.*

10. táblázat: A vajdasági egyetemi hallgatók/főiskolások a 2004/2005-ös tanévben

Az Újvidéki Egyetem karai	**Összes egyetemi hallgató**	**Magyar egyetemi hallgatók**	**Elsőéves egyetemi hallgatók**	**Elsőéves magyar hallgatók**
Bölcsésztudományi Kar, Újvidék	3 683	**134**	999	31
Építőmérnöki Kar, Szabadka	633	**128**	187	34
Jogtudományi Kar, Újvidék	4 892	**158**	874	27
Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka	5 624	**728**	1254	161
Mezőgazdasági Kar, Újvidék	3 123	**142**	570	42
Mihajlo Pupin Műszaki Kar, Nagybecskerek	2 239	**105**	489	18
Műszaki Tudományok Kara, Újvidék	7 183	**250**	1 692	64
Művészeti Akadémia, Újvidék	811	**60**	188	10
Orvostudományi Kar, Újvidék	3 103	**169**	407	29
Pedagógiai Kar, Zombor	768	**193**	171	35
Technológiai Kar, Újvidék	1 128	**38**	166	10
Testnevelési Kar, Újvidék	1 063	**29**	267	8
Természettudományi-Matematikai Kar, Újvidék	3 909	**164**	852	49
Összesen	**38 169**	**2 298**	**8 116**	**518**
Tartományi állami főiskolák	**Összes főiskolás**	**Összes magyar főiskolás**	**Elsőéves főiskolás**	**Elsőéves magyar főiskolás**
Műszaki Főiskola, Nagybecskerek	944	**99**	342	32
Műszaki Főiskola, Szabadka	816	**470**	304	278
Műszaki Főiskola, Újvidék	961	**44**	320	27
Óvóképző Főiskola, Nagykikinda	360	**16**	130	7
Óvóképző Főiskola, Sremska Mitrovica	339	**2**	150	2
Óvóképző Főiskola, Szabadka	450	**121**	151	51
Óvóképző Főiskola, Újvidék	415	**36**	162	24
Óvóképző Főiskola, Versec-Fehértemplom	446	**8**	184	4
Ügyviteli Főiskola, Újvidék	2 770	**48**	1 400	24
Összesen	**7 501**	**844**	**3 143**	**449**

Forrás: Gábrity Molnár Irén: Oktatási oknyomozó, 2006.

11. táblázat: Az Újvidéki Egyetemen tanuló nemzeti közösségek tudományterületek szerinti részaránya a 2008/2009-es tanévben

Tudomány—0terület	**Vajdaság**	Szerbek	**Magyarok**	Horvátok	Szlovákok	Ruszinok	Románok
Társadalom- és humán tudományok	**16 306** **37,3%**	13 795 37,5%	**1 110** **44,7%**	200 36,5%	153 31,6%	76 28,0%	45 36,3%

[32] A külföldön/anyaországi felsőoktatási intézményekben tanuló vajdasági/magyar hallgatók száma, becslések szerint 700-800-ra tehető.

Technika-technológia tudományok	**16 900** **38,6%**	14 298 38,9%	**699** **28,2%**	201 36,7%	186 38,4%	101 37,3%	51 41,1%
Egészség-ügyi tudományok	**4 430** **10,1%**	3 712 10,1%	**234** **9,4%**	57 10,4%	57 11,8%	36 13,3%	9 7,3%
Természet-és matematika tudományok	**5 333** **12,1%**	4 360 11,8%	**384** **15,4%**	78 14,2%	82 16,9%	54 19,9%	16 12,9%
Művészetek	**778** **1,8%**	624 1,7%	**58** **2,3%**	12 2,2%	6 1,3%	4 1,5%	3 2,4%
Összesen:		**36 789**	**2 485**	**548**	**484**	**271**	**124**

Forrás: Saját szerkesztés a Tartományi Oktatási és Művelődési Titkárság adatai alapján, 2009.

A vajdasági magyar egyetemisták szakválasztása tudományterület szerint jellegzetesnek mondható. A társadalom- és humántudományokat választják a legtöbben (45%), ami a vajdasági átlagot is meghaladja. A magyarok természet- és matematikatudományi részaránya is nagyobb (15%), mint a vajdasági átlag (12%). Ez a művészetekre is jellemző (2%).A technika-technológia tudományok esetében viszont 10%-al alulreprezentáltak (28%-os részarány). Az egészségügyi tudományok területén is némileg alacsonyabb a magyar hallgatók száma (9%).

Amivel az átlagon felüli társadalom- és humántudományi részarány magyarázható, az a magyar hallgatók vonzódása Szabadkához, illetve a teljes vagy részleges magyar képzést nyújtó karokhoz (tanítóképző, közgazdasági kar). Az újvidéki székhelyű intézmények közül a közgazdász-menedzser képzés áll az élén (61%-os túljelentkezés), majd a Bölcsészeti kar (56%), Művészeti akadémia (36%), továbbá az Orvostudományi kar (17%), végül a Természettudományi és matematika kar (10%). A főiskolai képzések esetében is dominálnak a társadalom- és humántudományok (közgazdasági képzés, óvónőképzés). Sajnos a műszaki-technológiai szakok iránt (különösen az építőmérnöki, mezőgazdasági képzés) alacsony az érdeklődés.

A 2006 végén készült empirikus kutatás eredményei azt bizonyítják, hogy a délvidéki magyar fiatalok igen is átlátják a társadalom és gazdaság fejlődési pályáját (az ország helyzete kedvezőtlen, ők a háborúk, válságok generációi, jellemző rájuk a borúlátás: távoli EU-s perspektívák, politikai instabilitás, pesszimizmus, külföldi tőke hiánya, gazdasági fellendülés hiánya stb.), a felsőoktatásról, diplomákról, iskolai végzettségekről pedig konkrét, kiforrott véleménnyel rendelkeznek.[33] A fiatalok véleménye szerint a *régióban a keresett szakmák:* közgazdász-menedzser, informatikus, logisztikai szakember, építészmérnök, pénzügyi szakértő, marketingszakember, reklámszakértő, szakorvos, fogorvos, szimultán fordító, turisztikai szakember (vendéglátóipar), vállalkozók, építész, szobafestő, kőműves, textilmunkás. *A presztízsszakmák:* menedzser, banki/pénzügyes munkák, marketing, informatikai munkák, programozó, vállalkozó, közgazdász, képzett könyvelő, ügyvéd, egyetemi tanár, logista, építészmérnök, szakorvos. *Nem igényelt (viszonylag telítődött)*

[33] A fókuszcsoport résztvevőinek véleménye alapján Gábrity Molnár Irén tanulmányában: Vajdasági magyar fiatal diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei, a *Mandel Kinga – Csata Zsombor (szerk.):* Karrierutak vagy parkolópályák? Friss diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei a Kárpát medencében nemzetközi projektum anyagában, az egykori Apáczai Közalapítvány honlapján. 2007. http://www.apalap.hu/letoltes/kutatas/karrierutak_vagy_zarojelentes.pdf (Letöltve: 2009. február 1.)

szakmák: fémmegmunkáló munkás, fodrász, vegyész, gépkocsivezető, kertész- és a bölcsészszakok (kivéve a pszichológust és az angol nyelvészt), kereskedő-eladó.

A rendezetlen magyar nyelvű felsőoktatás miatt a magyar hallgatóknak mindössze 1/3-uk tanul anyanyelvén, vagy részben anyanyelvén (főleg a szabadkai karokon, főiskolán), míg 2/3-uk szerb nyelven végzi egyetemi/főiskolai tanulmányait[34]. ***A délvidéki magyar fiatalokra jellemző a tannyelv szerinti iskolaválasztási preferencia,*** ugyanis állandósult problémát jelent a magyar fiatalok szerb nyelvtudása. Sokan nem vállalják a pluszmunkát, *kudarckerülő (esetenként energiatakarékos) magatartást* tanúsítanak, sőt a *legközelebbi városban választanak felsőoktatási intézményt*, *racionális (költség-hatékony) döntésekre* törekednek.

3. A munkaéletút lehetőségei a térségben

Az 1953–1991-es időszakban, az aktív népesség gyors ütemben szabadult meg a nehéz mezőgazdasági kézi munkától. Vajdaságban 1991-ig az aktív népesség 35,8%-a hagyott fel a mezőgazdasági termeléssel, és ipari jellegű foglalkozásokba kezdett. Ugyanakkor a mezőgazdaságban némileg (nem elegendő mértékben) javult a szakképzettség. A 2002. évi népszámlálás azt mutatja, hogy a vajdasági mezőgazdaságban már ugyanolyan volt a szakképzettségi összetétel és szint, mint az ipar legtöbb ágazatában. ***A gazdaság szerkezetváltása új foglalkoztatottsági struktúrát követelt magának. Erre kellett volna hatékonyan reagálni az oktatási intézményeknek: középiskolák és felsőoktatási intézmények.*** Mivel a növekvő munkanélküliség a kilencvenes években nem csak a háború és a gazdasági szerkezeti válság miatt lépett fel, hanem az oktatási reformok (beruházások) lemaradása miatt is, joggal várható ma ennek a korrigálása, bár egy újított felnőttképzés segítségével.

Szerbiában/Vajdaságban a felnőttképzési reform terén még zömében ***felkészületlenek az állami oktatási intézmények***, ugyanis nem eléggé hatékonyak a felnőttképzési programok, a munkanélküliek átképzésének megszervezéséhez. Ezt erősíti az a sajnálatos tény is, hogy éppen a 19-25 évesek keretében a középiskolát végzettek képezik a munkanélküliek 12,1%-át. Ennek alapján feltételezhető, hogy az oktatási rendszer hiányos és nem gyakorlatias.

Az oktatási infrastruktúra érzéketlen a gazdasági változásokra. A legnagyobb problémát a szakközépiskolák szakmakínálata képezi. A szerbiai iskolák programjai merevek, és egy ***konzervatív szakosodási rendszer***ben, kilátástalan helyzetbe juttatták a munkanélküliséggel küszködőket. Szükséges lenne, hogy a szakmakínálat megtervezéséhez együttműködjenek: az oktatási rendszer, a Foglalkoztatásügyi Hivatal képviselői, továbbá a munkaadók. A széleskörű szakoktatás, flexibilis gyakorlatias programok megtervezése, az oktatási rendszer innovatív kiigazításai és a piaci szükségletek revíziója a felnőttoktatás új, törvényes keretek közötti modellezésével valósítható meg. A nehézségekre utal, hogy Szerbiában még hiányoznak az egységes, egész életen át tartó tanulási koncepció operatív programjai, a rugalmasabb, interdiszciplináris képzési magatartás.

[34] A magyar hallgatók tanítási nyelv szerinti megoszlására a 2000/2001-es tanévből rendelkezünk. A magyar egyetemisták 71,2%-a tanult szerb nyelven, részben magyarul 22,8%-uk, míg tisztán magyar nyelven 6%-uk tanult mindössze. A főiskolai képzésben kedvezőbb az arány, ugyanis a hallgatók 50,5%-a tanul magyar nyelven (részben 13,6%, míg tisztán magyar nyelven 36,9%-uk). A magyar főiskolai tanulók megközelítőleg fele tanul szerb nyelven.

Mit tehetnek most a túlreprezentált szakok birtokosai? A térségben elhatalmasodott az emigrációs hajlam, a végzett szakot elhagyó fiatalok száma. Mit lehetne tenni a magyarok túlreprezentáltságával a humán tudományok terén?

Esettanulmány – Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka

A vajdasági magyarok évtizedeken keresztül leromlott és nem anyanyelvű pedagógusképzésben részesültek, ami miatt az emberi erőforrásuk képzettsége és képessége is lemaradhatott a többségi nemzet mögött. Egyébként az oktatási intézmények zöme szerb, vagy kétnyelvű. Ennek az a hátránya, hogy a magyar osztályokban – ha nincs megfelelő magyar tanerő – igen könnyen, „átmenetileg" (ami sokszor évekig eltart) állami nyelven oldják meg az oktatást, és nem törekszenek magyar anyanyelvű pedagógus felvételére. A szórványban sokszor a tantárgyak egyharmadát-felét is szerb nyelven tanulják a magyar gyerekek. Ilyen esetekben a szülők gyakran úgy döntenek, hogy a gyermeket kezdettől fogva inkább szerb osztályba íratják. A kétnyelvű iskolák előnye viszont, hogy a tanulók (szünetekben és közös tevékenységekben, iskolai rendezvényeken stb.) folyamatosan találkoznak a mássággal, nyelvi és egyéb kommunikációjuk nem szakad meg, ami későbbi munkaerő-piaci alkalmazkodáskor is fontos lehet számukra.

A pedagógushiány külön gond a magyar közoktatásban. Az osztálytanítók számát tekintve Vajdaság iskoláiban jobbára kielégítő a helyzet (kivéve a szórványfalvakat, ahol a tanulók és a tanítók száma is megfogyatkozott). Mind nagyobb hiány mutatkozik azonban a magyar tagozatokon oktató tanárokból; ez az általános iskolákra és a középiskolákra egyaránt jellemző a tartomány egész területén. A legtöbb magyar ajkú és magyarul oktató tanár a tömbben, Szabadkán, Magyarkanizsán és Topolyán hiányzik. A szakok szerinti tanerőhiány azt mutatja, hogy sürgősen pótolnunk kell Vajdaságban a magyar ajkú matematikatanárt, az angolszakost, műszaki nevelés és zenei nevelés tanárának hiányát. A rosszul fizetett közoktatásból az utóbbi 15 évben sok pedagógus távozott, és a kivándorlás is az értelmiségi – köztük a pedagógus – réteget sújtotta és tizedelte meg leginkább.[35] Aggasztó a pedagógusi munkakörben foglalkoztatott szakképzetlen tanügyi munkások nagy száma is. A szabadkai általános iskolákban a tanító- és tanári állomány 25–30%-ának nem megfelelő a szakképesítése: saját tantárgya mellett vállal egy második tárgyat is, amihez nincs meg a végezettsége, vagy még nem diplomázott. Ezek mellett dolgoznak még vendégtanárok, vállalati mérnökök stb. az oktatásban. Ezért volt fontos mielőbb megoldani a magyar pedagógusképzést Vajdaságban egy önálló magyar pedagógiai karral.

A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kart a Tartományi Képviselőház döntése alapján 2004-ben bejegyezték, a hallgatók beírását azonban csak 2006 őszétől kezdték, mert az Újvidéki Egyetem Tanácsa a Szerb Oktatási Minisztérium ajánlására csak 2006. január 31-én vette fel egyetemi rendszerébe a kart. A szakmai és a tudományos közvéleményt már régóta foglalkoztatja a tanítóképző karokon különböző új szakcsoportok bevezetése, illetve többszakos tanárképző kar létrehozásának a gondolata. A magyar osztályokban tanító általános és középiskolai tanárok többsége szerb nyelven végezte tanulmányait, nem ismeri

[35] Becslések szerint a kilencvenes években mintegy 50 000 vajdasági magyar távozott külföldre, köztük 20 000 katonaköteles, fiatal férfi; az áttelepülteknek legalább fele értelmiségi. Lásd: Fészekhagyó vajdaságiak, mtt kötet, 2001.

tantárgya magyar szókészletét, sokuk pedig nem részesült pszichológiai-pedagógiai, illetve módszertani képzésben. Ugyancsak hiányzik a magyar, illetve a kétnyelvű oktatás jelenségének, valamint a kisebbségi létjelenségek folyamatos kutatása.

A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar akkreditált szakkínálata (2009):

1. Alapstúdiumok: *http://www.magister.su.ac.yu/*
a.) óvóképzés,
b.) tanítóképzés.

2. Továbbképzés: A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar a magyar nyelven oktató tanítók számára az Oktatási Minisztérium által elismert (akkreditált) háromnapos, 20 órás továbbképzést tart, Szabadkán és Magyarkanizsán.

3. Mesterképzés: Okleveles tanító – master (40 hallgató)

7. ***Közös szakosítás:*** A Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógiai Kar, Felnőttképzési Intézetének és az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának közös programja

http://www.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuv/?page_id=429

A Szülőföld-program alatt a következő specializáló szakok jelennek meg:

Képzési és kimeneti követelmények
Regionális kapcsolatok rendezvényszervezője szakirányú továbbképzési szak

1. A szakirányú továbbképzés megnevezése: regionális kapcsolatok rendezvényszervezője szakirányú továbbképzési szak
2. Az oklevélben szereplő szakirányú képzettség megnevezése: regionális kapcsolatok rendezvényszervezője.
3. Képzési terület: Bölcsészettudomány
4. A részvétel, (jelentkezés) feltételei: A szakirányú továbbképzésre az vehető fel, aki alapképzésben (illetve korábbi főiskolai képzésben) szerzett diplomával rendelkezik az alábbi képzési területek valamelyikén: bölcsészettudomány, művészet, művészetközvetítés, társadalomtudomány, pedagógusképzés.
5. Képzési idő: 2 félév; 6. Szükséges kreditpontok száma: 60
7. A képzés során elsajátítandó szakmai kompetenciák, megszerezhető ismeretek, személyes adottságok, a szakképzettség alkalmazása konkrét környezetben: A képzés célja olyan szakemberek képzése, akik az eredeti diploma mellett rendelkeznek olyan speciális ismeretekkel, melyek lehetővé teszik a regionális kulturális kapcsolatok kialakítását, fenntartását és működtetését, a helyi közösségek igényeinek felmérését. Emellett olyan szakemberek képzése, akik megfelelő ismeretekkel rendelkeznek kisebb-nagyobb közösségek, cégek, vállalkozások, tudományos intézmények rendezvényeinek szervezéséhez, lebonyolításához. A különböző konferenciák, üzleti és társas összejövetelek, ünnepek rendezését ma már rendezvényszervező cégek bonyolítják, melyek folyamatosan igényt tartanak szakember utánpótlásra, de a regionális együttműködés körülményei

között hiány van a határokon túli területeken az ilyen szakemberekből. A képzés keretében a nemzetközi, kultúraközi kommunikáció, protokoll szabályait éppúgy elsajátítják a hallgatók, mint az Közép-Kelet Európai régió és országai kulturális gazdasági és történeti sajátosságait és a kapcsolódó rendezvények szervezésének technikáit. Napjainkban az Eu-n belül egyre nagyobb jelentőségre tesznek szert a régiók, melyek fontosak az Eu-tagállamok kapcsolata szempontjából éppúgy, mint a leendő Eu-tagországok felzárkóztatásában. A regionális együttműködés jó lehetőséget jelent a határon túli magyarsággal való kulturális kapcsolattartásra is.

a) Főbb tanulmányi területek, ismeretek:

- kommunikáció,
- menedzsment,
- nemzetközi kapcsolatok,
- régió- és országtanulmányok,
- rendezvényszervezési ismeretek és gyakorlat.

b) A szakképzettség birtokában a végzettek alkalmasak:

A helyi közösségek igényeinek felmérésére és az ezekhez kapcsolódó rendezvények megszervezésére

Intézmények, cégek, vállalkozások, közösségek rendezvényeinek, ünnepeinek, konferenciáinak megszervezésére, lebonyolítására

Gazdasági, tudományos, oktatási, politikai szervezetek közötti közvetítő szerep vállalására, a médiával való kapcsolatok kialakítására és a folyamatos kapcsolattartásra

Rendezvényszervező team létrehozására, működtetésére

Regionális és interkulturális kapcsolatok kialakítására, működtetésére, a protokoll szabályainak betartására, szükség esetén az ilyen jellegű ismeretek közvetítésére

A határon átnyúló együttműködések kialakítására

Fentiekkel kapcsolatos pályázati tevékenységre, nyertes pályázatok menedzselésére, lebonyolítására

c) A szakképzettség gyakorlásához szükséges személyes adottságok és készségek:

Kreativitás, módszeresség, rendszeresség

Önismeret, önművelés

Kritikai szemlélet

Nyitottság más kultúrák és a kisebbségek kultúrája iránt

Kiváló kommunikációs és tárgyalási készség, a kommunikációs technikák ismerete és azok alkalmazása a gyakorlatban

Empátia, csapatmunkában való részvétel, alkalmazkodás a megrendelő igényeihez

Empátia, politikai, diplomáciai érdeklődés

Felnőttoktatási központokban művelt specializáló szak:

Vajdasági közművelődési (közösségfejlesztő) szakemberek szakmai továbbképzése

Intézetünk a Szülőföld Alaptól 2008. tavaszán 2.400.000 HUF támogatást kapott vajdasági közművelődési (közösségfejlesztő) szakemberek szakmai továbbképzésére. A képzést az Intézet 2008. március 28-30 között bonyolította le. A szakmai továbbképzésre Vajdaság egész területéről, a tömb és szórvány településekről egyaránt érkeztek résztvevők. A képzés résztvevőit a szabadkai Regionális Tudományi Társaság és a Vajdasági Fejlesztési Háló munkatársainak közreműködésével és ajánlásával választottuk ki. Az intézet a felnőttképzési, térségi szakértő, művelődésszervező, rendezvényszervező, média szakirányaiból és specializációiból állította össze a képzési programot a vajdasági magyar potenciális közösségfejlesztő - kultúraközvetítő szakemberek számára. A képzési program tartalmi és formai elemei a képzést megelőző időszakban a Vajdasági Fejlesztési Háló együttműködésében, egyeztetések és igényfelmérések alapján kerültek meghatározásra.

A szakmai programban a résztvevők előadásokat hallhattak a közösségfejlesztés, területfejlesztés, hálózati munka, a közösségi szolgálat, a szociális élőkörnyezet, nonprofit menedzsment témakörökben, valamint kis csoportos foglalkozásokon vettek részt, melynek témája a közösségfejlesztés gyakorlata, programszervezés és kommunikációs készségfejlesztés volt.

A képzés fontos mérföldköve volt a vajdasági magyar nemzeti kisebbség identitás megőrzésével, szülőföldön történő boldogulásával, települési élettér fejlesztésével, egyszóval helyi - települési és regionális szinten megvalósuló közösségfejlesztésével kapcsolatos új önszerveződési folyamatnak. A vajdasági magyarság önszerveződésének keretében megújuló közösségfejlesztés fontosságát, aktualitását és a gyakorlati munka alapját képező képzés és ismeretbővítés jelentőségét támasztotta alá a képzést Szegeden meglátogató Pásztor István, aki üdvözölte a kezdeményezést és egyúttal támogatásáról biztosította az ilyen típusú határon átívelő együttműködéseket. A jelenlegi képzés keretében megállapodás született a Vajdasági Fejlesztési Háló és a Felnőttképzési Intézet között a vajdasági magyar közösségfejlesztésben szerepet vállaló civil szervezetek, települési menedzserek, közösségfejlesztő szakemberek, térségfejlesztő szakértők további képzésére vonatkozó közös programok lebonyolítására, közös pályázatokon való részvételre, közös képzési programok kidolgozására.

EMPIRIKUS KUTATÁSEREDMÉNYEK

1. A fiatalok értékítélete és továbbtanulási szándéka

A vajdasági fiatalok értékítéletét, valamint továbbtanulási szándékát, illetve szakválasztási igényeiket kérdeztük le ***108 fiatalból álló mintán***. 5 községen végeztük el a kérdőívezést (kérdőív a mellékletben): **Szabadka, Magyarkanizsa, Ada, Nagybecskerek és Újvidék környékén**. Gábrity Molnár Irén által koordinált kérdőívezést **2009 áprilisában** végeztük el, az újvidéki egyetemvárosban 20, Magyarkanizsán pedig 20 fiatal alannyal. A vizsgálatot az adai, nagybecskereki valamint annak környezeti falvaiban (Muzslya, Szentmihály, Lukácsfalva) 68 fiatallal végeztük el.

1.1. A fiatalok értékítélete és továbbtanulási szándéka Magyarkanizsán - adatfeldolgozás[36]-

Magyarkanizsán a Gábrity Molnár Irén által koordinált kérdőívezést 2009 áprilisában végeztük el 20 fiatal alannyal, akiknek az életkora 24 és 33 év között van, 15 lány és 5 fiú volt köztük, mindnyájan Magyarkanizsa lakhellyel. A velük elkészített kérdőíves adatfeldolgozás nyelselemzése így néz ki:

Melyik középiskolában érettségiztél?

Iskola	Személyek Száma
Élelmiszeripari Középiskola	1
Egészségügyi Középiskola	3
Vegyészeti Középiskola	3
Műszaki Középiskola	2
Gimnázium	6
Közgazdasági Középiskola	3
Nyomdaipari Középiskola	1
Zene Iskola	1

A megkérdezettek 14-en szakközépiskolában 6-an pedig gimnáziumban érettségiztek, főleg kitűnő és néhányan jeles érettségi bizonyítvánnyal. Közülük 18-an közvetlenül érettségi után

[36] Az adatfelvételt és táblázatos kimutatását Ágoston Anita diplomás közgazdász végezte el.

kezdte meg főiskolai/egyetemi tanulmányait, aki pedig először sikertelenül keresett munkát, később kapcsolódott be a felsőoktatásba. Érdeklődésükből a következőt látni:

Melyik években, milyen felsőfokú képzésekre adtad be eddig a jelentkezésedet, illetve felvételiztél?

Jelentkezés éve	Intézmény, Kar neve	Képzés helye	Szak/szakpár neve	Finanszírozási forma 1. költségtérítés 2. állami finanszírozás	Felvettek 1. igen 2. nem
1999 KA01	Technológiai Kar	Újvidék	Szénhidrát	2	1
1999 KA02	Egészségügyi Főiskola	Zemun	Mikrobiológia	2	2
1999	Technikai Főiskola	Nagybecskerek	Élelmiszeripari	1	1
1995 KA03	Természettud. Kar.	Újvidék	Kémia	2	1
2000	Műszaki Főiskola	Nagybecskerek	Kémiai technológia	2	1
2008	Műszaki Főiskola	Nagybecskerek	Kémiai technológia	1	1
2001 KA04	Orvostudományi Kar	Szeged	Ált. orvosi szak	2	2
2001	Orvostudományi Kar	Pécs	Ált. orvosi szak	1	1
2002	Orvostudományi Kar	Szeged	Ált. orvosi szak	2	2
2002	Orvostudományi Kar	Pécs	Ált. orvosi szak	2	2
2002	Orvostudományi Kar	Újvidék	Ált. orvosi szak	2	1
1999 KA05	FTN	Újvidék	Energetika, automatika	2	1
2002 KA06	Közgazdasági Kar	Szabadka	Számvitel	2	1
2004 KA07	Óvóképző Szakfőiskola	Szabadka	Óvóképzés	2	1
2004	Tanítóképző Kar	Szabadka	Tanítói szak	2	1
1999 KA08	Óvóképző Főiskola	Szabadka	Óvóképzés	2	1
1999	Tanítóképző Kar	Szabadka	Tanítói szak	2	1
1998KA09	Technológiai Kar	Újvidék	Gyógyszerészet	2	1
2003	Műszaki Főiskola	Nagybecskerek	Élelmiszeripari	1	1
2007	PMF-Természettud Kar	Újvidék	Matematikus	1	1
1999KA10	Közgazdasági Kar	Szabadka	Közgazdász	2	1
2003	Tanítóképző Kar	Szabadka	Tanító	2	1
2000KA11	Közgazdasági Kar	Szabadka	Informatika	2	1
2000KA12	Közgazdasági Kar	Szabadka	Marketing	2	1
1997KA13	Műszaki Szakfőiskola	Szabadka	Elektromérnök	2	1
1997KA14	Gábor D. Főiskola	Szabadka	Informatika	1	1
2006KA15	NYME-AK	Győr	Rekreáció, Egészségfejlesztés	2	1
2001KA16	Közgazdasági Kar.	Szabadka	Mezőgazdasági	2	1
2002KA17	Közgazdasági Kar	Szabadka	Pénzügy	2	1
1997KA18	Közgazdasági Kar	Szabadka	Informatika	2	1
1999KA19	Filozófiai Egyet.	Újvidék	Pszichológia	2	1
2000KA20	Bölcsészettudom. Kar	Szeged	Filozófia	2	1

A fiatalok érdeklődése Magyarkanizsán elsősorban Szabadka felé irányul, ahol a Közgazdasági Kar vagy a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar illetve az Óvóképző érdekli őket. A Magyarországon választott szak főleg az orvosi (Szegeden vagy Pécsett). Újvidékre és egyéb városokba (Nagybecskerek), a fiatalok a természettudományi és műszaki képzésre iratkoznának.

Ha félbeszakította a tanulmányait, ennek legfőbb oka: adott szakma/szak nem érdekelt, egészségügyi ok, rossz választás, tanulmányi problémák miatt. Külföldön (Győr és Szeged) ketten is tanultak, de nem diplomáztak le ott.

A felsőoktatási továbbtanulási motívumokról a megkérdezettek így vallanak: elhelyezkedési lehetőség, majd a tudásgyarapítása.

Miért jelentkeztél a felsőoktatásba?

Azért, mert nem volt más elfoglaltságom	1
Azért, mert diplomával könnyebb elhelyezkedni	18
Azért, hogy büszke legyen rám a családom	4
Azért, hogy társadalmilag elismert foglalkozásom legyen	8
Azért, hogy gyarapítsam a tudásom	14
Azért, hogy kiderüljön, mihez van tehetségem	1
Azért, mert még nem akartam dolgozni	4
Azért, mert érdekelt a szakma	9
Azért, mert a barátom/barátnőm is oda iratkozott	1

Az intézményválasztás oka láthatólag a fiatal érdeklődéséből indult ki, de elsősorban a munkaerő-piacihelyezkedés az alapmotívum, majd a jövedelmező álláslehetőség, de nem elhanyagolható az intézmény közelsége és a magyar tannyelvű tanítás sem.

Amikor a továbbtanulásról döntöttél, elsősorban milyen megfontolásból választottad ezt az intézményt?

Az intézmény közel van a lakóhelyemhez	6
Szülők, rokonok véleménye miatt	5
Itt van olyan szak, amely érdekelt	15
Úgy gondoltam, hogy ide biztosan felvesznek/Csak ide vettek fel	1
Barátaim, osztálytársaim is ide jelentkeztek	-
Mert magyarul/részben magyarul folytathattam a tanulmányaimat	6
Ugy vélem, ezzel a diplomával jók lesznek az elhelyezkedési esélyeim	16
Az itt szerezhető diplomával jól jövedelmező állásom lehet	11

A felsőoktatási intézmény választásakor, arra a kérdésre, hogy Honnan szereztél először tudomást az általad választott szakról? A legtöbb válasz alapján döntő befolyásuk a középiskolai tanároknak, ismerősöknek, barátoknak van. A személyes tájékozódás a felvételi információs anyagból is fontos.

Honnan szereztél először tudomást az általad választott szakról?	
Hirdetés útján (újság, kiadvány, szórólap)	1
Középiskolában tanáraimtól	8
A felvételi tájékoztatóból	5
Nyilt napon	1
Ismeretségi, baráti körömből	3
Családom, rokonságom révén	2
Interneten	-

A megkérdezettek nyelvtudása vegyes, vagyis legtöbben két-, vagy háromnyelvűek. Mindössze ketten mondták azt, hogy csak magyarul kommunikálnak.

Mindennapi kommunikációm	
Magyar, szerb	13
Magyar, szerb, angol	3
Magyar, szerb, német	2
Magyar	2

A megkérdezett magyar fiatalok legtöbbje nem dolgozott tanulmányai ideje alatt. Aki ezt megtette, anyagi szükségletei végett végzett állandó, vagy alkalmi munkákat.

Dolgoztál-e, végeztél-e fizetett munkát egyetemi/főiskolai tanulmányaid idején?

Igen, rendszeresen végeztem fizetett munkát	2
Igen, alkalomszerűen végeztem fizetett munkát	2
Igen, dolgoztam, de nem fizetett munkát végeztem	-
Nem dolgoztam	16

Jelenleg a fiatalok közül 15-en dolgoznak, 5-en még nem végeznek kereső tevékenységet. Legszívesebben az állami szektorban dolgoznának, kivéve a közgazdászokat, akik a magánszférát se becsülik esélytelennek a számukra.

Mi a terved az egyetem/főiskola befejezése után, vagy ha már diplomáztál mit tevékenykedsz?

Folytatom a tanulmányaimat egy másik szakon/karon	2
Folytatom azt a munkát, amelyet jelenleg is végzek	14
Munkanélküli vagyok, de amint lehet, azonnal munkába állok	2
Nem szándékozom munkába állni	-
Még nem tudom, mit szeretnék tenni	2

Véleményed szerint milyenek az ***elhelyezkedési esélyeid*** azzal a végzettséggel, amelyet most fogsz megszerezni, vagy amit diplomáztál?

Nagyon jók	1
Inkább jók	**12**
Inkább rosszak	3
Nagyon rosszak	2
Nem tudom megítélni	2

A fiatalok elhelyezkedési esélyeik a jelenlegi szakiránnyal viszonylag jók. Szívesen elvállalnának időszakos, alkalmi, vagy távmunkát is, vagy éppen részmunkaidős alkalmazást.
Ha most kezdenéd egyetemi/főiskolai tanulmányaidat, ugyanerre a szakra jelentkeznél?

Igen, mindenképpen	15
Nem, hanem másik szakra, éspedig:	marketing, kül-belkereskedelem, tanítóképző
Nem tudom	2

Elvállalnál-e…	Szívesen	Más lehetőség híján	Nem	Nem tudom
Részmunkaidőben végzett munkát	11	8	1	-
Időszakos, alkalmi munkát	4	16	-	-
Távmunkát, otthon végezhető munkát	15	3	-	2
Meghatározott időtartamra szóló munkát	9	11	-	-

Egy állást, munkát sokféle szempontból ítélhetünk meg. Neked személy szerint mennyire fontos az, hogy …

	Egyáltalán nem fontos	Nem fontos	Fontos	Nagyon fontos
Magas legyen az elérhető kereset?	-	2	**15**	**3**
Egy állás biztos legyen?	-	-	**7**	**13**
Jó lehetőségek legyenek a munkahelyi	2	5	9	4

előrejutásra?				
Olyan munka legyen, ahol szabad a munkaidő?	2	12	5	1
A munka legyen érdekes vagy izgalmas?	1	2	**7**	**10**
A munkahelyen beszéljenek az anyanyelvemen?	2	8	7	3
A munka sikerélményt nyújtson?	-	3	**4**	**13**
Emberekkel lehessen találkozni?	2	3	**5**	**10**
A munka hasznos legyen a társadalomnak?	1	6	8	5
A munka hasznos legyen a vajdasági magyarságnak?	2	8	5	5
A munka ne legyen megerőltető?	2	6	11	1
A legtöbb döntést önállóan hozhassa meg az ember?	-	7	12	1
A munkával segíthess másokon?	-	3	**10**	**7**
Barátságosak és segítőkészek legyenek a kollégák?	-	1	**7**	**12**
A munka teljesítő-központú legyen?	1	6	10	3
A munka mellett a családodra is jusson idő?	-	1	**4**	**15**
A munka felelősséggel, pozícióval járjon?	-	8	11	1
Egy csapat tagjaként dolgozhass?	1	5	**7**	**7**

A táblázatból kimutatható, hogy a magyarkanizsai diplomázott fiatalok számára nagyon fontos, hogy egy állás biztos legyen, hogy a munka legyen érdekes, izgalmas, hogy a munka sikerélményt nyújtson, hogy emberekkel lehessen találkozni, hogy barátságosak és segítőkészek legyenek a kollégák, hogy a munka mellett a családra is jusson idő. Fontos osztályzatot adtak a következő tényezőknek: magas legyen az elérhető kereset, jó lehetőségek legyenek a munkahelyi előrejutásra, a munka hasznos legyen a társadalomnak, a munka ne legyen megerőltető, a legtöbb döntést önállóan hozhassa meg az ember, a munkával segíthess másokon, a munka teljesítő-központú legyen, a munka felelősséggel, pozícióval járjon és hogy egy csapat tagjaként dolgozhasson. Kevésbé fontosnak tartják, hogy a munka olyan legyen, ahol szabad a munkaidő, hogy beszéljenek az anyanyelvén és hogy a munka hasznos legyen a vajdasági magyarságnak.

Ha most alkalmad lenne ***művelődésszervezői szakot tanulni***, érdekelne-e?

Igen, de csak egyetemi szinten (specializálásként)	***3***
Igen, de csak gyorskurzusként	***4***
Igen, mert nincs munkám és addig se lopnám a napot	-
Nem tudom, milyen munkát kaphatnék vele a településemen	-
Nem, mert nem illik az alapszakomhoz	8
Nem, mert nincs erre képességem/hajlamom	4
Nem, mert nincs lehetőségem pénzelni/utazni az iskolába/egyetemre	-
Nem, mert nem tudom mit takar ez a szak	1

Véleményük szerint az egyetem nem igen segített abban, hogy sikeresen helyezkedjen el a végzés után (11), másoknak, ha lehetővé tette a továbbtanulást, specializálást (9). A fiataloknak nem fontos hogy egy életeden át ugyanabban vagy hasonló szakmában tevékenykedjen, mert ha nincs megfelelő állás, vagy ha unalmas a munkája, szívesen váltanak. A folyamatosan vegyes szakmabeli tudásigényt már érzik a fiatalok a munkaerőpiacon. Mindenesetre természettudományi-műszaki szakosnak könnyebb elhelyezkedni. Ha egy humán szakos fiatal pedagógiát tanult (óvónő, tanító, tanár), a megkérdezettek 95% szerint nincs esélye könnyen elhelyezkedni. Munkanélküliség esetén a legjobb megoldás a fiatalok részére: bármilyen munkát elvállalni, ha nem is a szakmájában vagy tovább tanulni.

A magyarkanizsai diplomás fiatalok a kutatásaink alapján a következő tevékenységeket végzik naponta illetve hetente többször: TV-nézés, szakirodalom olvasása, e-mailozás, chatelés, állattartás. Havonta kertészkednek legtöbben. Évente olvasnak szépirodalmi műveket. Túlnyomórészt nem végzi a következő tevékenységeket: letöltést az internetről, játék számítógépen, játék hangszeren, művészeti tevékenység, nyelvtanulás, egyesületi vagy karitatív munka, barkácsolás, sportversenyre járás.

Milyen gyakran jársz…?

	Naponta	Hetente	Havonta többször	Két-háromhavonta	Évente	Soha
Színházba	-	-	-	7	5	8
Moziba	-	-	1	1	14	4
Múzeumba, kiállításra	-	-	-	4	11	5
Könyvtárba	-	-	3	3	10	4
Könnyűzenei koncertre	-	-	-	6	8	6
Komolyzenei koncertre	-	-	1	2	7	10
Internet-kávézóba	-	-	-	1	-	19
Művelődési házba	-	1	1	3	7	8
Könyvesboltba	-	2	1	6	9	2
Ifjúsági fesztiválra	-	-	-	2	14	4
Cukrászdába	-	-	4	4	11	1
Turkálóba	-	-	1	3	9	7
Kocsmába	-	1	3	4	2	10
Bálba, mulatságba	-	-	-	6	11	3
Diszkóba	-	1	-	3	5	11

A magyarkanizsai fiatal diplomások legnagyobb hányada soha nem jár színházba, komolyzenei koncertre, internet-kávézóba, művelődési házba, kocsmába és diszkóba. Évente járnak moziba, múzeumba, kiállításra, könyvtárba, könnyűzenei koncertre, könyvesboltba, ifjúsági fesztiválra, cukrászdába, turkálóba és bálba, mulatságba.

Lenne-e kedved ifjúsági, vagy egyéb rendezvényeket szervezni, részt venni egy iskola vagy művelődési, sport intézmény menedzselésében?

kedvvel tenném	9
nem tudom értenék-e ehhez	1
nem nekem való munka	10

A kisváros fiataljai az egyetemi alapképzés után nem igen szeretnének továbbtanulni. Mindössze 4%-uk szeretne még tovább tanulni. Ha szeretne még tanulni (másoddiploma, doktori képzés, szakmatanulás, újabb szak felvétele) van is elképzelése: élelmiszeripari mérnök, tervezői licens, tanító master, orvos specialista stb.

A fiatalok által 1-10 osztályzással ellátott értékrend-skála a következőket mutatja:

Osztályozd 1-10-ig, hogy mennyire fontosak az alábbiak az életben

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Család	10	10	10	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	3
Munkád, tanulmányaid	9	8	7	10	9	9	10	7	9	8	9	9	4	6	8	10	10	8	8	4
Szabadidő, kikapcsolódás	10	10	8	7	8	8	8	9	9	9	8	8	6	6	10	9	9	9	7	2
Barátok	5	8	9	9	7	7	8	9	9	10	8	8	10	8	9	9	9	9	6	1
Politika, közélet	2	5	1	9	5	1	5	2	2	2	7	7	1	1	2	4	4	6	1	1
Kultúra, műveltség	5	7	8	7	8	6	10	6	5	5	7	6	1	3	9	8	5	4	4	7
Hited, vallásod	7	8	10	7	10	10	5	1	5	10	6	10	3	4	10	6	10	6	9	3
Pénz	8	9	8	8	8	6	8	3	8	8	8	8	6	8	10	8	8	8	7	2
Hogy milyen munkát végzel	10	9	8	10	8	4	8	6	10	9	8	9	4	7	9	10	10	9	3	3
Hogy magyar vagy	4	9	8	6	8	5	5	1	8	5	6	9	7	7	10	10	8	10	7	1
Hogy mennyi a szüleid jövedelme	3	9	7	4	8	8	8	1	1	8	8	8	2	4	9	5	10	6	5	10
Hogy művelt vagy-e	7	9	7	9	8	8	10	8	10	8	9	7	2	3	10	10	10	5	2	7
Hogy mennyire érzed magad hasznosnak a társadalomban	6	8	5	8	10	2	10	7	9	9	9	9	2	2	8	10	5	8	2	1
Hogy megvalósuljanak a jövőddel kapcsolatos terveid	9	10	3	10	10	5	10	8	10	7	10	10	8	6	9	10	10	10	5	2

A megkérdezett magyarkanizsai frissen diplomázott fiatalok életében a következő fontossági sorrend mutatkozik: család (9,6), munka és tanulmány (8,1), hogy megvalósuljanak a jövővel kapcsolatos tervei (8,1), szabadidő és kikapcsolódás (8), barátok (7,9), hogy milyen munkát végez (7,7), hogy művelt-e (7,45), a pénz (7,35), hited és vallásod (7), hogy magyar vagy (6,7), hogy mennyire érzed magad hasznosnak a társadalomban (6,5), hogy mennyi a szüleid jövedelme (6,2), kultúra, műveltség (6,05), politika és közélet (3,4).

Elemzés – Táblázatok keresztezése

1. Nemek szerinti megoszlás - Milyen okból választottak a felsőoktatási intézmények között. (2 és 15 kérdés)

	Fiú	Lány
Az intézmény közel van a lakóhelyemhez	-	6
Szülők, rokonok véleménye miatt	1	4
Itt van olyan szak, amely érdekelt	5	10
Úgy gondoltam, hogy ide biztosan felvesznek/Csak ide vettek fel	-	1
Barátaim, osztálytársaim is ide jelentkeztek	-	-
Mert magyarul/részben magyarul folytathattam a tanulmányaimat	3	3
Úgy vélem, ezzel a diplomával jók lesznek az elhelyezkedési esélyeim	4	12
Az itt szerezhető diplomával jól jövedelmező állásom lehet	2	9

A megkérdezettek legnagyobb számban az intézményben lévő szak illetve a várható jó elhelyezkedési esélyek alapján döntött az adott intézmény mellett mindkét nemnél. A lányoknál nagyobb százalékban a diplomával szerezhető várható jövedelem, illetve az intézmény közelsége szintén befolyásoló szerepet játszott döntésükben. A megkérdezett 15 lányból csupán 3-nál, míg a fiúknál 5-ből 3-nál fontos szerepet játszott, hogy magyarul tanulhasson tovább.

2. Nemek szerinti megoszlás – Egyetem/főiskola befejezése utáni tervek (2 és 21 kérdés)

	Fiú	Lány
Folytatom a tanulmányaimat egy másik szakon/karon	1	1
Folytatom azt a munkát, amelyet jelenleg is végzek	4	10
Munkanélküli vagyok, de amint lehet, munkába állok	-	2
Nem szándékozom munkába állni	-	-
Még nem tudom, mit szeretnék tenni	-	2

A táblázatból jól megfigyelhető a fiatalok pozitív hozzáállása a munkához, úgy a fiúk, mint a lányok részéről.

3. Nemek szerinti megoszlás – Művelődésszervezői szak iránti érdeklődése a fiataloknak (2 és 27 kérdés)

	Fiú	Lány
Igen, de csak egyetemi szinten (specializálásként)	-	3
Igen, de csak gyorskurzusként	1	3
Igen, mert nincs munkám és addig se lopnám a napot	-	-
Nem tudom, milyen munkát kaphatnék vele a településemen	-	-
Nem, mert nem illik az alapszakomhoz	3	5
Nem, mert nincs erre képességem/hajlamom	-	4
Nem, mert nincs lehetőségem pénzelni/utazni az egyetemre	-	-
Nem, mert nem tudom mit takar ez a szak	1	-

A művelődésszervezői szak iránti érdeklődés a megkérdezett magyarkanizsai fiatalok körében 7 személynél (35%) figyelhető meg, főleg a lányok (6 személy) körében. A megkérdezettek 65 százaléka úgy érzi a képességeihez, illetve alapszakához nem illik a művelődésszervezői aktivitás.

4. Melyik középiskolában érettségizett? – Miért jelentkezett a felsőoktatásba? (4 és14 kérdés)

	Élelmiszeripari	Egészségügyi	Vegyészeti	Műszaki	Gimnázium	Közg.	Nyomdaipari	Zene
Azért, mert nem volt más elfoglaltsága	-	-	-	-	-	-	1	-
Azért, mert diplomával könnyebb elhelyezkedni	1	3	3	2	5	3	1	-
Azért, hogy büszke legyen rám a családom	1	-	-	-	1	1	-	1
Társadalmi elismertség miatt	-	-	2	-	4	2	-	1
Tudásgyarapítás miatt	-	2	3	1	5	2	-	1
Azért, hogy kiderüljön, mihez van tehetségem	-	-	-	-	1	-	-	-
Még nem akartam dolgozni	-	1	1	1	-	-	1	-
Érdekelt a szakma	1	3	-	2	1	1	-	1
Azért, mert a barátom is oda iratkozott	-	-	-	-	1	-	-	-

Magyarkanizsán a megkérdezett fiatalok elsősorban tudásgyarapítás, érdeklődési kör, könnyebb elhelyezkedési lehetőségek és a társadalmi elismertség miatt tanulnak tovább valamelyik felsőoktatási intézményben. A szakközépiskolát végzett fiataloknál hasonló érvek döntöttek, míg a gimnáziumot végzett diákoknál megfigyelhető, hogy más jelentkezési érvek is szerepet kaptak, például, hogy kiderüljön, hogy mihez van tehetsége, illetve a barát/barátnő befolyása.

5. Melyik középiskolában érettségizett? – Milyen megfontolásból választotta az adott intézményt? (4 és 15 kérdés)

	Élelmiszer Ipari	Egészségügyi	Vegyészeti	Műszaki	Gimn.	Közg.	Nyomda ipari	Zene isk.
Az intézmény közel van a	-	-	-	-	3	2	-	1

lakóhelyemhez								
Szülők, rokonok véleménye miatt	1	1	1	-	1	-	1	-
Itt van olyan szak, amely érdekelt	1	3	3	2	3	2	-	1
Úgy gondoltam, hogy ide biztosan felvesznek	-	-	-	-	-	-	1	-
Barátaim, osztálytársaim is ide jelentkeztek	-	-	-	-	-	-	-	-
Mert magyarul/részben magyarul folytathattam tanulmányaimat	-	1	1	1	1	-	1	1
Úgy vélem, ezzel a diplomával jók lesznek az elhelyezk. esélyeim	1	3	3	1	5	3	-	-
Az itt szerezhető diplomával jól jövedelmező állásom lehet	-	1	1	2	5	2	-	-

A középiskolai végzettség alapján tanulmányozott döntéshozatal a felsőoktatási intézményről hasonló adatokat szolgáltat az élelmiszeri-, egészségügyi-, vegyészeti-, műszaki-, nyomdaipari- és zeneiskolákban érettségizett fiatalok részéről, vagyis az elhelyezkedési esélyek, szak illetve a várható jövedelembefolyásoló tényező. Megfigyelhető, hogy a gimnáziumot illetve a közgazdasági középiskolát végzett tanulók számára meghatározó tényező az intézmény közelsége, valamint a diplomával szerezhető jövedelem a felsőoktatási intézmény kiválasztásakor.

6. Melyik középiskolában érettségizett? – Honnan szerzett tudomást először az általa választott szakról? (4 és 16 kérdés)

	Élelmiszeripari	Egészségügyi	Vegyészeti	Műszaki	Gimn.	Közg.	Nyomdaipari	Zeneiskola
Hirdetés útján	-	-	-	-	1	-	-	-
Középiskolában tanáraimtól	1	2	2	1	1	1	-	-
Felvételi tájékoztatóból	-	1	-	1	1	1	-	1
Nyilt napon	-	-	1	-	-	-	-	-
Ismeretségi, baráti körömből	-	-	-	-	2	1	-	-
Családom, rokonság révén	-	-	-	-	1	-	1	-
Interneten	-	-	-	-	-	-	-	-

A magyarkanizsai fiatalok információ szerzése a felsőoktatási intézményekről széles körű, habár az internetet, mint leggyorsabban fejlődő információforrást a megkérdezett tanulók egyike sem vette igénybe. Összességében nézve a középiskolai tanárok, a barátok illetve a felvételi tájékoztató bizonyult a legfontosabb forrásnak. A táblázatból megfigyelhető, hogy a szakközépiskolát végzett fiatalok magas százalékban a középiskolai tanáraiktól szereztek először tudomást az általuk választott szakról, mig a gimnáziumot végzettek körében nagyobb a szórás, vagyis fontos információkat hirdetés, felvételi tájékoztatók, a család és a baráti kör által szerezték.

7. Melyik középiskolában érettségizett? – Terveik az egyetem / főiskola befejezése után, vagy ha már diplomázott, mit tevékenykedik? (4 és 21 kérdés)

	Élelmiszeripari	Egészs.	Vegyészeti	Műszaki	Gimn.	Közg.	Nyomdaipari	Zeneiskola
Folytatom a tanulmányaimat egy másik szakon/karon	-	-	1	-	1	-	-	-
Folytatom azt a munkát, amelyet jelenleg is végzek	1	2	2	2	5	1	1	-
Munkanélküli vagyok, de amint lehet, munkába állok	-	-	-	-	-	2	-	-
Nem szándékozom	-	-	-	-	-	-	-	-

munkába állni								
Még nem tudom, mit szeretnék tenni	-	1	-	-	-	-	-	1

A fiatalság körében megfigyelhető a munka szeretete illetve az igyekezet, hogy amint lehet, munkába szeretnének állni. A jelenleg dolgozók középiskolai végzettségtől függetlenül, folytatni szeretnék azt a munkát, amelyet jelenleg is végeznek. A bizonytalan és a jelenleg munkanélküli fiatalok pedig még nem fejezték be tanulmányaikat.

8. Melyik középiskolában érettségizett? – Véleménye szerint milyenek az elhelyezkedési esélyei a végzettségével? (4 és 22 kérdés)

	Élelmiszeripari	Egészs.	Vegyészeti	Műszaki	Gimn.	Közg.	Nyomdaipari	Zeneiskola
Nagyon jók	-	-	1	-	-	-	-	-
Inkább jók	1	3	1	-	5	2	-	-
Inkább rosszak	-	-	1	1	-	1	-	-
Nagyon rosszak	-	-	-	-	-	-	1	1
Nem tudom megítélni	-	-	-	1	1	-	-	-

A magyarkanizsai fiatalok legnagyobb része optimista, a kezében lévő diplomával az elhelyezkedési esélyeit illetően. A kémiai technológia, energetika, tanítók, zenészek elégedetlenek az elhelyezkedési esélyekkel. A közgazdász, matematikus, technológus, orvos végzettséggel bizakodóbbak a fiatalok.

9. Melyik középiskolában érettségizett? – Melyik szférában dolgozna a legszívesebben? (4 és 24 kérdés)

	Élelmiszeripari	Egészség.	Vegyészeti	Műszaki	Gimn.	Közg.	Nyomdaipari	Zene
Állami szférában	-	3	2	1	4	1	1	1
Magánszférában	-	-	1	1	1	2	-	-
Civil/non-profit	-	-	-	-	-	-	-	-
Multinacionális cégnél	1	-	-	-	1	-	-	-

A legtöbben, 13 személy szívesen dolgozna állami szférában, vagyis biztonságosabb és részben kényelmesebb munkahelyen. A vállalkozó szellemű, magabiztos és sikerekre vágyó fiatalok magánszférában vagy valamelyik multinacionális cégnél dolgoznának legszívesebben, végzettségük alapján ide sorolhatjuk az élelmiszeripari technológust, közgazdászokat, műszaki energetikai szakon végzett fiatalokat. A fiúk 40 százaléka, míg a lányok 73,33 százaléka dolgozna szívesen állami szférában.

10. Melyik középiskolában érettségizett? – Ha most alkalma lenne művelődésszervezői szakot tanulni érdekelné-e? (4 és 27 kérdés)

	Élelmiszeripari	Egészs.	Vegyészeti	Műszaki	Gimn.	Közg.	Nyomdaipari	Zene
Igen, de csak egyetemi szinten (specializálásként)	-	-	-	-	2	-	1	-
Igen, de csak gyorskurzusként	-	-	-	1	2	1	-	-
Igen, mert nincs munkám és addig se lopnám a napot	-	-	-	-	-	-	-	-
Nem tudom, milyen munkát kaphatnék vele a településemen	-	-	-	-	-	-	-	-
Nem, mert nem illik az alapszakomhoz	1	3	1	-	1	1	-	1
Nem, mert nincs erre képességem/hajlamom	-	-	2	-	1	1	-	-
Nem, mert nincs lehetőségem	-	-	-	-	-	-	-	-

pénzelni/utazni az iskolába								
Nem, mert nem tudom mit takar ez a szak	-	-	-	1	-	-	-	-

A művelődésszervezői szak iránti érdeklődés jól megfigyelhető, hogy a gimnáziumot végzett fiatalok körében sokkal nagyobb, mint a szakközépiskolát végzetteknél, mivel az ő érdeklődési körük más irányba mutat pl. egészségügy, élelmiszeripar, gazdaság stb. A 7 érdeklődőből 6 lány és csak egy fiú tanulna művelődésszervezői szakon, ha lehetősége lenne rá.

11. Milyen típusú osztályban szerezte az érettségit? – Jelenleg végez-e kereső tevékenységet? (5 és 20 kérdés)

	Keres	Nem keres
Gimnáziumi osztály	6	-
Szakközépiskolai osztály	9	5

A megkérdezett magyarkanizsai fiatalok körében, a gimnáziumot végzettek mindannyian kereső tevékenységet végeznek, míg a szakközépiskolát végzettek 64,29 százaléka dolgozik, míg 5 alany nem dolgozik. Ennek oka pedig, hogy még nem fejezték be az egyetemet.

1.2. Ada és Nagybecskerek fiataljainak véleménye a társadalom mindennapi jelenségeiről

(kérdőívek elemzése)[37]

A vizsgálat elvégzéséhez Gábrity Molnár Irén által kidolgozott kérdőívet használtunk, ami 40 kérdést tartalmaz és kvótás lekérdezést alkalmaztunk, 32+36=68 alany esetében. E kérdőív minden település esetében ugyanazokat a kérdéseket tartalmazta, s ugyanazon körülmények között töltötték ki, mindkét minden kérdezett személy ugyanazokat az utasításokat illetve segítséget kapta. A vizsgálatot az adai, nagybecskereki valamint annak környezeti falvaiban (Muzslya, Szentmihály, Lukácsfalva) 68 fiatallal végeztük el. A kérdőíveket egyaránt kitöltötték lányok és fiúk. Az ő válaszaikat is összehasonlítottuk. Vannak eltérések a fiúk és lányok válaszaiban, ami szerintünk logikus is. Másként vélekedik egy lány egy bizonyos dologról, és másként egy fiú. Adán kikérdeztünk 15 lányt és 17 fiút, míg Nagybecskereken 20 lányt és 16 fiút. A célunk az volt, hogy meglássuk más miként vélekedik ugyanazokról a dolgokról. A két település válaszait is összehasonlítottuk, és ismertetni fogjuk a részeredményeket.

A fiatalok értékítéletéből látjuk, hogy mindenkinek nagyon fontos a családja. Nem nagy különbséget látunk a két település között. Esetleg a lányok és fiúk válaszában lehet látni egy kis eltérést. A fiúknál kevesebb a 10-es válasz, helyette megjelennek a 6-os, 7-es, 8-as és 9-es válaszok is. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy településtől függetlenül a fiúk nem annyira családcentrikusak, mint a fiúk.

A munka és a tanulmány, a fiatalok nagy részénél igen fontos. Azt mondhatnám, hogy Nagybecskereken vannak többen, akik 10-sel szavaztak. Adáról inkább 8-as számok érkeztek. Valószínűleg ez azért lehet, mert Becskereken fontos az, hogy ki milyen iskolát fejezett be és az alapján kap munkát. Bizonyára ez más településen is fontos, de talán nem annyira. Alapjába véve azért elmondhatjuk, hogy mindenhol fontos az, hogy milyen a végzettséged.

37 A terepmunkát, kérdőívezőink végezték el: VASS DOROTTEA, STERBIK SAROLTA, egyetemi hallgatók

A szabadidő és a kikapcsolódás, amire az embereknek egyre kevesebb ideje van, viszont főleg a fiataloknak ez még mindig nagyon fontos. Érkezett pár 4-es, 5-ös válasz is, természetesen kell, hogy legyenek kivételek. A fiúknál a legtöbb a 10-es érték, míg a lányoknál a 9-es. A barát minden fiatal életében nagyon fontos. Legtöbb szavazat a 9, 10-re érkezett. Vannak kisebb számok is. Ezek az emberek talán azok, akiknek nincs barátja, és el sem tudják képzelni, hogy mit jelent ez a szó. Egy ilyen embernek ez természetesen nem fontos. Az szavazhatott még alacsonyabb számmal, akinek van, volt barátja, de csalódott benne, és már nem akar másik embert, mert fél az új csalódástól.

Mennyire fontos a politika, a közélet? Ezzel a kérdéssel kapcsolatban elég tarka válaszok érkeztek. Azt lehet megállapítani, hogy a fiatalok életében nem nagy szerepet játszik a politika a közélet. Talán azt mondhatnánk, hogy a lányok azért jobban foglalkoznak vele, náluk nagyobb számok jelennek meg. A fiúknál uralkodó fölénnyel vezet az 1-es szám Adán is és Becskereken is.

A kultúra és a műveltég kérdése számunkra meglepetéseket okozott. Ezek a tényezők sajnos nem lényegesek a válaszadóknál. Szintén a lányok vannak fölényben, akiknél magasabb számok jelennek meg. Nekünk fontosabbak ezek a dolgok, mint a fiúknál. Adán a fiúk válaszaiban lelhetünk fel több 1-est, 2-est, míg Becskereken a lányoknál. Azért Nagybecskereken és környékén a lányok többsége magas számmal vezet, csak többen vannak, mint az adaiak és ezért akad pár kisebb számú válasz is. Tehát a kultúra és a műveltség az emberek életében közepesen játszik döntő szerepet.

A hit és vallás kérdésénél is egy középmezőnyt állapíthatunk meg. Szintén a lányok tartják fontosabbnak ezeket a dolgokat, mint a fiúk. Még azt is megállapíthatjuk, hogy az adaiaknak valamivel fontosabb a vallás, mint a becskerekieknek. Kevés 10-es válasz érkezett, inkább a 8-as az uralkodó szám, de emellett megjelennek 1-esek is. Egyes emberek életében nagyon fontos szerepet játszik a hit, míg a másik embernél említésre sem méltó.

A pénz a mai fiatalok életében nem dominál. Persze vannak 10-es válaszok, de nem többségben. Fontosnak tartja az ember a pénzt, de nem a legfontosabbnak. Lányok, fiúk válaszi körülbelül egyformák. Az adai fiúknál megjelenik egy 4-es és egy 5-ös is, de ezt azzal magyaráznám, hogy ők többen is vannak. A másí településen is megjelentek ezek az adatok, de ezt ellensúlyozza a 10-esek száma.

Az adai lányok esetében elmondhatjuk, hogy nagyon fontos az, hogy milyen munkát végeznek. A fiúk esetében is a 10-es szám dominál, de pár alacsonyabb szám is szerephez jut. Ugyan ezt állapítanánk meg Becskereken is. Ott is többségben vannak a lányok, akik 9-es, 10-es voksot adtak. Már több alkalommal is megfigyelhettük, hogy Becskereken előtűnik a lányoknál is és a fiúknál is egy-egy olyan személy, aki 1-essel szavazott. Fura ez az ismétlődő hasonlóság. Létezhet olyan ember, akinek semmi sem fontos? Se a kultúra, se a barátok, se a hite, se a politika, se a pénz, de még a családja sem?

Elérkeztünk a magyarság kérdéséhez. Ugye a mi helyzetünkben ez különösen fontos kérdés. Ez más országban kell élnünk, más nemzetséggel és más nyelvet beszélő emberek között. Becskerek egy olyan város, ahol a magyar ajkú emberek nagy része is beszéli a szerb nyelvet, sőt a település lakosságának a fele szerb. Sok a vegyes házasság és ezeknek a családoknak a gyermekei is már inkább a szerb nyelvet tanulja meg. Ada egy többnyire magyar ajkú község. Az emberek többsége magyarul beszél. A boltokban, orvosnál, de még a községházán is

beszélik a magyar nyelvet. Természetesen azt kell megállapítanunk, hogy Adán sokkal fontosabbnak tartják az emberek a magyarságot, a fiúk is és a lányok is egyaránt. Aki szerint ez nem fontos, azok inkább a fiúk, de ez azért lehet, mert ők perfekt beszélik a szerb nyelvet és nem okoz nekik akadályt azon a nyelven megszólalni. Azt gondoltuk munkánk elején, hogy Becskereken a fiatalok legtöbbje majd 1-es, 2-essel fog válaszolni, de ez meglepetésünkre nem így történt. Itt is uralkodik a 10-es szám, de mellette még sok kisebb szám is megjelenik. Azt azért megállapíthatjuk, hogy az adaiaknál ez a kérdés fontosabb.

Vajon kinek mennyire fontos a szülei jövedelme? Az első pillanatban rögtön észrevehetjük, hogy a lányoknál ez a kérdés fontosabb szerepet játszik, egyaránt Adán is és Becskereken is. A fiúknál is fontos ez a kérdés, de nem annyira. Talán ez azért van, mert ők hamarabb munkába állnak és nem olyan sokáig függnek szüleiktől. Aki 1-essel válaszolt ők már azok akik dolgoznak és saját jövedelmük van. Saját magukat el tudják látni, nem szorulnak a szüleik segítségére. Azért még ekkor is jó, ha valaki ott áll mögöttünk és bármikor támogat akár anyagilag, akár más dolgokban.

Mindkét településnél a lányoknak fontosabb az, hogy mennyire műveltek, mint a fiúknak. A fiúk gondolatai egy kicsit tarkább, különösen az adai fiúké. Becskereken (ez a 17 fiúból) csak egy osztályozta ötössel, s 2 hetesre, a többi 9-10-re becsülte ennek fontosságát. Az adai lányok hasznosabbnak érzik magukat, mint a fiúk. Becskereken megosztott a helyzet. A fiúk is és a lányok is hasznosnak érzik magukat egy-egy kivétellel. A lányoknál a 9-es szám uralkodik. A fiúknál már nem tehetünk egységes megállapítást. Becskereken a 10-es a nyerő szám, ezzel ellenben Adán csak a 7-es. Mondhatjuk a lányoknál mindkét településen fontos ez a tényező, a fiúknál Becskereken nagyon fontos, Adán már kevésbé.

Végezetül e kérdéscsoport utolsó kérdése: Mennyire fontos, hogy megvalósuljanak a jövőddel kapcsolatos terveid? Láthatjuk, hogy nagyon fontosnak tartja mindenki. Elszórva megjelenik egy-két 1-es, de ezek elvesznek a 10-es válaszok mellett. Természetesnek is tartjuk, hogy mindenki életében fontos az, hogy megvalósítsa a terveit. Mindenki előre tervez, bizonyos célokat tűz ki maga elé és azokat akarja megvalósítani.

A második kérdéscsoport pedig, amivel még foglalkoztunk az a munkahelyek álláspontjára korlátozódik. A kérdések arra vonatkoznak, hogy kinek mi fontos a munkahelyén? Ezalatt azt értem, hogy egy dolgozónak mennyire fontos, hogy a munkahelyén beszéljék az anyanyelvét, egy csoport tagjaként dolgozhasson, elismert legyen, felelősségteljes munkát kapjon, emberekkel találkozhasson? És persze ezek mellett még vannak fontosabb kérdések is, mint például: magas legyen az elérhető kereset, az állás biztos legyen, a munka mellett a családra is jusson idő. A válaszadóknak négy lehetőségük volt. Válaszolhattak egyessel, kettessel, hármassal és négyessel. Minden szám más-más választ takar. Aki egyessel válaszolt, annak a megadott feltevés egyáltalán nem fontos. A kettes szám a nem fontos választ takarja, a hármas számmal a fontos dolgokat lehet megjelölni, míg a négyes szám nagyon fontos dolgokat jelent.

Az adai és becskereki, valamint a Nagybecskerek környékén lévő falvak kikérdezett lányoknak a véleménye szerint: a becskerekiek és környékbeliek elégedettebbek a megélhetőségi lehetőségükkel, mint az adaiak, ugyanis már az mutatja, hogy "teljesen igazat" egy adai sem állította, míg a becskerekiekből a 20 lányból kettő nagyon is elégedett a megélhetőségi lehetőségekkel ha nem nagyon de sokan meg vannak elégedve, hisz az "inkább igaz"-at is a becskerekiek többen választották. A becskereki fiúk véleménye kicsit különbözik a lányokétól. Náluk a 16 személyből egy sincs teljesen megelégedve a megélhetőségi

lehetőséggel, de nem is elégedetlenek. Ellenkezőleg az adai fiúktól, akik elégedettebbek a megélhetőséggel az adai lányoktól is.

A településen könnyen el tudunk helyezkedni a végzettségükkel?

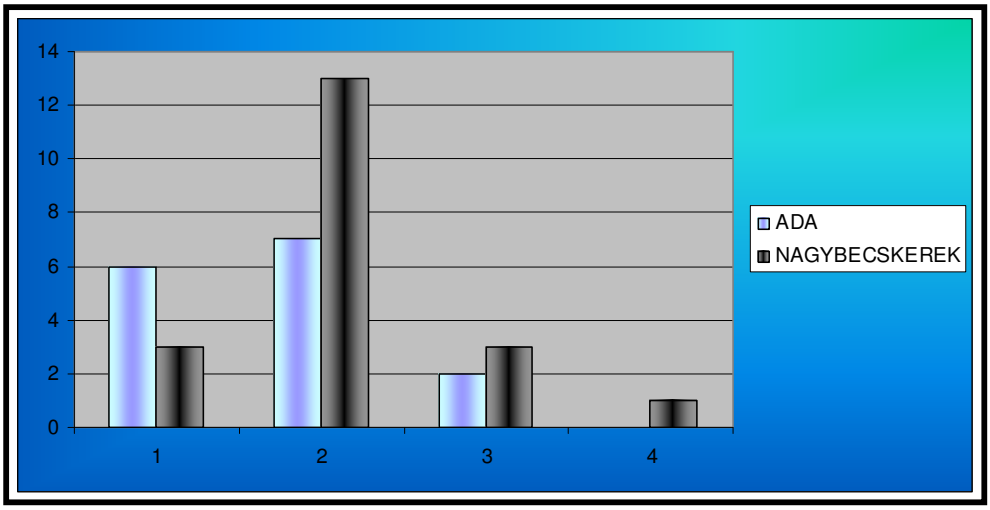

Az adaiakból kevés az, aki bízik abban, hogy egy nap könnyen el tud majd helyezkedni a végzetségével A becskerekiek viszont oszlanak, közülük legtöbbje szintén nem bízik, de vannak olyan személyek, akik igen is biztosak abban, hogy őket munka várja, hisznek a városban.

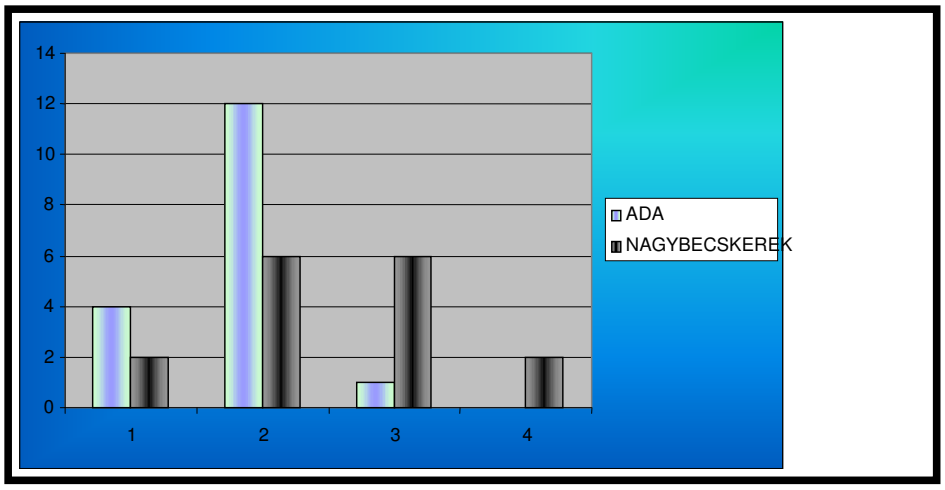

Az adai fiúk még annyira se hiszik, hogy van munkalehetőség, mint az adai lányok. Véleményük az "inkább nincs". A becskereki fiúknak hasonló a véleményük a becskereki lányokéval, az adaiaktól pedig ők is szintén- mint a lányok- jobban bíznak abban, hogy jobbak a munkába állás lehetőségei. Vannak olyan becskereki lányok, akik teljesen egyeznek azzal, hogy odahaza nagyobb megbecsülésben lesz részük, mint máshol. Az adaiak ezzel teljesen nem értenek egyet, viszont Adán több van aki azt állítja, hogy nem rosszak a hanem "inkább jók", s ezt a válaszlehetőséget többen is választották, mint a becskerekiek.

A munkával kapcsolatos kérdésekben az adai fiatalokat felosztottuk iskolai végzettségük szerint. 5 gimnazista és 27 szakközépiskolát végzett felnőtt van. Az adai szakközépiskolásokat emelnénk ki, és őket még tovább osztottuk rendszeresen dolgozó, alkalomszerűen dolgozó és nem dolgozó fiatalokra. Megállapíthatjuk, hogy minden embernek fontos, nagyon fontos, hogy magas legyen az elérhető kereset. A munka érdekességét

fontosnak tartják. Mindenki szívesebben dolgozik egy olyan helyen, ahol új, érdekes, izgalmas dolgokkal találkozhat. A tesztek eredményei azt bizonyítják, hogy egyeseknek fontos hogy a munkahelyen beszéljék az anyanyelvét, másoknál viszont nem. Ez talán emberfüggő, és aki beszéli a szerb nyelvet, annak nem is fontos, hogy magyarul is megszólaljanak. A fiatalok szerint fontos a munka sikerélménye. Aki nem dolgozik az nem is tarthatja ezt olyan fontosnak, mivel még nem tapasztalta meg a siker élményét. A munka hasznosságát a társadalomban már nem tartják olyan fontosnak. És a másik fontos kérdés: a munkám mennyire legyen hasznos a vajdasági magyarságnak? Itt is eloszlanak a vélemények. A válaszadók fele fontosnak tartja a másik fele pedig nem. Egyesek szeretik önállóan meghozni a döntéseiket, és ezt fontosnak is tartják, mások viszont nem. Nagy részénél fontos, hogy segítőkészek a kollégák másokkal szemben.

A becskereki fiatalok zöme fontosnak, illetve nagyon fontosnak tartja az elérhető kereset magasságát. Egyáltalán nem fontosnak egyetlen egy személy se tartja azt, hogy egy kereset magas legyen. Olyan személy nincs aki egyáltalán nem vágyik arra, illetve egyáltalán nem fontos számára a munkahelyi előrejutás. A 14 személyből csupán kettő az, akinek „nem fontos az előrejuttatás, többségük érdekes és izgalmas munkára vágyik, tehát arra, amit szeret, s amivel célja foglalkozni. Azok száma, akinek ez nem fontos csak 2, a többi 12 személynek fontos, illetve nagyon fontos a munkahely milyensége.

Hogy a munkahelyen anyanyelvünkön beszélni fontos-e? „Ugyan mindek? Fölösleg!”-sugallja a szórványban élők többsége! A becskerekiek fiatalok eszek szerint, hogy ha már szerbül tudnak beszélni, nem fontos, magyarul beszélni bárkinek is a munkahelyen. De, hogy a magyarságnak is fontos legyen az ő munkája? Az sem annyira fontos. Vajon miért? De azért a többség ezt is fontosnak tartja. ***A húszból néhánynak „nem fontos”, nyolcnak fontos és egy személynek nagyon fontos az, hogy munkájával hasznos legyen az itt élő magyarságnak.*** Annak ellenére, hogy vannak olyanok, akiknek nem fontos, az, hogy segítsenek másokon, rendkívül fontos, sőt egy személy se mondta azt, hogy nem fontos, hogy a kollégák segítőkészek legyenek. Úgy látszik mindig fontosabb a kapott segítség, mint az adott segítség.

A becskereki fiatalok zöme fontosnak, illetve nagyon fontosnak tartja az elérhető kereset magasságát. Egyáltalán nem fontosnak egyetlen egy személy se gondolja, s egy személy gondolja úgy a 22 kérdezett, szakközépiskolát végzettekből, hogy “nem fontos” a kereset mennyisége.

Hogy egy állás mennyire fontos a becskereki szakközépiskolát végzett fiatalok számára fontos az, hogy ott, ahol dolgozik, az biztos állás legyen. Ebből a 22 személyből nyolc tartja fontosnak és tizennégyen nagyon fontosnak a munkahely biztosságát. A 22 kérdezett személyből csupán négynek nem fontos az előrejuttatás, a többi fiatalnak fontos – összesen 11 személynek – és nagyon fontos hét személynek. Ami azt sugallja, hogy a fiatalokat érdekli az, hogy mennyit érnek, és van annyi önmegbecsülésük, hogy elvárjanak valamit a társadalomtól.

A legtöbb becskereki magyar fiatalnak nem fontos az, hogy a munkahelyén anyanyelvén beszéljenek, ennek pedig oka az (is) lehet, hogy arra gondoltak, hogy ha már viszonylag jól tudnak szerbül, nem fontos számukra a magyar nyelvű kommunikáció is. Négyen egyáltalán nem tartják fontosnak, 12-en csak “nem tartják fontosnak” négyen választották a “fontos” válaszlehetőséget és hárman a “nagyon fontos” válaszlehetőséget. Főként nem vágynak arra, hogy csapat tagjaként dolgozhassanak: két személy ezt egyáltalán nem találja fontosnak, 10 személynek nem fontos a csapatmunka, 8 személynek fontos az, hogy csapat tagjaként dolgozzon és két személy van, akinek ez nagyon fontos.

Tanulságok a kérdőívezés eredményei alapján:

1. **Különbségek** vannak Vajdaság keretein belül is egyes **kistérségek**, vagy városok és falusi környezet **között** is az iskolavégzettség és a továbbtanulás terén, ami a magyarok esetében megkülönböztetést jelent, aszerint, hogy valaki a tömbben él vagy a szórványban. A városban élők továbbtanulási szándéka nagyobb, ugyanúgy a gimnáziumban érettségizőknél, de a nemek közti különbségek a válaszadóknál már elmosódtak e kérdésben
2. A legtöbb magyar középiskolás a gimnáziumok után érdeklődik, majd a **szakiskolák profiljai**ban a mezőgazdaság, élelmiszer-feldolgozás szakon van, aztán az elektrotechnikusok következnek, majd az egészségügyi technikus. Népszerű még a gépész és a közgazdász. Legtöbb első éves egyetemista/főiskolás azokra a karokra iratkozik, ahol **legalább részben magyar oktatás** is folyik (energiakímélő magatartás), vagy **viszonylag közel van a kar székhelye** (költségkímélő magatartás). Évenként, mintegy félezer elsős magyar egyetemista közül legtöbben a szabadkai Közgazdaságit választották, majd a Természettudományi-matematikai kar valamely szakirányán szóródnak szét. Az újvidéki Műszaki fakultás tradicionálisan közepesen vonzza a magyarokat, míg a többi karon már csak kiscsoportokban vannak. Vajdaságban csökkenő tendenciával specializálnak az egészségügyesek, de még mindig ők vannak legtöbben a posztgraduális képzésben; őket növekvő tendenciával követik a társadalomtudományosok, közgazdász-menedzserek, jogászok.
3. A vajdasági magyarok viszonylagos **lemaradás**a az iskolai végzettség alapján (főleg az érettségit nyújtó középiskolai és az egyetemi végzettség terén) nem a gyengébb képességeik miatt van, de esélyegyenlőségük csökken az államnyelv ismeretének hiánya és az anyanyelvű iskolai tagozatok, vagy a minőséges tanári káder, tankönyvek nélkülözése miatt. ***A tömbben élő friss diplomásoknál egyaránt fontos az anyanyelv és az államnyelv (sőt az idegen nyelv) tudása is, de a szórványban, legtöbb becskereki magyar fiatalnak nem fontos az, hogy a munkahelyén anyanyelvén beszéljenek. Ennek az (is) lehet az oka, hogy már viszonylag jól tudnak szerbül, nem nélkülözhetetlen számukra a magyar nyelvű kommunikáció is.***
4. ***A fiatalok többsége az egyetem után nem igen tanulna tovább, csak akkor, ha nem kap megfelelő munkát.*** A munkahelyi esélyek növelése céljából növelni kell a magyarság **képzettségi szint**jét és az oktatás minőségét minden szinten. Motiválni kell a továbbtanulási hajlandóságot új ösztöndíj-támogatásokkal, tehetséggondozó programokkal, munkahelyi kilátásokkal; A **nyelvtudás** és munkaerő-piaci kapcsolatok fontosak a régióban. A fiatalok zöme Szabadkán folytatná tanulmányait, olyan tanintézményeket választanának, ahol teljes, vagy részben anyanyelvű oktatás folyik.
5. ***A térségben kikérdezett fiatalok*** (108-as válaszadói minta) körében ***nincs kiforrott jövőkép a legkülönbözőbb diploma utáni szakosodás terén.*** Legtöbbjük nem szívesen tanul tovább, csak kényszeralternatívaként specializál, vagy doktorál. A munkaerőpiacon egyébként is hátrányosabb helyzetű humánszakosok szívesebben dolgoznak szakmájukon kívül eső alkalmi-, vagy részmunkát, minthogy a specializáláson gondolkodjanak. Akkor jelent érdeklődési alternatívát a Tanítóképzőben megszervezendő specializálós és mesterszakok, ha az új diploma biztos munkát ígérne. Azok a fiatalok, akik hosszú időn át nem találnak munkát, sokféle továbbképzést beterveznek, akár gyorstalpalló kurzusokat is, csak ne veszítsék az idejüket.

2. Empirikus kutatás

a regionális rendezvényszervező képzésben résztvevők körében

A kérdőíves lekérdezésben a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon, 2009 áprilisában indított kísérleti kurzus hallgatói vettek részt (**13 lekérdezett alany** a kurzus kezdetén). A terv az, hogy ugyanazokat a személyeket a kurzus végeztével is lekérdezzük (2009 novembere). Az ***első kérdőív*** a szakirány részvevőinek az identifikációs adatait (név nélkül), az iskolai életútjukat, továbbtanulási motívumait, munkahelyi igényeiket, elhelyezkedési esélyeiket, valamint értékítéletüket kérdezi le. A ***második kérdőív*** a kurzusról és annak hasznosulásáról alkotott véleményük lesz a lényeges.

Jelenleg az első kérdőív előzetes elemzéseinek a tanulságait jegyezzük le:

1. A meghirdetett rövidített kísérleti kurzus elsősorban egy speciális tanterv kidolgozásával kezdődött (alkalmazása a szerbiai, vagyis vajdasági magyar környezet szükségleteihez), majd a szakirány meghirdetése Észak-vajdaság jelentősebb magyar intézményein keresztül történt (Magyar Nemzeti Tanács, Művelődési Házak, Népkör, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet stb.) amiből kifolyólag a 15 jelentkező a jelenleg is munkahelyileg érdekelt intézmények munkatársaiból toborzódott össze. Az első regionális rendezvényszervező képzésben majdhogynem meghívásos alapon a már diplomás humánszakosok vesznek részt.
2. A kérdőívet kitöltők között 8 Szabadkán él és 5-en más észak-vajdasági településeken (Zenta, Oromhegyes, Palics, Csantavér, Hanjdújárás).
3. Az egyetemi diplomájukat a következő karokon szerezték:
    - Tanítóképző Kar Szabadka (5),
    - Bölcsészettudományi Kar Újvidék (magyar nyelv 3),
    - ELTE-TTK Budapest (magyar-történelem 1)
    - Közgazdasági Kar Szabadka (1)
    - Ügyviteli Főiskola; FABUS közgazdasági kar (2)
    - Színháztörténet Veszprém (1)
4. Jelenleg 10-en munkaviszonyban vannak. Munkakörük: menedzseri munka, újságíró, programszervező, rendezvényszervező, adminisztratív munka, színházszervező, könyvtáros, irodavezető stb.
5. A további munkalehetőségeiket inkább rossznak ítélik meg, mint kielégítőnek. A válaszadók a munkahely típusa alapján nem válogatósak, mert egyaránt van köztük olyan, aki állami, mások magán és szintén mások inkább a civil szektorban dolgoznának. és legszívesebben.
6. Az alkalmi munkalehetőség esetében a hallgatók akár részmunkaidőben is szívesen vállalnának rendezvényszervezést, miközben 4-en csak Vajdaságban keresnének munkát, míg a többieket (9) érdekli a Magyarországon, vagy Európában található munka is.
7. A válaszok alapján megállapítható, hogy az első kurzus hallgatói számára szinte testhezálló e szakirány, és szívesen végzik/végeznék a rendezvényszervezői munkát, amihez eddig nem volt képesítésük. A fiatalok ezzel a specializáló szakkal esélyeiket növelik a jelenlegi vagy egy új munkahelyen, ami szorosan kapcsolódik a művelődés, színház és egyéb kulturális intézmények tevékenységébe. Ezen kívül alkalmuk lesz akár magánvállalkozásként hasznosítani a tudásukat: akár speciális rendezvények (esküvők, bálok, diszkó-estek, bulik stb.) szervezésére bejegyzett cégvezetőként.
8. A kurzus hasznosulásának előrelátásában azt kell megállapítanunk, hogy a jelenlegi rendezvényszervezői kurzus 15 hallgatója, mint másoddiplomás Vajdaságban azokat a

hiányzó munkahelyeket fogják betölteni, amelyekre a magyar művelődési intézményeknek éppen szükségük van. Ha a szakirány jövőre elindul a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar végzős hallgatói között, évenként például 15 hallgatóval, akkor 2-3 év múlva ez a szakirány iránti álláslehetőségek a magyar érdekszférában telítődni fognak, hiszen kb. 50-60 magyar rendezvényszervező a mostani becslésünk szerint elegendő a térségben.

9. A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar és a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar Felnőttképzési Intézetének közös szakirány szervezése és kivitelezése igen hasznosnak jellemezhető, mert hozzájárul a tanítói és magyar tanári diplomát szerzett fiatalok esélyesebb munkahelykereséséhez, miután a humán szak speciális területén szerezhettek menedzseri képesítést is. Az interdiszciplináris szakokra Vajdaságban mind nagyobb igény mutatkozik. Ha az állami egyetemek és rokon karok megtalálják a közösen, vagy az egyik országban (Magyarországon, vagy Szerbiában) akkreditált szakirányok hasznosulását, akkor nagyban elősegítik majd a munkanélküliség felszámolását is a térségben.

Kutatási összegzés – általános megállapítások

7. ***Szerbiában a felnőttképzési reform terén még zömében felkészületlenek az állami oktatási intézmények, ugyanis nem eléggé hatékonyak a felnőttképzési programok, a munkanélküliek átképzésének megszervezéséhez***. Sajnálatos, hogy éppen a 19-25 éves korosztályban a középiskolát végzettek képezik a munkanélküliek 12,1%-át. Ez által feltételezhető, hogy az oktatási rendszer hiányos és nem gyakorlatias. Az elégtelen oktatási infrastruktúra, a nem megfelelő képzések, programok képezik a munkanélküliség alapját. Szerbiában a ***legnagyobb problémát a szakközépiskolák szakmakínálata képezi***. Ha a szakképzettségi szintek közti kereslet-eltérések társadalomgazdasági igényként fogalmazódnak meg a munkaerő-piaci hivatalok nyilvántartásaiban, akkor egyben ösztönzőleg hathatnak az oktatási rendszer reformjára.

8. ***A szerbiai iskolák programjai merevek, és egy konzervatív szakosodási rendszerben, nehéz helyzetbe juttatták a munkanélküliséggel küszködőket***. Szükséges, hogy a szakmakínálat megtervezéséhez együttműködjenek: az oktatási rendszer, a Foglalkoztatásügyi Hivatal képviselői, továbbá a munkaadók. A széleskörű szakoktatás, flexibilis gyakorlatias programok megtervezése, az oktatási rendszer innovatív kiigazításai és a piaci szükségletek revíziója a felnőttoktatás új, törvényes keretek közötti modellezésével valósítható meg. Szerbiában még hiányoznak az egységes, egész életen át tartó tanulási koncepció operatív programjai, a rugalmasabb, interdiszciplináris képzési magatartás.

9. ***Vajdaságban, a magyarságnak a további marginalizálódás fékezésére, megakadályozására mobil, a változásokra gyorsan és hatékonyan reagálni tudó, alkalmazkodni képes munkaerő képzése szükséges***. Ehhez kell felfejleszteni az anyanyelvű iskolahálózatot is. A szakképzés piaci igényekhez való igazítása (műszaki-informatikai, mezőgazdasági, élelmiszeripari, feldolgozóipari gyakorlat-orientált képzés fejlesztése), üzemek, vállalkozások, önkormányzatok és szakiskolák közötti szoros együttműködést feltételez. Elengedhetetlen a szakiskolák egységes rendszerbe szervezése, a mai technikai színvonalnak megfelelő oktatás megszervezése, valamint az iskolarendszerű képzés kompetencia alapúvá tétele. Megkerülhetetlen követelmény az élethosszig tartó tanulás, továbbképzés és átképzés rendszere is, különösen azon humánszakok esetében, amelyeket nem fogad be a munkaerőpiac.

10. Alapvető jelentőségűnek kell tekinteni a közoktatási és felsőoktatási reformtörekvést, amely több hullámban indult el Szerbiában. Most súlyos hiba lenne feladni a vajdasági magyar közösség, és azon belül a szakemberréteg oktatására hivatott, anyanyelvi alapokon nyugvó, széleskörű képzési rendszer kiépítését. ***A vajdasági magyarság számára a folyamatos ismeret, tudás-szerzés és a tudásalapú gazdasági tevékenység felvállalása a még rendelkezésére álló fontos kitörési pont***. Megújítandó az értelmiségi és polgári középosztály, a szakmai elitréteg újrateremtése és továbbépítése érdekében. Egy átfogó, a vajdasági magyarság egészét megcélzó tudásmenedzsment-koncepció eredményesen motiválná a széleskörű közösségi identitásépítést, többletteljesítmény-vállalási készséget és a szellemi tőkefelhalmozást. Ennek érdekében támogatni kell az országos (és azon belül a magyar anyanyelvű) felnőttképzési rendszer reformját is.

11. ***A vajdasági munkaerőpiacon az egészségügy, a közgazdaságtan és az informatikai műszaki képzés terén kielégítőnek tűnik a szakemberlétszám***, de a ***mezőgazdaságban szakemberhiányról beszélünk***. A mezőgazdasági vállalatokban ma is nagyszámú a képzetlen munkaerő. A továbbképzési szükségleteik nincs felmérve és az esetleges bekapcsolódásuk a továbbképzésbe csak egyéni ambíciók függvénye (vállalati támogatásban sem részesülnek). Az oktatási reform előrevetíti, hogy a középiskola egyre nyitottabbá váljon. Ebben a folyamatban (különösen a magyarul oktató intézmények esetében) fontos lépés felvenni a kapcsolatot, a szomszédos Magyarország hasonló tanintézményeivel. Az intézményesített ***külkapcsolatokban, a partnerségen és a nyitottságon van a hangsúly.*** Ezek az együttműködések egyrészt tapasztalatcserét jelentenek, valamint a tanárok, tanulók betekintést nyerhetnek az európai országok eredményeibe, oktatóinak, diákjainak életébe is.

12. A jövőben, a kihelyezett tagozatokkal ellentétben, ***korszerű oktatási hálózatok működtetésére lesz szükség***, amelyekben fokozatosan mind nagyobb kifejezésre jut a piacigény. A felsőoktatási intézmények, karok autonóm tevékenységének függvényében kellene a jövőben kialakítani a régió tudományszervezési innovatív szerepét, amelyre jellemző a *határokon átívelő együttműködések kezdeményezése.* A magyarok esetében az eddig kialakult nem formalizált, személyes és szakmai kapcsolatok (oktatók és hallgatók részéről) is segíteni tudják az intézményesült együttműködéseket, határokon átívelő sokoldalú, szerződéses kapcsolatok létrehozását.

13. ***Egy nemzeti felsőoktatási stratégia kidolgozása megalapozhatná a magyar nyelvű oktatást a Kárpát-medencében. A globális felsőoktatási piacon kialakuló és egyre fokozódó verseny erre kényszerít bennünket, amiért a folyamatos szakmai munkamegosztás kialakítása csak előnyt jelentene a határ menti érdekeltségi körökben (tudományos műhelyek-hálózatok, egyetemek, karok, stb.).*** Az egymáshoz közel székelő (Szabadka, Újvidék, Szeged, Eszék, Pécs) egyetemi karok között kialakuló versenyhelyzeteket enyhíteni tudják a régiókapcsolatok (közös szakok, tanár-diák csere, kutatási projektek). A régióban működő oktatási intézmények képzési kínálatának racionális kihasználása a cél, a felsőoktatási tömörülést képviselő érdekek összeegyeztetésével.

14. ***Vajdaságban, a kétszakos tanárképzésben és a tanítóképző esetében is be kell vezetni a gazdaságossági és racionális képzést! A perifériális helyzetéből, kicsi méretéből kifolyólag, valamint az adott társadalom-gazdasági bizonytalan helyzetnek köszönhetően a humán szakos magyar friss diplomás rákényszerül a gyakori szakváltásokra.*** *Kénytelen regionális dimenzióban gondolkodni, folyamatosan*

felülvizsgálni a kiemelt prioritású szakterületek listáját, amely mint húzóág működteti az intézményt is. A hiányzó szakmákat közös szervezésben és akkreditálási lehetőséggel kell a közeljövőben megoldani, úgy, hogy egyes szakok addig maradnak opcióban, amíg nem telítődik vele a térség munkaerőpiaca. ***A rugalmas szakváltások és specializáló kurzusok magyar nyelven, elősegíthetik a régióban munkát kereső esélynélküli diplomával rendelkező magyar fiatalok munkalehetőségét, és ezzel enyhítik az elvándorlási hajlamukat.***

Felhasznált irodalom:

1. ***A tevékenység bemutatása a 2006-os évben***, Nemzeti Foglalkoztatásügyi Szolgálat, Szabadkai kirendeltség, Szabadka, 2007. (***Izveštaj o radu za 2006. godinu*** – Nacionalna služba za zapošljavanje, Filijala Subotica).
2. ***Fészekhagyó vajdaságiak***, 2001: Magyarságkutató Tudományos Társaság, Szabadka, mtt kötet, Gábrity Molnár Irén – Mirnics Zsuzsa (szerk.), 2001.
3. Gábrity Molnár Irén, 2003: ***A munkaerőpiac általános tendenciái Szerbiában.*** Kisebbségi lét és érvényesülés – A magyar lakosság munkaerő-piaci kihívásai a Kárpát-medencében, Fábri I. (szerk.), Budapest, Lucidus Kiadó, 244-253. o.
4. Gábrity Molnár Irén, 2006: ***Oktatásunk jövője*****,** In: *Oktatási oknyomozó*, *Vajdasági kutatások, tanulmányok*. Szerk. Gábrity Molnár Irén és Mirnics Zsuzsa, Kiadó: Magyarságkutató Tudományos Társaság, mtt 12. kötete, Szabadka, 2006. pp. 61-122.
5. Gábrity Molnár Irén: ***Vajdasági magyar fiatal diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei***, a *Mandel Kinga – Csata Zsombor (szerk.):* Karrierutak vagy parkolópályák? Friss diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei a Kárpát medencében nemzetközi projektum anyagában, az egykori Apáczai Közalapítvány honlapján. 2007. http://www.apalap.hu/letoltes/kutatas/karrierutak_vagy_zarojelentes.pdf (Letöltve: 2009. február 1.)
6. Gábrity Molnár Irén, 2008: ***Oktatásunk látlelete***. Újvidék – Szabadka, Fórum Könyvkiadó, Újvidék és Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
7. *Ivošević, Vanja – Miklavič*, Klemen, 2009: ***Financing higher education: comparative analysis.*** In: Vukasović, Martina (ed.): *Financing higher education in South-Eastern Europe: Albania, Croatia, Montenegro, Serbia, Slovenia.* Belgrade, Centre for Education Policy. 64-110. o.
8. ***Képzetteké a jövő, A felnőttképzés háttere Észak-Bácska iskolahálózatában***, 2008; Szerk.: Gábrity Molnár Irén, Kiadó: Regionális Tudományi Társaság, Szabadka 2008. 266 o.
9. Kajári Karolina, 2006: ***Életminőség – humánháttér***, kultúra. In: Gábrity Molnár Irén – Ricz András (szerk.): *Kistérségek életereje.* Szabadka, Regionális Tudományi Társaság. 72-82. o.
10. Papp Z. Attila, 2003: ***Igényfelmérő kutatás a vajdasági magyar fiatalok továbbtanulási hajlandóságáról.*** In: Etnopolitika (tanulmánykötet). Teleki László Alapítvány. Budapest. pp. 195–208.
11. ***Strategija regionalnog razvoja Republike Srbije za period od 2007 do 2012.***
12. ***Szerbia nemzetiségi mozaikja****, o. 154., 176.*
13. Takács Zoltán, 2008: ***A munkaerő-kompetencia és az oktatás viszonya***. In: Gábrity Molnár Irén – Mirnics Zsuzsa (szerk.): *Regionális erőnlét – a humánerőforrás befolyása Vajdaságban.* Szabadka, Magyarságkutató Tudományos Társaság. 267-292. o.

Honlap források:

1. http://prijemni.infostud.com/univerziteti/Univerzitet_u_Novom_Sadu/3 (Letöltve: 2008. február 12.)
2. Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta: http://www.kapk.org (Letöltve: 2009. április 1.)
3. http://www.educons.edu.rs (2009. április 1.)
4. Educons privatni univerzitet u Vojvodini: http://www.educons.edu.rs (Letöltve: 2009. április 1.)

Szociológiai Kutatócsoport

Kérdőív sorszám

KÉRDŐÍV
Felsőfokú képzésben résztvevő fiataloknak

Kedves válaszadó!

Szeretnék feltenni Neked néhány kérdést. Kérlek, válaszolj mindegyikre! Minden válasz helyes, ami a valóságot és a Te véleményedet tükrözi. A nevedet ne írd fel a papírra! A válaszadás névtelen és önkéntes. Figyelj arra, hogy a válaszadás egyértelmű legyen.

Szociológiai Kutatócsoport

2009

1. Születési éved? 19_____ *(Írd be a hiányzó számot!*)
2. Nemed: a**.)** fiú b.) lány *(Karikázd be a megfelelő választ!)*
3. Hol élsz? _____ *(Írd be a település nevét)*

4. Melyik középiskolában érettségiztél? *(Írd be a válaszod!)*

A középiskola neve: _____

Székhelye: _____

5. Milyen típusú osztályban szerezted az érettségit? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*
a) gimnáziumi osztály
b) szakközépiskolai osztály

6. Melyik évben érettségiztél? _____-ben. *(Írd be a válaszod!)*

7. Milyen volt az érettségi bizonyítványod minősítése? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

1. nem számoltam ki
2. elégséges
3. jó - közepes
4. jeles
5. kitűnő

8. Közvetlenül érettségi után kezdted meg főiskolai/egyetemi tanulmányaidat?
(Karikázd be a megfelelő választ!)
a) Igen b) Nem

9. Ha nem közvetlenül az érettségi után kezdted egyetemi/főiskolai tanulmányaidat, ennek oka az volt, hogy… *(Karikázd be a megfelelő választ!)*
a) világot akartam látni
b) nem találtam az érdeklődésemnek megfelelő képzést
c) érettségi utáni dolgoztam
d) nem vettek fel sehová
e) magánéleti okokból
f) anyagi okokból
g) Egyéb, éspedig: ……

10. Mely években, milyen felsőfokú képzésekre adtad be eddig a jelentkezésedet, illetve felvételiztél?
Kérlek a jelenlegi intézményedet/intézményeidet is írd be!
Azt az intézményt is tüntesd fel, ahová nem mentél el felvételizni, vagy abbahagytad!

Jelentkezés éve	**Intézmény és kar neve**	**A képzés helye**	**Szak/ szakpár neve**	**Finanszírozási forma 1: költségtérítéses 2: államilag finanszírozott**	**Felvették-e? 1: igen 2: nem**

11. Ha félbeszakítottad esetleg a tanulmányaidat, miért hagytad abba? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a) tanulmányi problémák miatt
b) az adott szakma/ szak nem érdekelt
c) nem voltam megelégedve az iskolával, képzéssel
d) anyagi okból
e) magánéleti okokból
f) Egyéb, éspedig:…….

12. Tanultál valaha külföldön? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a) nem b) igen

13. Ha igen, akkor…… *(Írd be a válaszod!)*

1. Hol?
2. Mikor?
3. Mennyi ideig?
4. Mit tanultál?
5. Lediplomáztál-e ott?

14. Miért jelentkeztél a felsőoktatásba? *Karikázd be a <u>három</u> legfontosabb válasz sorszámát!*

a) Azért, mert nem volt más elfoglaltságom.
b) Azért, mert diplomával könnyebb elhelyezkedni.
c) Azért, hogy büszke legyen rám a családom.
d) Azért, hogy társadalmilag elismert foglalkozásom legyen.
e) Azért, hogy gyarapítsam a tudásom.
f) Azért, hogy kiderüljön, mihez van tehetségem.
g) Azért, mert még nem akartam dolgozni.
h) Azért mert érdekelt a szakma.
i) Azért mert a barátom/barátnőm is oda iratkozott.

15. Amikor a továbbtanulásodról döntöttél, elsősorban milyen megfontolásból választottad ezt az intézményt? *Karikázd be a <u>három</u> legfontosabb válasz sorszámát!*

a) Az intézmény közel van a lakóhelyemhez.
b) Szülők, rokonok véleménye miatt.
c) Itt van olyan szak, amely érdekelt.
d) Úgy gondoltam, hogy ide biztosan felvesznek/Csak ide vettek fel.
e) Barátaim, osztálytársaim is ide jelentkeztek.
f) Mert magyarul/részben magyarul folytathattam a tanulmányaimat.
g) Úgy vélem, ezzel a diplomával jók lesznek az elhelyezkedési esélyeim.
h) Az itt szerezhető diplomával jól jövedelmező állásom lehet.

16. Honnan szereztél először tudomást az általad választott szakról?

Csak egy választ jelölj meg!

a) hirdetés útján (újság, kiadvány, szórólap)
b) középiskolámban tanáraimtól
c) a felvételi tájékoztatóból
d) nyílt napon
e) ismeretségi, baráti körömből

f) családom, rokonságom révén
g) interneten

17. Milyen nyelveken beszélsz elfogadhatóan a mindennapi kommunikációhoz?
(Írd be a válaszod!)

……nyelveken.

18. Dolgoztál-e, végeztél-e fizetett munkát egyetemi/ főiskolai tanulmányaid idején?
(Karikázd be a megfelelő választ!)

a) igen, rendszeresen végeztem fizetett munkát
b) igen, alkalomszerűen végeztem fizetett munkát
c) igen, dolgoztam, de nem fizetett munkát végeztem
d) nem dolgoztam

19. Ha dolgoztál, mi volt ennek az oka? Több választ is megjelölhetsz!

a) anyagi kényszer
b) önmegvalósítás vagy szakmai ambíció
c) a szüleimtől való anyagi függetlenség vágya
d) tapasztalatszerzés vágya
e) kötelező szakmai gyakorlat (ha fizetést is kaptál érte)
f) felkérés a munkaadó részéről
g) egyéb, éspedig:……

20. Jelenleg végzel-e kereső tevékenységet? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a.) igen *b.) nem*

21. Mi a terved az egyetem/főiskola befejezése után, vagy ha már diplomáztál, mit tevékenykedsz? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a) *Folytatom a tanulmányaimat egy másik szakon/karon.*
b) Folytatom azt a munkát, amelyet jelenleg is végzek.
c) Munkanélküli vagyok, de amint lehet, azonnal munkába állok.
d) Nem szándékozom munkába állni.
e) Még nem tudom, mit szeretnék tenni.

22. Véleményed szerint milyenek az elhelyezkedési esélyeid azzal a végzettséggel, amelyet most fogsz megszerezni, vagy amit diplomáztál? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a) *nagyon jók*
b) inkább jók
c) inkább rosszak
d) nagyon rosszak
e) nem tudom megítélni

23. Ha most kezdenéd egyetemi/főiskolai tanulmányaidat, ugyanerre a szakra jelentkeznél?
(Írd be a válaszod!)

a) igen, mindenképpen
b) nem, hanem másik szakra, éspedig:……
c) nem tudom

24. Milyen szférában dolgoznál a legszívesebben? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a) állami szférában (közalkalmazott, köztisztviselő)
b) magánszférában (vállalkozó)

c) civil/ non-profit szférában
d) multinacionális cégnél

25. Elvállalnál-e? *Válaszaidat karikázással jelöld be!*

Állásként…	*Szívesen elvállalnám*	*Csak más lehetőség híján*	*Nem vállalnám el*	*Nem tudom*
a. részmunkaidőben végzett munkát	*3*	*2*	*1*	*0*
b. időszakos, alkalmi munkát	*3*	*2*	*1*	*0*
c. távmunkát, otthon végezhető munkát	*3*	*2*	*1*	*0*
d. meghatározott időtartamra szóló munkát	*3*	*2*	*1*	*0*

26. *Egy állást, munkát sokféle szempontból ítélhetünk meg. Kérlek, mondd meg, hogy neked személy szerint mennyire fontos az, hogy…* **(Jelöld be a megfelelő válaszokat!)**

	Egyáltalán nem fontos	Nem fontos	Fontos	Nagyon fontos
a) magas legyen az elérhető kereset?	1	2	3	4
b) egy állás biztos legyen (kicsi az elbocsátás esélye)?	1	2	3	4
c) jó lehetőségek legyenek a munkahelyi előrejutásra?	1	2	3	4
d) olyan munka legyen, ahol szabad a munkaidő?	1	2	3	4
e) a munka legyen érdekes vagy izgalmas?	1	2	3	4
f) a munkahelyen beszéljenek az anyanyelvemen?	1	2	3	4
g) a munka sikerélményt nyújtson?	1	2	3	4
h) emberekkel lehessen találkozni?	1	2	3	4
i) a munka hasznos legyen a társadalomnak?	1	2	3	4
j) a munka hasznos legyen a vajdasági magyarságnak?	1	2	3	4
k) a munka ne legyen megerőltető?	1	2	3	4
l) a legtöbb döntést önállóan hozhassa meg az ember?	1	2	3	4
m) a munkával segíthess másokon?	1	2	3	4
n) barátságosak és segítőkészek legyenek a kollégák?	1	2	3	4
o) a munka teljesítményközpontú legyen?	1	2	3	4
p) a munka mellett a családodra is jusson idő?	1	2	3	4
q) a munka felelősséggel, pozícióval járjon?	1	2	3	4
r) egy csapat tagjaként dolgozhass?	1	2	3	4

27*. Ha most alkalmad lenne művelődésszervezői szakot tanulni magyarul, érdekelne-e?*
(Karikázd be a megfelelő választ!) Megjegyzés: jelenleg meghirdetett induló szakirány a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon Szabadkán.

a.) igen, de csak egyetemi szinten (specializálásként)
b.) igen, de csak gyors kurzusként
c.) igen, mert nincs munkám, és addig se lopnám a napot
d.) nem tudom, milyen munkát kaphatnék vele a településemen

f.) nem, mert nem illik az alapszakomhoz
e.) nem, mert nincs erre képességem/hajlamom
f.) nem, mert nincs lehetőségem pénzelni/utazni az iskolába/egyetemre
g.) nem, mert nem tudom, mit takar ez a szak.

28. **Kapsz, vagy kaptál-e valamilyen segítséget az egyetemtől/főiskolától az álláskeresésnél?**

a) igen, kapok, mégpedig:…….
b) nem kapok, de nincs is rá szükségem
c) nem kapok, viszont fontos lenne

29. Véleményed szerint segít-e az egyetem neked abban, hogy sikeresen helyezkedj el a végzés után, ha lehetővé teszi a továbbtanulást, specializálást? *Kérlek, indokold a válaszod !*

.....

30. Szerinted, fontos-e az hogy egész életeden át ugyanabban vagy hasonló szakmában tevékenykedj? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a.) igen, mert így tökéletes a munkám
b.) csak akkor, ha van megfelelő állás
c.) nem, mert unalmas és egyoldalú lenne a munkám
d.) nem, mert nincs folyamatosan megfelelő állás, ezért szakot kell váltani
e.) ma már folyamatosan vegyes szakmabeli tudásra van igény

31. Véleményed szerint a humán/társadalmi szakkal vagy a természettudományi/műszaki szakkal könnyebb ma elhelyezkedni a térségben?

a.) társadalmi-humán szakosnak könnyebb elhelyezkedni
b.) természettudományi-műszaki szakosnak könnyebb elhelyezkedni

32. Ha egy humán szakos fiatal pedagógiát tanult (óvóképző, tanító, tanár), van-e esélye könnyen elhelyezkedni? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a) igen b.) nem

33. Munkanélküliség esetén mi a legjobb megoldás a fiatalok részére? *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a.) alkalomra vár
b.) szüleinél él és nekik dolgozik
c.) bármilyen munkát elvállalni, ha nem is a szakmájában
d.) tovább tanul
e.) külföldre megy

34. Mennyiben jellemzik az alábbi állítások az állandó (otthoni) lakóhelyedet?
Válaszod karikázással jelöld!
1 = egyáltalán nem igaz, 2 = inkább nem igaz, 3 = inkább igaz, 4 = teljesen igaz

a. A település jó megélhetési lehetőségeket nyújt lakóinak.	1	2	3	4
b. A településen könnyen el fogsz helyezkedni a végzettségeddel.	1	2	3	4
c. Otthon elhelyezkedve nagyobb megbecsülésben lesz részed mint más településen.	1	2	3	4

d. A település jól el van látva árucikkekkel, szolgáltatásokkal.	1	2	3	4
e. A település jól megközelíthető.	1	2	3	4
f. A település lakói jól tudják érvényesíteni közös érdekeiket.	1	2	3	4
g. A település jó kulturális, szórakozási lehetőségeket nyújt.	1	2	3	4

35. Milyen gyakran végzed a következő tevékenységeket?
Válaszod karikázással jelöld!

Tevékenység	Nem végzed	Naponta	Hetente többször	Hetente	Havonta többször	Havonta	Évente
1. Szépirodalom olvasása	1	2	3	4	5	6	7
2. Letöltés Internetről	1	2	3	4	5	6	7
4. TV-nézés	1	2	3	4	5	6	7
5. Játék számítógépen	1	2	3	4	5	6	7
6. E-mailezés, Chatelés	1	2	3	4	5	6	7
7. Szakirodalom olvasása	1	2	3	4	5	6	7
8. Játék hangszeren	1	2	3	4	5	6	7
9. Művészeti tevékenység (énekkar, színjátszás)	1	2	3	4	5	6	7
10. Nyelvtanulás	1	2	3	4	5	6	7
11. Egyesületi vagy karitatív munka	1	2	3	4	5	6	7
12. Kertészkedés	1	2	3	4	5	6	7
13. Állattartás	1	2	3	4	5	6	7
14. Barkácsolás	1	2	3	4	5	6	7
15. Sportversenyre járás	1	2	3	4	5	6	7

36. Milyen gyakran jársz … *Válaszod karikázással jelöld!*

	Naponta	Hetente	Havonta többször	2-3 havonta	Évente	Soha
a. Színházba	1	2	3	4	5	6
b. Moziba	1	2	3	4	5	6
c. Múzeumba, kiállításra	1	2	3	4	5	6
d. Könyvtárba	1	2	3	4	5	6
e. Könnyűzenei koncertre	1	2	3	4	5	6
f. Komolyzenei koncertre	1	2	3	4	5	6
g. Internet-kávézóba	1	2	3	4	5	6
h. Művelődési házba	1	2	3	4	5	6
i. Könyvesboltba	1	2	3	4	5	6
j. Ifjúsági fesztiválra	1	2	3	4	5	6
k. Cukrászdába	1	2	3	4	5	6

l. Turkálóba	1	2	3	4	5	6
m. Kocsmába	1	2	3	4	5	6
n. Bálba, mulatságba	1	2	3	4	5	6
o. Diszkóba	1	2	3	4	5	6
p. politikai rendezvényre	1	2	3	4	5	6

37. **Lenne-e kedved ifjúsági, vagy egyéb rendezvényeket szervezni, részt venni egy iskola vagy művelődési, sport intézmény menedzselésében?** *(Karikázd be a megfelelő választ!)*

a.) kedvvel tenném
b.) nem tudom értenék-e ehhez
c.) nem nekem való munka

38. Tervezed-e még, hogy tanulni fogsz a jelenlegi végzettség megszerzése után, akár korosabb éveidben is? *Válaszod karikázással jelöld!*

a. Nem tervezem, hogy ezen kívül még tanuljak.
b. Nem tudom, hogy akarok-e még tanulni.
c. Szeretnék még továbbtanulni.

39. *Ha szeretnél még tanulni (másoddiploma, doktori képzés, szakmatanulás, újabb szak felvétele) és van is elképzelésed, töltsd ki az alábbi táblázatot!*

Ha az adott kérdésre még nem tudod a választ, egy sorban nem szükséges minden mezőt kitölteni. Ha többféle tanulmányt tervezel, több sort is kitölthetsz.

	A tervezett szak / szakirány/doktori képzés	A képzés/ iskola típusa	A megszerezhető végbizonyítvány	Az intézmény neve
1.				
2.				
3.				
4.				

40. Kérlek, osztályozd 1-10-ig, hogy mennyire fontosak az alábbiak az életedben, és írd a sorok végén elhelyezett kockákba!

Az 1-es azt jelenti, hogy egyáltalán nem fontos adott dolog, a 10-es pedig azt jelenti, hogy rendkívül fontos. A közbülső számok átmenetet jelölnek.

1. A családod			8. A pénz	
2. Munkád, tanulmányaid			9. Hogy milyen munkát végzel	
3. A szabadidő, a kikapcsolódás			10. Hogy magyar vagy	
4. A barátok			11. Hogy mennyi a szüleid jövedelme	
5. A politika, a közélet			12. Hogy művelt vagy-e	
6. Kultúra, műveltség			13. Hogy mennyire érzed magad hasznosnak a társadalomban	
7. Hited, vallásod			14. Hogy megvalósuljanak a jövőddel kapcsolatos terveid	

Köszönöm a közreműködésed!

SzTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
Felnőttképzési Intézet számára
Kultúra és Közösség című folyóiratba

Dr. Gábrity Molnár Irén*[38]*:

Oktatásszervezés (előkészítés-piackutatás) a Vajdaságban *(előzetes kutatásjelentés)*[39]

Bevezetőként, a kutatásról:

A SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar megbízásából a szociológiai kutatócsoport (egy tanár-kutatáskoordinátor és egy munkatársa, négy kérdezőbiztossal) 2009 tavaszán elvégezték a vajdasági tartomány, illetve az Észak-vajdaság térségére jellemző munkaerő-piaci és iskoláztatási szempontok elemzését. Abból a tényből indultak, ki hogy a munkaerő-piaci elvárások, és az oktatási intézmények kibocsátó kapacitásának valahol találkoznia kell. A kérdés az, hogy erről mit tudnak a szakemberek (munkaközvetítő irodák, iskolavezetők), mi a véleményük a fiataloknak (akik mint friss diplomások az egész helyzet legérintettebb alanyai) az esélyeikről a Vajdaságban megszerzett diploma árán.

Kutatási tématervek - hipotézisek:
1. A kutatás elsősorban az észak-vajdasági munkaerőpiacra koncentrálva igyekszik bemutatni a pályakezdőkkel szembeni munkaadói elvárásokat, majd átfogó munkaerő-piacelemzéssel bemutatni a térség befogadó készségét.
3. A friss diplomások munkalehetőségeinek esélyei az egyes térség/helységfejlődési lehetőségeitől, a szakma (diploma) keresettségétől és a munkakeresők személyes kompetenciáitól, kapcsolataitól függenek.
4. A pályakezdők értelmiségiektől a felsőfokú végzettség mellett számos más kompetenciát és szaktudást is elvárnak. A legfontosabb személyiségbeli tulajdonságok közül a következők kerülnek előtérbe: kommunikációs készség, megbízhatóság és hogy az egyén jó csapatmunkás legyen.
5. A humán szakon diplomázott fiatalok pályakezdése akadozó, különösen, ha nincs jó kommunikációkészsége, több, funkcionális nyelvtudása: szerb, magyar, angol/német.
6. A magyar humán- és társadalomtudomány területén tanuló és diplomázó fiatalok munkaerőesélyeit növelni lehet a meglévő magyar tannyelvű karok szakválasztásával, vagy specializálással illetve másoddiplomák szerzésével.
7. A vajdasági magyar érdekeltségű karok és főiskolák szakmai választékát, valamint több specializáló kurzusajánlataikat elő lehet segíteni a határon átívelő felsőoktatási intézmények közös programjainak és projektjeinek hasznosításával.

A kutatócsoport 3 alapvető területen elemezte a régióbeli helyzetet:
a. Munkaerő-piaci helyzet – befogadó szféra (statisztikai másodelemzések)
b. Oktatás és képzésszínt (vajdasági magyarokra fókuszálva) – a felkínált munkaerő jellemzése (oktatásstatisztika)

[38] A szerző az Újvidéki Egyetem Közgazdaságtudományi Karának rendes tanára, a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szabadka) vendégtanára, az MTA külhoni Köztestületi tagja. Munkatársa volt Rác Lívia és 4 egyetemista hallgató.
[39] Az empirikus kutatást a Szülőföld Alap a tanulmányírást pedig a Magyar Tudományos Akadémia Titkársága támogatta (2009).

c. Foglalkoztatottsági esélyek empirikus elemzése – kiegészítve egy felsőoktatási esettanulmánnyal, a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar törekvéseiről, hogy az alapdiploma mellett tovább- és kiegészítő képzéssel emelje a munkalehetőségi esélyeket a magyar fiatalok körében. Ehhez a kutatáshoz kapcsolódik a fiatalok körében elvégzett kérdőíves empirikus lekérdezés, amelyet áprilisban végzett el a kutatócsoport (*az elemzést lásd a SzTE Juhász Gyula Pedagógusképző Karnak átadott kutatási beszámolóban*).

Alkalmazott kutatási módszerek:

8. Statisztikai adatelemzés – szekunder adatforrások
9. Interjúelemzés, fókuszvizsgálat – 2006-ban elvégzett kutatás másodelemzése
10. Kérdőívezés: egyrészt, a vajdasági frissen diplomás, vagy munkában levő magyar fiatalok lekérdezése (Szabadka, Nagybecskerek, Ada, Kanizsa községekben); másrészt, a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Közművelődési Tanszék kihelyezett Rendezvényszervező specializáló szakának igénye Vajdaságban.

1. A térség munkaerő-piaci helyzetképe[40]

1.1. Szerbia/Vajdaság munkaerő-piaci megoszlása

Vajdaságban a 15 év feletti aktív lakosságon belül a munkanélküliek aránya magasabb a szerbiai átlagnál (a 23,2% nagyon magasnak mondható). Magas az inaktívak aránya, hiszen a 15 év feletti lakosok majdnem fele e kategóriában van. Jelentkezik a rejtett munkanélküliség, hiszen a munkahely elvesztése helyett nagyon sokan kényszer-nyugdíjba mentek el, vagy feketéznek. Szerbia és Vajdaság lakosságának aktivitás szerinti megoszlása nagyjából hasonló. Az összlakosságon belül a magyar aktív lakosok aránya még alacsonyabb, de nagy eltérés csak a személyes bevétellel rendelkezők (nyugdíjasok, ingatlan-hasznosításából élők) és az eltartottak (gyerekek, háztartásbeliek, rokkantak) között tapasztalható. A magyarságon belül ugyanis kevesebb a gyerek, de több a nyugdíjas.

1. táblázat. A lakosság és a magyarság munkapiaci aktivitása szerinti megoszlása (2002)

	aktív lakosság	személyes bevétellel	eltartottak
Szerbia	45,5 %	20,2 %	34,3 %
Vajdaság	45,1 %	20,1 %	34,8 %
Magyarok	43,7 %	25,5 %	30,8 %

Forrás: Szerbia nemzetiségi mozaikja, p. 154., 176.

A szerbiai fiatalok 15–25 éves korosztálya az összes munkanélküli 20-27%-t alkotja. Köztük a fiatal munkanélküliek túlnyomó többségének életkora 19–25 év (kb. 98%), és középiskolai oklevele van. A munkaerőpiacon belüli változás növelte a felsőfokú diplomások versenyelőnyét. A munkanélküliségi és különösen a mobilitási statisztikák egyértelműen a felsőfokú képzés tekintélyének növekedését mutatják, ami tovább erősíti a fiatalok tanulási igényét[41]. Ugyanakkor a középiskola utáni továbbtanulást csak akkor tartják érdemesnek, ha az biztos munkahelyet is jelent. A továbbtanulás helyett, a mai fiatalok hiába szeretnének inkább dolgozni, de nincs elég kínálkozó alkalom, ezért észlelhető a fiatalok munkanélküliségtől való félelme. Sokan gondolják, hogy a továbbtanulás elhalasztja a munkanélküliséggel való szembesülést. Eddigi oktatásstatisztikai adatok szerint a

[40] Bővebben lásd: *Képzetteké a jövő, A felnőttképzés háttere Észak-Bácska iskolahálózatában*, 2008. 153-179.
[41] Lásd Gábrity Molnár Irén tanulmányát a *Kistérségek életereje – Délvidéki fejlesztési lehetőségek* kötetben, 2006. 113-114.

középiskolások fele tanulna tovább valamilyen felsőoktatási formában, a városi származásúak nagyobb valószínűséggel, mint a falusiak. Az aktív lakosság (munkavállalók és munkanélküliek együtt) foglalkozás szerinti megoszlását a következő táblázat mutatja:

2. táblázat: Az aktív lakosság foglalkozás szerinti százalékos megoszlása (2002)

	Szerbia	**Vajdaság**	**magyarok**
Köztisztviselők, vezetők	**4,2**	**4,4**	2,6
Szakképzettek	**7,8**	**6,5**	4,0
Szakmunkatársak, technikusok	17,1	17,2	13,0
Közalkalmazottak	5,7	**6,6**	5,1
Szolgáltatás, kereskedők	**10,4**	**11,3**	8,2
Mezőgazdaságban dolgozók	19,1	15,6	**24,1**
Kisiparosok	11,1	12,0	**14,4**
Gépek és berendezések kezelői	12,4	14,5	**15,4**
Ipari munkások	8,4	9,6	**12,3**
Egyéb	3,7	2,4	0,9

Forrás: Szerbia nemzetiségi mozaikja, p. 191., 203.

A magyarság pozícióvesztése kimutatható, ugyanis az elit foglalkozások körében (állami szektor, közalkalmazott, szakképzett, szolgáltatásban dolgozó), amelyek a presztízsszakmáknak számítanak, a magyarság részaránya alacsonyabb az országos, illetve a vajdasági átlagnál. A magyarságon belül jóval átlagon felüliek a mezőgazdaságban dolgozók, fizikai munkát végzők, ipari munkások és a kisiparosok aránya. A délvidéki magyar aktív lakosság 1/3-a a mezőgazdaságban és majdnem további 1/3-a feldolgozó- és az építőiparban munkásként dolgozik. Az összes többi helyen alulreprezentált, különösen az állami közigazgatásban, a kereskedelemben, a közlekedésben, a pénzügyben vagy egyéb szolgáltatásokban.

A szakválasztás terén a vajdasági magyar középiskolát végzettek nem igen alkalmazkodnak a térség esetleges munkaerő-hiányához, mert elsősorban a közgazdasági, műszaki és informatikai képzésben gondolkodnak. A második lehetőségként megjelenik terveikben a pedagógia, illetve a bölcsészeti szakok iránti igény is. A természettudományi, mezőgazdasági és jogi képzés terve csak kisebb mértékben jelentkezik, valószínűleg azért, mert e képzések nem magyar nyelvűek. A képzési kínálat korszerűsítése során új szakirányok váltak attraktívvá. Észlehető pl. a közgazdasági és egyéb menedzseri szakok keresése; a műszaki képzés az informatika irányába mozdult el. Ugyanakkor a magyar fiatalok egy része szeretne anyanyelvű oktatásban részesülni: pedagógusszakok, vagy üzleti főiskola, kertészeti és mérnökképzést említve. A friss diplomások többsége úgy reméli, hogy tanulmányai befejezése után rövidesen munkát talál, de valójában tisztában vannak (41%-uk gondolja így) azzal is, hogy *több évig kell várni megfelelő munkára*. Csupán 4% hiszi, hogy erre már a tanulmányai alatt van esélye.

Észak-Bácska, Vajdaság Magyarországgal határos, gazdaságilag, infrastrukturálisan és kulturálisan egyik legfejlettebb körzete, melyet Szabadka, Topolya és Kishegyes községek alkotnak összesen 199 413 lakossal és Szabadka központtal. A körzet munkaerő-piaci helyzetének adatait a Nemzeti Foglalkozásügyi Szolgálat szabadkai kirendeltsége tartja nyilván. 2006-ban a körzetben 55 450 foglalkoztatott volt, önálló mezőgazdasági termeléssel 4 180 lakos foglalkozott, s a nyilvántartás szerint 30 142 fő keresett munkát. A munkanélküliek száma átlagosan 26 854 volt, a munkanélküliségi ráta pedig 31%. Észak-

Bácska természeti adottságai jelentős mértékben meghatározzák a foglalkoztatottak eloszlását is; a körzetben a legjelentősebb a mezőgazdasági termelésen alapuló feldolgozóipar. A munka-erőpiaci gondok súlyosságát jól reprezentálja az a tény, hogy a munkanélküliek csaknem 40%-a még nem is volt munkaviszonyban, az első munkahelyére vár. A munkájukat elvesztők többsége pedig 1–5 éve vár munkalehetőségre. Itt a *munkanélküliek* 47%-a szakképesítés nélküli. Emellett, legtöbben középiskolai végzettséggel rendelkeznek (a III és IV végzettségi kategória). Érdekes, hogy a *szabad munkahelyek* nagy része is ebből a kategóriából kerül ki. Az elmúlt évben jelentős volt hogy, a középiskolai végzettségűek találtak nagyobb számban munkalehetőséget Szabadka, Topolya és Kishegyes községekben. Legnagyobb arányban a VI számú főiskolai, illetve a II számú általános iskolai végzettséget követelő szabad munkahelyeket sikerült betölteni. A *foglalkoztatási ráta* az általános iskolai végzettséggel rendelkezők körében volt a legmagasabb.

3. táblázat: A munkanélküliek és a szabad munkahelyek struktúrája és a munkába állás eloszlása gazdasági tevékenységek szerint (2006)

Tevékenység	**Munkanélküliek**		**Szabad munkahelyek**		**Munkába állás**	
	Szám	**%**	**Szám**	**%**	**szám**	**%**
Mezőgazdaság, élelmiszeripar	2 376	9.1	1 762	6.5	1 718	6.8
Erdészet és fafeldolgozás	413	1.6	280	1.0	227	0.9
Geológia, bányászat és metallurgia	33	0.1	19	0.1	13	0.1
Gépészet és fémmegmunkálás	2 419	9.2	1 597	5.9	1 349	5.3
Elektrotechnika	839	3.2	973	3.6	872	3.5
Vegyészet, nemfémek és grafika	738	2.8	614	2.2	610	2.4
Textil- és bőripar	1 330	5.1	1 801	6.6	1 523	6.0
Kommunális, kisipari szolgáltatások	289	1.1	552	2.0	546	2.2
Geodézia és építészet	880	3.4	955	3.5	966	3.8
Közlekedés	741	2.8	1 115	4.1	1 128	4.5
Kereskedelem, vendéglátóipar és turizmus	1 596	6.1	5 605	20.5	5 669	22.5
Közgazdaság, jog és adminisztráció	1 584	6.0	3 321	12.2	3 325	13.2
Oktatás és nevelés	***321***	***1.2***	***1 048***	***3.8***	***684***	***2.7***
Társadalmi és humán területek	165	0.6	399	1.5	322	1.3
Természettudományi-matematikai területek	197	0.8	37	0.1	27	0.1
Kultúra, művészetek és tájékoztatás	129	0.5	266	1.0	252	1.0
Egészségügy, gyógyszerészet és szociális védelem	391	1.5	834	3.1	755	3.0
Testnevelés és sport	17	0.1	25	0.1	21	0.1
Egyéb	11 733	44.8	6 093	22.3	5 234	20.7
Összesen	26 191.0	100	27 296	100.0	25 241	100.0

Forrás: A tevékenység bemutatása a 2006-os évben, Nemzeti Foglalkozásügyi Szolgálat

Észak-Bácskában a *munkanélküliek*[42] legnagyobb csoportja a gépészet területéről került ki, de jelentős a mezőgazdaságban és élelmiszeriparban tapasztalható munkanélküliség is. A munkanélküliek kb. 12%-a kerül ki a kereskedelmi és a közgazdasági területekről. A *szabad munkahelyek* nagy része a kereskedelem és a közgazdaság területén volt tapasztalható, de

[42] Észak-Bácskában, 2006-ban a *munkanélküliségi ráta* 31,05%, a munkanélküliek száma 30 142, míg a foglalkoztatottak száma 55 450 volt. A foglalkoztatottak jelentős része a feldolgozóiparban dolgozik, de a tartományi átlagtól jóval nagyobb a mezőgazdaságban dolgozók aránya is. Az első munkahelyére a munkanélküliek csaknem 40%-a vár, de hasonló az 1 évnél rövidebb idejű munkanélküliek aránya is. A munkát keresők 47%-a szakképesítés nélküli egyén. Jelentős a középiskolai végzettségű munkanélküliek aránya is.

jelentős a mezőgazdaság területén levő szabad munkahelyek száma is. Bácska északi részében a munkába állók legnagyobb része a kereskedelem területén talált munkalehetőséget; ezek szerint ez az ágazat ahol legtöbb vállalkozás indul, de zárul is.

2. Szakmakibocsátók, a szerbiai és a vajdasági oktatási intézmények teljesítménye

2.1. Oktatási szint

Szerbiában és Vajdaságban az oktatási intézmények túlnyomó többsége állami. A magániskola és az egyházi iskola alap- és középfokon ritka. A törvény engedélyezi ugyan, ezért bárki magániskolát nyithat, akinek van rá pénze. Ezt megelőzően az Oktatási Minisztérium ellenőrzi, hogy az iskolaalapítónak van-e hozzá megfelelő épülete (infrastruktúra), szakkádere és a minisztérium által előírt és hitelesített programja. A (magán) felsőoktatási intézmények tantervének és programjának elfogadása, akkreditálása szintén a minisztériumban szigorú mércék szerint történik.

Belgrád városában a felsőfokú végzettségűek részaránya 21%, Dél-Bácskában 13%, a Niši körzetben 11,6%, míg Šumadija körzetében a lakosság 9,5%-a rendelkezik felsőfokú végzettségű[43]. További regionális elemzésekből láthatjuk, hogy azokban a községekben, ahol erős oktatási intézmények működnek (középiskolák, főiskola), ott meghaladja a lakosság iskolai végzettsége a vajdasági/szerbiai átlagot. A kis mezővárosok a képzettség területén lemaradnak (Magyarkanizsa, Óbecse, Kishegyes, Ada). Szabadka, mint Észak-vajdaság regionális központja, a középiskolai és főiskolai végzettségű lakosság részarányával meghaladja a vajdasági képzettségi adatokat, viszont nem tud olyan képzettségi struktúrát elérni, mint pl. a dél-bácskai régió (Újvidék központtal), ahol az egyetemi végzettséggel rendelkező lakosság aránya 8% körül mozog. *Vajdaságban, Dél-Bácska kivételével minden régióban az országos átlag alatt marad a felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosság részaránya.*

4. táblázat: Iskolázottsági különbségek az etnikumok között - %

Nemzeti közösségek	Iskolai végzettség nélküli	3. osztályig	4-7. osztály	Általános iskola	Közép-iskola	Főiskola	Egyetem
Szerb	5,42	1,94	13,73	23,06	42,23	4,65	6,69
Montenegrói	2,49	0,95	5,00	16,83	48,14	8,72	16,35
Albán	12,38	1,10	13,58	44,96	16,63	1,87	2,36
Magyar	**2,11**	**3,09**	**20,95**	**29,76**	**37,34**	**3,28**	**3,03**
Horvát	2,08	2,40	22,91	27,81	38,77	3,06	2,84
Szlovák	1,60	1,70	22,82	31,99	34,87	2,99	3,20

Forrás: UNDP alapján Kajári, 2006.

A táblázatból láthatjuk, hogy az etnikumok között vannak képzettségi eltérések. A magyarok képzettségbeli hátránya (a többségi nemzettel összehasonlítva) a középiskolai, valamint a felsőfokú végzettség esetében a legszembetűnőbbek. A közép- és felsőszinten is a hátrány kb. 5%-os. *Az egyetemi végzettségű magyarok részaránya a 15 évnél idősebb lakosságban 3,6%-kal alacsonyabb, mint a szerbeké.*

5. táblázat: A többségében magyar lakta községek 15 év feletti lakosságának iskolai végzettsége (%)

[43] Forrás: *Strategija regionalnog razvoja Republike Srbije za period od 2007 do 2012.*

Régió		Iskolai végzettség nélkül	Általános iskola 3. osztályáig	4-7. osztály	Befejezett általános iskola	Középiskola	Főiskola	Egyetem
Vajdaság		**4,4**	**2,0**	**14,4**	**24,9**	**43,9**	**4,3**	**5,2**
Észak-Bácska		2,6	2,0	16,2	27,0	43,1	4,4	4,7
Észak-Bánát		3,5	3,5	2,8	18,8	39,4	3,8	3,6
Magyar többségű községek								
1	Szabadka	2,2	1,6	15,3	26,5	44,3	4,8	5,1
2	Topolya	3,8	3,0	19,0	28,0	39,1	3,5	3,6
3	Kishegyes	3,5	3,1	17,2	29,3	41,0	3,0	2,6
4	Ada	2,2	2,6	20,6	28,8	38,5	3,8	3,1
5	Magyarkanizsa	2,1	3,2	23,8	30,9	34,8	3,0	2,1
6	Zenta	2,3	2,0	18,8	26,2	41,3	4,8	4,5
7	Csóka	2,7	4,5	24,3	27,9	35,1	2,9	2,2
8	Óbecse	3,6	3,0	17,4	30,3	37,6	3,4	3,8

Forrás: Népszámlálás, 2002.

Összegezve: a magyarok általános iskolai végzettsége jobb, mint a többségi nemzeté, viszont a képzettség további szintjein lemaradások tapasztalhatók. A vajdasági magyarok továbbtanulási készsége és esélye is gyengébb, ami emiatt a területi-etnikai képzettségben jelentős különbségek alakulnak ki.

2.2. Felsőoktatási intézmények kínálata és kapacitása

Szerbiában összesen 7 állami egyetem van.[44] A hallgatók 93%-ának állami felsőoktatási intézményben van hallgatói jogviszonya (222 000), míg 7%-uk magánkarokon, magánegyetemeken tanul (16 710). A 2007-es statisztikai évkönyv adatai alapján a hallgatók teljes létszáma 238 710 fő (*2006/07 iskolaév*). A tanárok száma 12 884 (ebből 8 150 oktató és 4 734 tudományos munkatárs). Ezzel Szerbiában a tanár-hallgató arány 1:29, amely a délkelet-európai országokban egyike a legrosszabb mutatóknak. *A Vajdaságban ez a mutató még kedvezőtlenebb. A teljes oktatói létszám a tartományi felsőoktatásban 3 040 (1 846 oktatóval, 1 194 munkatárssal), így az arány 1:30-hoz*[45].

Vajdaság felsőoktatását a következő intézmények alkotják: (1) az egyetlen állami Újvidéki Egyetem, (14 karral Újvidék, Szabadka, Nagybecskerek és Zombor székhelyeken); (2) az állami főiskolai intézmények (Újvidék, Szabadka, Nagybecskerek, Nagykikinda, Sremska Mitrovica, Versec székhelyen); (3) a tartományi magán felsőoktatási intézmények[46]; (4) a szerbiai magán felsőoktatási intézmények egyes, tartományban működtetett karai; (5) magyarországi kihelyezett tagozat Zentán (kertészképzés); (6) Dél-szerbiai állami egyetemi kar konzultációs központjai (Novi Pazar-i Egyetem, nem tisztázott jogi státusszal).

[44] A két belgrádi egyetem (Univerzitet u Beogradu, Univerzitet umetnosti u Beogradu), Niš-i Egyetem (Univerzitet u Nišu), Kragujevac-i Egyetem (Univerzitet u Kragujevcu), Novi Pazar-i Egyetem (Univerzitet u Novom Pazaru) és a Priština-i Egyetem (Univerzitet u Prištini). Szerbiában összesen 19 önálló fakultás és egyetem van, melyek további 34 magán felsőoktatási intézményre, és 33 állami intézményre oszlanak.

[45] Lásd Takács Zoltán felmérését, Regionális Tudományi Társaság archívuma, 2009.

[46] Az első vajdasági magánegyetem az Univerzitet Educons, Sremska Kamenicán, egy önálló magánkarból (FABUS - Fakultet za uslužni biznis 6 éve alakult) nőtte ki magát. Az 2008/2009-es tanévtől, 4 karon folyik az oktatás, mintegy 500 hallgatóval, a teljes képzési vertikumon. A négy kar: a Szolgáltató-biznisz, az Ügyviteli gazdasági, a Környezetvédelmi kar és a klasszikus Festészeti akadémia. Az új magánegyetemen 11 rendes egyetemi tanár, 5 rendkívüli egyetemi tanár, 10 docens és 55 segédmunkatárs van munkaviszonyban. A Környezetvédelmi Kar alapképzésében 4 rendes egyetemi tanár, 1 rendkívüli egyetemi tanár, 6 docens és 12 segédmunkatárs vesz részt. Forrás: http://www.educons.edu.rs (2009. április 1.)

A Vajdaságban a 2006/2007. tanévben, a felsőoktatási intézményekben 54 763 egyetemista/főiskolás tanult összesen, amely a teljes szerbiai hallgatói létszám 22,9%-a. A 2006-ban 29 406 diplomás fiatal került ki a szerbiai felsőoktatási intézményekből, ebből a vajdasági intézményekben diplomát szerzett fiatalok száma 8 164 volt.[47] A 2003/2004-es tanévben a karok által kínált szakok száma 153 volt, mely a 2007/2008-as évben már 218-ra növekedet. A főiskolákról az elmúlt években 9 új szakot indítottak.

2.3. Magyarok a régió felsőoktatásában

Az egyetemre iratkozók száma a 2000. évtől határozottan megnövekszik, míg a főiskolán való tanulást egyre kevesebben preferálják. Ezzel ***szemben a magyar diákok egyre nagyobb számban iratkoznak főiskolákra, míg az egyetemen tanulók száma stagnál.*** A demográfiai trendek alapján a vajdasági összlakossághoz viszonyítva a magyarok aránya fokozatosan csökken, s e demográfiai tények oktatási keresztmetszete sem kielégítő, ugyanis a magyar hallgatók részaránya az összes vajdasági hallgatók számában egyre kevesebb. A hetvenes-nyolcvanas években részarányuk még meghaladta a 10%-ot, de a háborús helyzet idején, a válságos években drasztikusan csökkent (elvándorlás[48], tanulásvágy visszaesése). Míg a kilencvenes években csökkent a magyar egyetemi hallgatók száma, a rendszerváltás után (2002-től kezdve) itt is növekedést tapasztalunk, *de az összes egyetemista részarányában a magyarok száma ma is alig haladja meg a 6%-ot.*

6. táblázat: A vajdasági egyetemi hallgatók/főiskolások a 2004/2005-ös tanévben

Az Újvidéki Egyetem karai	**Összes egyetemi hallgató**	**Magyar egyetemi hallgatók**
Bölcsésztudományi Kar, Újvidék	3 683	**134**
Építőmérnöki Kar, Szabadka	633	**128**
Jogtudományi Kar, Újvidék	4 892	**158**
Közgazdaságtudományi Kar, Szabadka	5 624	**728**
Mezőgazdasági Kar, Újvidék	3 123	**142**
Mihajlo Pupin Műszaki Kar, Nagybecskerek	2 239	**105**
Műszaki Tudományok Kara, Újvidék	7 183	**250**
Művészeti Akadémia, Újvidék	811	**60**
Orvostudományi Kar, Újvidék	3 103	**169**
Pedagógiai Kar, Zombor	768	**193**
Technológiai Kar, Újvidék	1 128	**38**
Testnevelési Kar, Újvidék	1 063	**29**
Természettudományi-matematikai Kar, Újvidék	3 909	**164**
Összesen	**38 169**	**2 298**
Tartományi állami főiskolák	**Összes főiskolás**	**Összes magyar főiskolás**
Műszaki Főiskola, Nagybecskerek	944	**99**
Műszaki Főiskola, Szabadka	816	**470**
Műszaki Főiskola, Újvidék	961	**44**
Óvóképző Főiskola, Nagykikinda	360	**16**
Óvóképző Főiskola, Sremska Mitrovica	339	**2**
Óvóképző Főiskola, Szabadka	450	**121**
Óvóképző Főiskola, Újvidék	415	**36**
Óvóképző Főiskola, Versec - Fehértemplom	446	**8**
Ügyviteli Főiskola, Újvidék	2 770	**48**
Összesen	**7 501**	**844**

[47] A diplomázott szerb fiatalok mintegy 1/5-e fejezte be egyetemi tanulmányait a programban tervezett határidőn belül, míg Vajdaságban a fiatalok 38,56%-a, azaz a kétszerese. Statistički godišnjak Srbije, 2007.

[48] A külföldön és anyaországi felsőoktatási intézményekben tanuló vajdasági magyar hallgatók száma a becslések szerint 700-800 körül mozog.

Forrás: Gábrity Molnár Irén: Oktatási oknyomozó, 2006.

A Tartományi Oktatásügyi Titkárság adatait elemezve (2008/09), a vajdasági magyar egyetemisták szakválasztása tudományterület szerint megmutatja, hogy a társadalom- és humántudományokat választják a legtöbben (45%), ami a vajdasági átlagot is meghaladja. A magyarok természet- és matematikatudományi részaránya is nagyobb (15%), mint a vajdasági átlag (12%). Amivel az átlagon felüli társadalom- és humántudományi részarány magyarázható, az a magyar hallgatók vonzódása Szabadkához, illetve a teljes vagy részleges magyar képzést nyújtó karokhoz (tanítóképző, közgazdasági kar). Azokon a szakokon, amelyeket nem magyarul tanulnak, és székhelyük Újvidéken van, mint például a technika-technológia tudományok esetében 10%-al alulreprezentáltak a magyarok (28%-os részarány). Az egészségügyi tudományok területén is némileg alacsonyabb a magyar hallgatók száma (9%). Az újvidéki székhelyű intézmények közül a közgazdász-menedzser képzés áll az élén (61%-os túljelentkezés), majd a Bölcsészettudományi Kar (56%), Művészeti Akadémia (36%), továbbá az Orvostudományi Kar (17%), végül a Természettudományi-matematika Kar (10%). A főiskolai képzések esetében is dominálnak a társadalom- és humántudományok (közgazdasági képzés, óvóképzés). Sajnos a műszaki-technológiai szakok iránt (különösen az építőmérnöki, mezőgazdasági képzés) alacsony az érdeklődés.

A 2006 végén készült empirikus kutatás eredményei azt bizonyítják, hogy a délvidéki magyar fiatalok igen is átlátják a társadalom és gazdaság fejlődési pályáját (az ország helyzete kedvezőtlen, ők a háborúk, válságok generációi, jellemző rájuk a borúlátás: távoli EU perspektívák, politikai instabilitás, pesszimizmus, külföldi tőke hiánya, gazdasági fellendülés hiánya), a felsőoktatásról, diplomákról, iskolai végzettségekről pedig konkrét, kiforrott véleménnyel rendelkeznek.[49] A fiatalok véleménye szerint a *régióban a keresett szakmák:* közgazdász-menedzser, informatikus, logisztikai szakember, építészmérnök, pénzügyi szakértő, marketingszakember, reklámszakértő, szakorvos, fogorvos, szimultán fordító, turisztikai szakember (vendéglátóipar), vállalkozók, építész, szobafestő, kőműves, textilmunkás. *A presztízsszakmák:* menedzser, banki/pénzügyes munkák, marketing, informatikai munkák, programozó, vállalkozó, közgazdász, képzett könyvelő, ügyvéd, egyetemi tanár, logista, építészmérnök, szakorvos. *Nem igényelt (viszonylag telítődött) szakmák*: fémmegmunkáló munkás, fodrász, vegyész, gépkocsivezető, kertész- és a bölcsészszakok (kivéve a pszichológust és az angol nyelvészt), kereskedő-eladó.

A rendezetlen magyar nyelvű felsőoktatás miatt a magyar hallgatóknak mindössze 1/3-uk tanul anyanyelvén, vagy részben anyanyelvén (főleg a szabadkai karokon, főiskolán), míg 2/3-uk szerb nyelven végzi egyetemi/főiskolai tanulmányait[50]. ***A délvidéki magyar fiatalokra jellemző a tannyelv szerinti iskolaválasztási preferencia****,* ugyanis állandósult problémát jelent a magyar fiatalok szerb nyelvtudása. Sokan nem vállalják a pluszmunkát, *kudarckerülő (esetenként energiatakarékos) magatartást* tanúsítanak, sőt a *legközelebbi városban választanak felsőoktatási intézményt*, *racionális (költség-hatékony) döntésekre* törekednek.

[49] A fókuszcsoport résztvevőinek véleménye alapján Gábrity Molnár Irén: Vajdasági magyar fiatal diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei projektum anyagában.

[50] A magyar hallgatók tanítási nyelv szerinti megoszlására a 2000/2001-es tanévből rendelkezünk. A magyar egyetemisták 71,2%-a tanult szerb nyelven, részben magyarul 22,8%-uk, míg tisztán magyar nyelven 6%-uk tanult mindössze. A főiskolai képzésben kedvezőbb az arány, ugyanis a hallgatók 50,5%-a tanul magyar nyelven (részben 13,6%, míg tisztán magyar nyelven 36,9%-uk). A magyar főiskolai tanulók megközelítőleg fele tanul szerb nyelven.

3. A munkaéletút esélyei - műhelykutatás

Szerbiában az 1953–1991. időszakban, az aktív népesség gyors ütemben szabadult meg a nehéz mezőgazdasági kézi munkától, miközben némileg javult a szakképzettség. Vajdaságban 1991-ig az aktív népesség 35,8%-a hagyott fel a mezőgazdasági termeléssel, és ipari jellegű foglalkozásokba kezdett. A 2002. évi népszámlálás azt mutatja, hogy a ***gazdaság szerkezetváltása új foglalkoztatottsági struktúrát követelt magának. Erre kellett volna hatékonyan reagálni az oktatási intézményeknek.*** Mivel a növekvő munkanélküliség a kilencvenes években nem csak a háború és a gazdasági szerkezeti válság miatt lépett fel, hanem az oktatási reformok (beruházások) lemaradása miatt is, joggal várható ma ennek a pótlása, bár egy újított felnőttképzéssel.

Szerbiában a felnőttképzési reform terén még zömében ***felkészületlenek az állami oktatási intézmények***, ugyanis külön törvény hiányában, nem eléggé hatékonyak a felnőttképzési programok, a munkanélküliek átképzésének megszervezéséhez. Ezt erősíti az a sajnálatos tény is, hogy éppen a 19-25 évesek keretében a középiskolát végzettek képezik a munkanélküliek 12,1%-át, hiszen az oktatási rendszer hiányos és nem gyakorlatias. A legnagyobb problémát a szakközépiskolák szakmakínálata képezi[51]. A szerbiai iskolák programjai merevek, és egy ***konzervatív szakosodási rendszer***ben, a munkanélküliséget gerjesztik. Szükséges, hogy a szakmakínálat megtervezéséhez együttműködjenek: az oktatási rendszer, a Foglalkozásügyi Hivatal képviselői, továbbá a munkaadók. A széleskörű szakoktatás, flexibilis gyakorlatias programok megtervezése, az oktatási rendszer innovatív kiigazításai és a piaci szükségletek revíziója a felnőttoktatás új, törvényes keretek közötti modellezésével valósítható meg. A nehézségekre utal, hogy Szerbiában még hiányoznak az egységes, egész életen át tartó tanulási koncepció operatív programjai, a rugalmasabb, interdiszciplináris képzési magatartás. Mit tehetnek most a túlreprezentált szakok birtokosai? A térségben elhatalmasodott az emigrációs hajlam, a végzett szakot elhagyó fiatalok száma. Mit lehetne tenni a magyarok túlreprezentáltságával a humán tudományok terén?

3.1. Esettanulmány – Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka[52]

A vajdasági magyarok évtizedeken keresztül leromlott és nem anyanyelvű pedagógusképzésben részesültek, ami miatt az emberi erőforrásuk képzettsége és képessége is lemaradhatott a többségi nemzet mögött. Egyébként az oktatási intézmények zöme szerb, vagy kétnyelvű. Ennek az a hátránya, hogy a magyar osztályokban, megfelelő magyar tanerő hiánya esetén, igen könnyen, „átmenetileg" (ami sokszor évekig eltart) állami nyelven oldják meg az oktatást, és nem törekszenek magyar anyanyelvű pedagógus felvételére. A szórványban sokszor a tantárgyak egyharmadát-felét is szerb nyelven tanulják a magyar gyerekek. Ilyen esetekben a szülők gyakran úgy döntenek, hogy a gyermeket kezdettől fogva inkább szerb osztályba íratják.

A pedagógushiány gondot jelent a magyar közoktatásban. A rosszul fizetett közoktatásból az utóbbi (válságos és háborús) 15 évben sok pedagógus távozott[53]. Az óvónők és az osztálytanítók száma Vajdaság iskoláiban jobbára kielégítő (kivéve a szórványfalvakat, ahol a tanulók és a tanítók száma is megfogyatkozott). Mind nagyobb hiány mutatkozik a magyar

[51] Takács Zoltán, 2008: *A munkaerő-kompetencia és az oktatás viszonya*. In: Regionális erőnlét. 272.
[52] A szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kart a Tartományi Képviselőház döntése alapján 2004-ben bejegyezték, a hallgatók beírását azonban csak 2006 őszétől kezdték meg, mert az Újvidéki Egyetem Tanácsa a Szerb Oktatási Minisztérium ajánlására csak 2006. január 31-én vette fel egyetemi rendszerébe a kart.
[53] Bővebben lásd: Gábrity Molnár Irén, 2006: *Oktatásunk jövője*, 106-111.

tagozatokon oktató tanárokból; ez az általános iskolákra és a középiskolákra egyaránt jellemző a tartomány egész területén. A legtöbb magyar ajkú és magyarul oktató tanár a tömbben, Szabadkán[54], Magyarkanizsán és Topolyán hiányzik. A szakok szerinti tanerőhiány azt mutatja, hogy sürgősen pótolnunk kell Vajdaságban a magyar ajkú matematikatanárt, az angolszakost, műszaki nevelés és zenei nevelés tanárának hiányát. Aggasztó a pedagógusi munkakörben foglalkoztatott szakképzetlen tanügyi munkások nagy száma is. A szabadkai általános iskolákban a tanító- és tanári állomány 25–30%-ának nem megfelelő a szakképesítése: saját tantárgya mellett vállal egy második tárgyat is, amihez nincs meg a végezettsége, vagy még nem diplomázott. Ezek mellett vendégtanárok, vállalati mérnökök dolgoznak az oktatásban. Ezért volt fontos mielőbb megoldani a magyar pedagógusképzést Vajdaságban egy önálló magyar két- vagy többszakos pedagógiai karral, miközben a képzett pedagógusnak alternatív másoddiploma lehetőségét is fel kell nyújtani arra az esetre, ha gyermekhiány vagy egyéb okok miatt nincs ki az óraszáma, vagy elveszti a munkahelyét.

> *A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar akkreditált szakkínálata (2009)[55]: (1) Alapstúdiumok (óvóképzés, tanítóképzés); (2) Továbbképzés a magyar nyelven oktató tanítók számára (az Oktatási Minisztérium által elismert akkreditált háromnapos, 20 órás továbbképzés Szabadkán és Magyarkanizsán); (3) Mesterképzés: Okleveles tanító – master (40 hallgató); (4) Közös szakosítás: a Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógiai Kar, Felnőttképzési Intézetének és az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának közös programja[56] (regionális kapcsolatok rendezvényszervezője specializáló szak). Ezen kívül a gyakorlatban létezik a Vajdasági közművelődési (közösségfejlesztő) szakemberek szakmai továbbképzése, a Szülőföld Alaptól kapott támogatás segítségével, a vajdasági közművelődési (közösségfejlesztő) szakemberek szakmai továbbképzésére (Magyarkanizsa). A szakmai továbbképzésre Vajdaság egész területéről, a tömb és szórvány településekről egyaránt érkeztek résztvevők[57]. Az intézet a felnőttképzési, térségi szakértő, művelődésszervező, rendezvényszervező, média szakirányaiból állította össze a képzési programot a vajdasági magyar potenciális közösségfejlesztő - kultúraközvetítő szakemberek számára. A szakmai programban a résztvevők előadásokat hallhattak a közösségfejlesztés, területfejlesztés, hálózati munka, a közösségi szolgálat, a szociális élőkörnyezet, non-profit menedzsment témakörökben, valamint kis csoportos foglalkozásokon vettek részt, melynek témája a közösségfejlesztés gyakorlata, programszervezés és kommunikációs készségfejlesztés volt. A képzés fontos mérföldköve a vajdasági magyar nemzeti kisebbség identitás megőrzésével, szülőföldön történő boldogulásával, települési élettér fejlesztésével, települési és regionális szinten megvalósuló közösségfejlesztésével kapcsolatos új önszerveződési folyamatnak.*

3.2. Empirikus kutatás - a fiatalok továbbtanulási szándéka

A vajdasági fiatalok értékítéletét, valamint továbbtanulási szándékát, illetve szakválasztási igényeiket kérdeztük le ***108 fiatalból álló mintán***. 5 községen végeztük el a kérdőívezést (kérdőív a mellékletben): **Szabadka, Magyarkanizsa, Ada, Nagybecskerek és Újvidék környékén**. Gábrity Molnár Irén által koordinált kérdőívezést **2009 áprilisában** végeztük el, az újvidéki egyetemvárosban 20, Magyarkanizsán pedig 20 fiatal alannyal. A vizsgálatot az

[54] Bővebben lásd: Gábrity Molnár Irén, 2008: *Oktatásunk látlelete*, 61.
[55] Forrás: *http://www.magister.su.ac.yu/*
[56] Forrás: http://www.jgytf.u-szeged.hu/tanszek/kozmuv/?page_id=429
[57] A képzés résztvevőit a szabadkai Regionális Tudományi Társaság és a Vajdasági Fejlesztési Háló munkatársainak közreműködésével és ajánlásával választották ki.

adai, nagybecskereki valamint annak környezeti falvaiban (Muzslya, Szentmihály, Lukácsfalva) még 68 fiatallal végeztük el.

Ezúttal a fiatalok értékítélete és továbbtanulási szándékát mutassuk be Magyarkanizsán[58]. A fiatalok életkora 24 és 33 év között van. A velük elkészített kérdőíves adatfeldolgozás nyerselemzése kivonatokban így néz ki:

– A megkérdezettek 14-en szakközépiskolában 6-an pedig gimnáziumban érettségiztek, főleg kitűnő és néhányan jeles érettségi bizonyítvánnyal. Közülük 18-an közvetlenül érettségi után kezdte meg főiskolai/egyetemi tanulmányait, aki pedig először sikertelenül keresett munkát, később kapcsolódott be a felsőoktatásba. A fiatalok érdeklődése Magyarkanizsán elsősorban Szabadka felé irányul, ahol a Közgazdasági Kar vagy a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar illetve az Óvóképző érdekli őket. A Magyarországon választott szak főleg az orvosi (Szegeden vagy Pécsett). Újvidékre és egyéb városokba (Nagybecskerek), a fiatalok a természettudományi és műszaki képzésre iratkoznának.
– A felsőoktatási továbbtanulási motívumokról a megkérdezettek így vallanak: fontos az elhelyezkedési lehetőség, majd a tudásgyarapítás.
– Az intézményválasztás oka láthatólag a fiatal érdeklődéséből indult ki, de elsősorban a munkaerő-piacihelyezkedés az alapmotívum, majd a jövedelmező álláslehetőség, de nem elhanyagolható az intézmény közelsége és a magyar tannyelvű tanítás sem. A megkérdezettek legnagyobb számban, az intézményben lévő szak illetve a várható jó elhelyezkedési esélyek alapján döntött az adott intézmény mellett mindkét nemnél. A lányoknál nagyobb százalékban a diplomával szerezhető várható jövedelem, illetve az intézmény közelsége szintén befolyásoló szerepet játszott döntésükben. A megkérdezettek felénél fontos szerepet játszott, hogy magyarul tanulhasson tovább. A felsőoktatási intézmény választásakor, arra a kérdésre, hogy honnan szereztél először tudomást az általad választott szakról, a legtöbbjüket döntően befolyásolták a középiskolai tanárok, ismerősök, barátok.
– Az éppen aktuális művelődésszervezői szak iránti érdeklődés a megkérdezett magyarkanizsai fiatalok körében 7 személynél (35%) pozitív (főleg a lányok). A megkérdezettek 65 százaléka úgy érzi a képességeihez, illetve alapszakához nem illik a művelődésszervezői aktivitás. Arra a kérdésre, hogy ha most alkalmad lenne művelődésszervezői szakot tanulni, érdekelne-e, a válaszok szóródása így alakult: Nem, mert nem illik az alapszakomhoz (8 válasz); Igen, de csak gyorskurzusként (4); Nem, mert nincs erre képességem/hajlamom (4); Igen, de csak egyetemi szinten – specializálásként (3); Nem, mert nem tudom mit takar ez a szak (1). A művelődésszervezői szak iránti érdeklődés a gimnáziumot végzett fiatalok körében sokkal nagyobb, mint a szakközépiskolát végzetteknél, mivel az ő érdeklődési körük más irányba mutat pl. egészségügy, élelmiszeripar, gazdaság stb.
– A megkérdezett magyar fiatalok legtöbbje nem dolgozott tanulmányai ideje alatt. Aki ezt megtette, anyagi szükségletei végett végzett állandó, vagy alkalmi munkákat. Jelenleg 15-en dolgoznak, 5-en még nem végeznek kereső tevékenységet. Legszívesebben az állami szektorban dolgoznának, kivéve a közgazdászokat, akik a magánszférát se becsülik esélytelennek a számukra. Szívesen elvállalnának időszakos, alkalmi, vagy távmunkát is, vagy éppen részmunkaidős alkalmazást.
– Véleményük szerint az egyetem nem igen segített abban, hogy sikeresen helyezkedjen el a diplomázás után (11 válasz), másoknak, ha lehetővé tette a továbbtanulást, specializálást (9). Jól megfigyelhető a fiatalok pozitív hozzáállása a munkához; Nem is fontos hogy egy életeden át ugyanabban vagy hasonló szakmában tevékenykedjenek, mert ha nincs megfelelő állás, vagy ha unalmas a munkája, szívesen váltanak. A vegyes szakmabeli tudásigényt már érzik a fiatalok a munkaerőpiacon. Mindenesetre természettudományi-műszaki szakosnak könnyebb elhelyezkedni. Ha egy humán szakos fiatal pedagógiát tanult (óvónő, tanító, tanár), a megkérdezettek 95% szerint nincs esélye könnyen elhelyezkedni. Munkanélküliség esetén a legjobb megoldás: bármilyen munkát elvállalni, ha nem is a szakmájában vagy tovább tanulni.

[58] Az adatfelvételt és táblázatos kimutatását Ágoston Anita magyarkanizsai diplomás közgazdász végezte el.

3.3. A kvantitatív kutatás tanulságai:

6. **Különbségek** vannak Vajdaság keretein belül is egyes **kistérségek**, vagy városok és falusi környezet **között** is az iskolavégzettség és a továbbtanulás terén, ami a magyarok esetében megkülönböztetést jelent, aszerint, hogy valaki a tömbben él vagy a szórványban. A városban élők továbbtanulási szándéka nagyobb, ugyanúgy a gimnáziumban érettségizőknél, de a nemek közti különbségek a válaszadóknál már elmosódtak e kérdésben
7. A legtöbb magyar középiskolás a gimnáziumok után érdeklődik, majd a **szakiskolák profiljai**ban a mezőgazdaság, élelmiszer-feldolgozás szakon van, aztán az elektrotechnikusok következnek, majd az egészségügyi technikus. Népszerű még a gépész és a közgazdász. Legtöbb első éves egyetemista/főiskolás azokra a karokra iratkozik, ahol **legalább részben magyar oktatás** is folyik (energiakímélő magatartás), vagy **viszonylag közel van a kar székhelye** (költségkímélő magatartás). Évenként, mintegy félezer elsős magyar egyetemista közül legtöbben a szabadkai Közgazdaságit választották, majd a Természettudományi-matematikai kar valamely szakirányán szóródnak szét. Az újvidéki Műszaki fakultás tradicionálisan közepesen vonzza a magyarokat, míg a többi karon már csak kiscsoportokban vannak. Vajdaságban csökkenő tendenciával specializálnak az egészségügyesek, de még mindig ők vannak legtöbben a posztgraduális képzésben; őket növekvő tendenciával követik a társadalomtudományosok, közgazdász-menedzserek, jogászok.
8. A vajdasági magyarok viszonylagos **lemaradás**a az iskolai végzettség alapján (főleg az érettségit nyújtó középiskolai és az egyetemi végzettség terén) nem a gyengébb képességeik miatt van, de esélyegyenlőségük csökken az államnyelv ismeretének hiánya és az anyanyelvű iskolai tagozatok, vagy a minőséges tanárok, tankönyvek nélkülözése miatt. ***A tömbben élő friss diplomásoknál egyaránt fontos az anyanyelv és az államnyelv (sőt az idegen nyelv) tudása is, de a szórványban, legtöbb becskereki magyar fiatalnak nem fontos az, hogy a munkahelyén, anyanyelvén beszéljenek. Ennek az (is) lehet az oka, hogy már viszonylag jól tudnak szerbül, nem nélkülözhetetlen számukra a magyar nyelvű kommunikáció is.***
9. ***A fiatalok többsége az egyetem után nem igen tanulna tovább, csak akkor, ha nem kap megfelelő munkát.*** A munkahelyi esélyek növelése céljából növelni kell a magyarság **képzettségi szint**jét és az oktatás minőségét minden szinten; motiválni kell a tovább tanulási hajlandóságot új ösztöndíj-támogatásokkal, tehetséggondozó programokkal, munkahelyi kilátásokkal; a **nyelvtudás** és munkaerő-piaci kapcsolatok fontosak a régióban. A fiatalok zöme Szabadkán folytatná tanulmányait, olyan tanintézményeket választanának, ahol teljes, vagy részben anyanyelvű oktatás folyik.
10. ***A térségben kikérdezett fiatalok*** (108-as válaszadói minta) körében ***nincs kiforrott jövőkép a legkülönbözőbb diploma utáni szakosodás terén.*** Legtöbbjük nem szívesen tanul tovább, csak kényszeralternatívaként specializál, vagy doktorál. A munkaerőpiacon egyébként is hátrányosabb helyzetű humánszakosok szívesebben dolgoznak szakmájukon kívül eső alkalmi-, vagy részmunkát, minthogy a specializáláson gondolkodjanak. Akkor jelent érdeklődési alternatívát a Tanítóképzőben megszervezendő specializálós és mesterszakok, ha az új diploma biztos munkát ígérne. Azok a fiatalok, akik hosszú időn át nem találnak munkát, sokféle továbbképzést beterveznek, akár gyorstalpalló kurzusokat is, csak ne veszítsék az idejüket.

3.4. Empirikus kutatás a regionális rendezvényszervező képzésben résztvevők körében

A kérdőíves lekérdezésben a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon, 2009 áprilisában indított kísérleti kurzus hallgatói vettek részt (13 lekérdezett alany a kurzus kezdetén). A terv az, hogy ugyanazokat a személyeket a kurzus végeztével is lekérdezzük (2009 novembere). Az ***első kérdőív*** a szakirány részvevőinek az identifikációs adatait (név nélkül), az iskolai életútjukat, továbbtanulási motívumait, munkahelyi igényeiket, elhelyezkedési esélyeiket, valamint értékítéletüket kérdezi le. A ***második kérdőív*** a kurzusról és annak hasznosulásáról alkotott véleményük lesz a lényeges. Jelenleg az első kérdőív előzetes elemzéseinek a kivonatozott tanulságait jegyezzük le:

10. *A meghirdetett rövidített kísérleti kurzus elsősorban egy speciális tanterv kidolgozásával kezdődött (alkalmazása a szerbiai, vagyis vajdasági magyar környezet szükségleteihez), majd a szakirány meghirdetése Észak-vajdaság jelentősebb magyar intézményein keresztül történt (Magyar Nemzeti Tanács, Művelődési Házak, Népkör, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet stb.) amiből kifolyólag a 15 jelentkező a jelenleg is munkahelyileg érdekelt intézmények munkatársaiból toborzódott össze. Az első regionális rendezvényszervező képzésben majdhogynem meghívásos alapon a már diplomás humánszakosok vesznek részt.*
11. *A kérdőívet kitöltők között 8 Szabadkán él és 5-en más észak-vajdasági településeken (Zenta, Oromhegyes, Palics, Csantavér, Hajdújárás).*
12. *Az egyetemi diplomájukat a következő karokon szerezték: Tanítóképző Kar Szabadka (5-en), Bölcsészettudományi Kar Újvidék (magyar nyelv 3-an), ELTE-TTK Budapest (magyar-történelem 1), Közgazdasági Kar Szabadka (1), Ügyviteli Főiskola; FABUS közgazdasági kar (2), Színháztörténet Veszprém (1).*
13. *Jelenleg 10-en munkaviszonyban vannak. Munkakörük: menedzseri munka, újságíró, programszervező, rendezvényszervező, adminisztratív munka, színházszervező, könyvtáros, irodavezető stb.*
14. *A további munkalehetőségeiket inkább rossznak ítélik meg, mint kielégítőnek. A válaszadók a munkahely típusa alapján nem válogatósak, mert egyaránt van köztük olyan, aki állami, mások magán és szintén mások inkább a civil szektorban dolgoznának. és legszívesebben.*
15. *Az alkalmi munkalehetőség esetében a hallgatók akár részmunkaidőben is szívesen vállalnának rendezvényszervezést, miközben 4-en csak Vajdaságban keresnének munkát, míg a többieket (9) érdekli a Magyarországon, vagy Európában található munka is.*
16. *A válaszok alapján megállapítható, hogy az első kurzus hallgatói számára szinte testhezálló e szakirány, és szívesen végzik/végeznék a rendezvényszervezői munkát, amihez eddig nem volt képesítésük. A fiatalok ezzel a specializáló szakkal esélyeiket növelik a jelenlegi vagy egy új munkahelyen, ami szorosan kapcsolódik a művelődés, színház és egyéb kulturális intézmények tevékenységébe. Ezen kívül alkalmuk lesz akár magánvállalkozásként hasznosítani a tudásukat: akár speciális rendezvények (esküvők, bálok, diszkó-estek, bulik stb.) szervezésére bejegyzett cégvezetőként.*
17. *A kurzus hasznosulásának előrelátásában azt kell megállapítanunk, hogy a jelenlegi rendezvényszervezői kurzus 15 hallgatója, mint másoddiplomás Vajdaságban azokat a hiányzó munkahelyeket fogják betölteni, amelyekre a magyar művelődési intézményeknek éppen szükségük van. Ha a szakirány jövőre elindul a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar végzős hallgatói között, évenként például 15 hallgatóval, akkor 2-3 év múlva ez a szakirány iránti álláslehetőségek a magyar érdekszférában telítődni fognak, hiszen kb. 50-60 magyar rendezvényszervező a mostani becslésünk szerint elegendő a térségben.*
18. *A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar és a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógiai Kar Felnőttképzési Intézetének közös szakirány szervezése és kivitelezése igen hasznosnak jellemezhető, mert hozzájárul a tanítói és magyar tanári diplomát szerzett fiatalok esélyesebb munkahelykereséséhez, miután a humán szak speciális területén szerezhettek menedzseri képesítést is. Az interdiszciplináris szakokra Vajdaságban mind nagyobb igény mutatkozik. Ha az állami egyetemek és rokon karok megtalálják a közösen, vagy az egyik országban (Magyarországon, vagy Szerbiában) akkreditált szakirányok hasznosulását, akkor nagyban elősegítik majd a munkanélküliség felszámolását is a térségben.*

4. Kutatási összegzés – általános megállapítások

15. ***Szerbiában a felnőttképzési reform terén még zömében felkészületlenek az állami oktatási intézmények, ugyanis nem eléggé hatékonyak a felnőttképzési programok, a munkanélküliek átképzésének megszervezéséhez. Az iskolák programjai merevek, és egy konzervatív szakosodási rendszerben, nehéz helyzetbe juttatták a munkanélküliséggel küszködőket***.
16. ***Vajdaságban, a magyarságnak a további marginalizálódás fékezésére, megakadályozására mobil, a változásokra gyorsan és hatékonyan reagálni tudó, alkalmazkodni képes munkaerő képzése szükséges***. Ehhez kell felfejleszteni az anyanyelvű iskolahálózatot is. A szakképzés piaci igényekhez való igazítása (műszaki-informatikai, mezőgazdasági, élelmiszeripari, feldolgozóipari gyakorlat-orientált képzés fejlesztése), üzemek, vállalkozások, önkormányzatok és szakiskolák közötti szoros együttműködést feltételez. Elengedhetetlen a szakiskolák egységes rendszerbe szervezése, a mai technikai színvonalnak megfelelő oktatás megszervezése, valamint az iskolarendszerű képzés kompetencia alapúvá tétele.
17. ***A vajdasági magyarság számára a folyamatos ismeret, tudás-szerzés és a tudásalapú gazdasági tevékenység felvállalása a még rendelkezésére álló fontos kitörési pont***. Megújítandó az értelmiségi és polgári középosztály, a szakmai elitréteg újrateremtése és továbbépítése érdekében. Egy átfogó, a vajdasági magyarság egészét megcélzó tudásmenedzsment-koncepció eredményesen motiválná a széleskörű közösségi identitásépítést, többletteljesítmény-vállalási készséget és a szellemi tőkefelhalmozást. Ennek érdekében támogatni kell az országos (és azon belül a magyar anyanyelvű) felnőttképzési rendszer reformját is.
18. ***A vajdasági munkaerőpiacon az egészségügy, a közgazdaságtan és az informatikai műszaki képzés terén kielégítőnek tűnik a szakemberlétszám***, de a ***mezőgazdaságban szakemberhiányról beszélünk***. A magyarul tudó munkaerő esetében folyamatosan újratermelődnek egyes szakok (főleg amelyeket magyar tannyelven tanulhatnak: pedagógus, műszaki, vagy közgazdász szakok). A munkaerőpiac befogadó-készségét kiszélesített régiószinten szükséges feltárni. Ebben a folyamatban fontos lenne felvenni a kapcsolatot, Dél-Magyarország kutatóintézményeivel, illetve a képzéspótlás okán a tanintézményeivel is. Az intézményesített ***külkapcsolatokban, a partnerségen és a nyitottságon van a hangsúly.***
19. A jövőben, ***korszerű oktatási hálózatok működtetésére lesz szükség***, amelyekben fokozatosan mind nagyobb kifejezésre jut a piacigény. Az eddigi tapasztalat azt jelzi, hogy nem érdemes az államközi szerződésekre és keretegyezményekre várni, hanem felsőoktatási intézmények, karok autonóm tevékenységének függvényében kellene a jövőben kialakítani a régió tudományszervezési innovatív szerepét, amelyre jellemző a *határokon átívelő együttműködések kezdeményezése.* A magyarok esetében az eddig kialakult nem formalizált, személyes és szakmai kapcsolatok (oktatók és hallgatók részéről) is segíteni tudják az intézményesült együttműködéseket, határokon átívelő sokoldalú, szerződéses kapcsolatok létrehozását. A régióban működő oktatási intézmények képzési kínálatának racionális kihasználása a cél, a felsőoktatási tömörülést képviselő érdekek összeegyeztetésével.

20. ***Az esettanulmány megmutatta, hogy Vajdaságban, a kétszakos tanárképzésben és a tanítóképző esetében is be kell vezetni a gazdaságossági és racionális képzést! A perifériális helyzetéből, kicsi méretéből kifolyólag, valamint az adott társadalom-gazdasági bizonytalan helyzetnek köszönhetően a humán szakos magyar friss diplomás rákényszerül a gyakori szakváltásokra.*** *Az intézménykapcsolat segítene bennünket*

regionális dimenzióban gondolkodni, folyamatosan felülvizsgálni a kiemelt prioritású szakterületek listáját, amely mint húzóág működteti az intézményt is. A hiányzó szakmákat közös szervezésben és akkreditálási lehetőséggel kell a közeljövőben megoldani, úgy, hogy egyes szakok addig maradnak opcióban, amíg nem telítődik vele a térség munkaerőpiaca. ***A rugalmas szakváltások és specializáló kurzusok magyar nyelven, elősegíthetik a régióban munkát kereső esélynélküli diplomával rendelkező magyar fiatalok munkalehetőségét, és ezzel enyhítik az elvándorlási hajlamukat.***

Felhasznált irodalom:

14. ***A tevékenység bemutatása a 2006-os évben***, Nemzeti Foglalkozásügyi Szolgálat, Szabadkai kirendeltség, Szabadka, 2007. (***Izveštaj o radu za 2006. godinu*** – Nacionalna služba za zapošljavanje, Filijala Subotica).
15. Gábrity Molnár Irén, 2006: ***Oktatásunk jövője*****,** In: *Oktatási oknyomozó*, *Vajdasági kutatások, tanulmányok*. Szerk. Gábrity Molnár Irén és Mirnics Zsuzsa, Kiadó: Magyarságkutató Tudományos Társaság, mtt 12. kötete, Szabadka, 2006. 61-122.
16. Gábrity Molnár Irén: ***Vajdasági magyar fiatal diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei***, 2007. In: *Mandel Kinga – Csata Zsombor (szerk.):* Karrierutak vagy parkolópályák? Friss diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei a Kárpát medencében nemzetközi projektum anyagában, az egykori Apáczai Közalapítvány honlapján. http://www.apalap.hu/letoltes/kutatas/karrierutak_vagy_zarojelentes.pdf (2009. 02. 01.)
17. Gábrity Molnár Irén, 2008: ***Oktatásunk látlelete***. Újvidék – Szabadka, Fórum Könyvkiadó, Újvidék és Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar.
18. ***Képzetteké a jövő, A felnőttképzés háttere Észak-Bácska iskolahálózatában***, 2008; Szerk.: Gábrity Molnár Irén, Kiadó: Regionális Tudományi Társaság, Szabadka 2008. 266.
19. Kajári Karolina, 2006: ***Életminőség – humánháttér***, kultúra. In: Gábrity Molnár Irén – Ricz András (szerk.): *Kistérségek életereje.* Szabadka, Regionális Tudományi Társaság. 72-82.
20. ***Strategija regionalnog razvoja Republike Srbije za period od 2007 do 2012.***
21. ***Szerbia nemzetiségi mozaikja****, 154., 176.*
22. Takács Zoltán, 2008: ***A munkaerő-kompetencia és az oktatás viszonya***. In: Gábrity Molnár Irén – Mirnics Zsuzsa (szerk.): *Regionális erőnlét – a humánerőforrás befolyása Vajdaságban.* Szabadka, Magyarságkutató Tudományos Társaság. 267-292.

Honlap források:

1. http://prijemni.infostud.com/univerziteti/Univerzitet_u_Novom_Sadu/3 (2008. február 12.)
2. Komisija za akreditaciju i proveru kvaliteta: http://www.kapk.org (2009. április 1.)
4. Educons privatni univerzitet u Vojvodini: http://www.educons.edu.rs (2009. április 1.)

MÉDIAKUTATÁSOK eredményeinek prezentálása:

Pannon RTV hírek -

Közvélemény-kutatás a médiáról

Rövid időn belül stratégiát kell kidolgozni a vajdasági médiafejlesztésről – hangzott el azon az összejövetelen, amelyet a Pannon Rádió működésének első évfordulóján szervezett a Pannónia Alap a szabadkai Magyar Házban. Szakmai találkozón mutatták be annak a közvélemény-kutatásnak az eredményeit, amelyet a Magyarságkutató Tudományos Társaság végzett a vajdasági magyarok médiafogyasztásáról. A dr. Gabrityné Molnár Irén által ismertetett adatok azt bizonyítják, hogy a vajdasági magyarok igénylik a mindennapi, sokoldalú, anyanyelvi és európai értékekkel bíró tájékoztatást. Az elektronikus és írott sajtó fejlesztési programjának kidolgozására pedig azért van szükség - hangzott el a találkozón -, hogy biztosítsák az anyanyelvű sajtó és a napi magyar nyelvű tévéműsor és 24 órás rádióadás minőségét.

http://www.subotica.info/press.php?page=pannon&press_id=1666

Szabadkai Rádió: 2009. március 11.

Folytatódik a tanácskozássorozat a vajdasági magyar média jelenéről és jövőjéről.

Egy hónappal ezelőtt Újvidéken az MNT szervezésében kezdődött a vita, tegnap este pedig Szabadkán folytatódott. A házigazda a Pannon RTV volt. Németh Ernő tudósítása. A Vajdasági magyarok médiafogyasztása címmel rendezték meg a beszélgetést. **Doktor Gábrity Molnár Irán, a Magyarságkutató Tudományos Társaság elnöke** ismertette két felmérés eredményét, amelyek az észak-vajdaságiak rádióhallgatási, tévénézési és újságolvasási szokásait kutatta. Az egyik felmérést a Pannon RTV rendelte meg, mert kíváncsiak voltak saját hallgatottságukra és nézettségükre. A felmérésből kiderült, hogy a tévék közül a vajdaságiak elsősorban az öt magyarországi adást nézik, viszont a Pannon nézettsége megelőzi az Újvidéki TV-ét. A rádiók közül a hallgatottságot tekintve a régióban magasan vezet a Szabadkai Rádió - mutat rá a Pannon RTV felmérése.

A vitában elsősorban arról volt szó, hogy hogyan lehetne növelni a műsorok versenyképességét, hogyan lehetne megoldani a finanszírozásukat. Ezen kérdésekre azonban még nem született megnyugtató válasz, a jövőben ezekről a témákról többet kell majd beszélgetni. A legtöbb felszólalás azzal kapcsolatban volt, hogy kell-e médiastratégia és hogyan kellene megszervezni a vajdasági magyar tájékoztatási rendszert. Két egymásnak ellentmondó álláspont kezd kialakulni. Az egyik szerint a most működő magyar médiumok összefogásával kellene kielégíteni az igényeket. Ez többek között Pásztor István, a VMSZ elnöke hangoztatta. A másik álláspont szerint egy külön vajdasági magyar rádiót és televíziót kellene működtetni. A magyar szerkesztőségek többsége ezt a megoldást ellenzi, mert így a régebb óta sugárzó médiumokra, az Újvidéki Tévére és Rádióra, a Szabadkai Rádióra a fokozatos leépítés várna. A Pannon RTV felmérése egyébként azt igyekezett bizonyítani, hogy a megkérdezett polgárok 68 százaléka támogatja ezt az elképzelést, s csak 9 százalékuk tart attól, hogy egyszólamú lenne az ilyen tájékoztatás. A tanácskozáson a küszöbön álló digitalizációról elhangzott, hogy ki kell harcolni, hogy a vajdasági magyarok saját digitális rádió és tévé frekvenciához jussanak, amelyen keresztül több egész napos rádióműsort és egy egész napos magyarnyelvű tévéműsort is sugározhatnának.

Pannónia Alap Konferencia
A VAJDASÁGI MAGYAROK MÉDIAFOGYASZTÁSA (2007, 2008)
Szabadka, 2009. 03. 10.

Összefoglaló

1. A vajdasági magyarság jelenlegi **tájékoztatási szokásait jellemzi:**

- A médiumokból való tájékozódásra jellemző, hogy naponta főleg televíziót, rádiót hallgatnak, és hetilapokat olvasnak. A felnőtt lakosság zöme nem használ internetet és az írott sajtó is háttérbe kerül az elektromos média mögött.
- a vajdasági magyarok médiaigényüket kielégítik a vajdasági magyar és az anyaországi tájékoztatási eszközök útján. Minden negyedik tart igényt a rendszeres szerb médiainformációkra.
- A vajdasági magyarok kevesebb, mint a fele olvas rendszeresen újságot, legtöbben időnként (hetente) vagy ritkábban olvassa a sajtót. Legtöbbjüket a helyi hírek, események érdeklik, kedvenc rovatuk a (élettér) kistérség eseményekkel kapcsolatos hírek, viszonylag sokan emlegetik a sport, politika (belföld, majd a külföld), a művelődés rovatokat is Gyakori az a válasz, hogy „mindent olvasok", ami arra a szokásra utal, hogy felületesen olvassák az újságot.
- Az alsó fokú iskolavégzettek nagyjából csak televíziót néznek (igénylik az Audi-vizuálisan szervírozott információkat). A középiskolát végzettek főleg hetilapot olvasnak, utána rádiót hallgatnak (főleg a nők) és napilapot vesznek. A felsőfokú végzettek között (sok a férfi, aki) a munkahelyen és baráti körben informálódik, és csak harmadsorban a napilapokból. Tehát: az iskolavégzettség növekedésével nő a sajtóból való tájékozódás igénye és csökken a tv nézés.
- A háztartásbeli, munkanélküli, nyugdíjas TV-t néz;
  Rádiót a munkások és nyugdíjasok hallgatnak;
  Napilapból a vállalkozók, hetilapból a nyugdíjasok informálódnak;
  Felsőfokú szakembereink az egyéb információs forrásokat jelölik meg elsősorban, majd a vegyes forrásokat (sajtó, TV).

2. A vajdasági magyarság jelenlegi **tájékoztatási igényeit jellemzi:**
   - ✓ Sokkal több figyelmet várnak el az egészségügyi témákban, majd szórakoztató írások és a kistérségi hírek esetében. Az olvasók kifejezetten nem érdeklődnek a kampánycélú témák iránt, a politikai és a vallási írások sem érdeklik őket hangsúlyosabban.
   - ✓ Elvárásként a médiában jobban hangsúlyoznák a tudás/tanulást, vagyis a szakmai értékeket, azután igényt tartanak a közösségi összefogásra (magyarságot érintő létkérdések), ezt követi a béke, szolidaritás, segítségnyújtás, majd a családi értékek. Általános vélemény, hogy az anyagi értékek hangsúlyozása tömegtájékoztatási eszközökben túlzott.
   - ✓ Az élettérség, amelyről napi hitelességgel híreket várnak, a vajdasági magyarok regionális tudatából elemezhető ki: elsősorban vajdaságinak érzik magukat, majd ahhoz a kisrégióhoz ragaszkodnak, ahol élnek, végül ahhoz a településhez, ahol születtek. A nagyvilági és a szerbiai események ez mögött vannak.

3. A vajdasági magyarság, egy **új médiafejlesztő stratégia kiépítésé**t tartja indokolnak:
   - a megkérdezettek 68,2%-a érdekelt abban hogy működjön egy egységes vajdasági magyar nyelvű médiaház (mindössze 9%-a ellenezne egy egységes vajdasági magyar médiahálózatot);

- a térség magyarságának többsége érdekelt egy egységes kárpát-medencei médiaház/hálózat létrehozatalában is. A térségben elő magyarok szeretnének információkat kapni és küldeni az anyaország és a többi határon túli régió felé.

Tanulság:

A vajdasági magyar tömegtájékoztatás fejlesztésének stratégiájához szükséges tanulság a következőkben foglalható össze:

1. A vajdasági magyarok számára fontos a regionális (helyi) tömegtájékoztatás, de szerintük szükség van **egy egységes (nem egyszólamú!) médiahálózat**ra is, két szinten:

a.) Vajdaság tartomány szinten, a sajtó és az elektronikus média formájában
b.) Kárpát-medence térségében, főleg elektronikus média útján (TV, internet)

2. A térség lakosságának nagy többsége *érdekelt abban, hogy* ***egy minőséges vajdasági magyar nyelvű médiaház, vagy médiahálózat működjön***. A térség magyarsága szeretne modern, időszerű és objektív tájékozódást, indokoltnak tartja a magyar média közösségmegtartó szerepét, szeretne sok helyi hírhez jutni, de önmagáról is eljuttatni az információt az egész Vajdaság területén élő magyarokhoz (szórvány-tömb kapcsolat ápolása).
3. A vajdasági magyarok többsége ***érdekelt egy egységes kárpát-medencei médiahálózat létrehozatalában***. A térségben elő magyarok igényt tartanak a határokon átívelő hírek és tudósítások zökkenőmentes cseréjére. A vajdaságiakat terheli a vízumkényszer, amit médiakommunikációval szeretne orvosolni.
4. Indokoltnak tartom a **Magyar Nemzeti Tanács** kezdeményezését azon a téren, hogy az érdekelt médiaházakkal a térségben, **kidolgozza a vajdasági magyar médiahálózat legracionálisabb, de ugyanakkor funkcionális formáját**, ami lefedi elsősorban vajdasági térséget, majd kapcsoltban van a Kárpát-medence magyar médiahálózatával is.
5. A **médiastratégia kialakítás**ában érdemes külön elemezni és lépésről-lépésre fejleszteni a vajdasági magyar írott ***sajtó***t (napi- és hetilapok), ugyanakkor pedig az ***elektromos média*** minőségét is.
6. A magyar tájékoztatási hálózat a térségben azt igényli, hogy a médiaházak vezetői és újságírói zökkenőmentes kommunikációjával és fejlett médiatechnológia alkalmazásával érjük el a régió gyors és hiteles tájékoztatását, amivel közelebb kerülhetünk Európához is. A **megfelelő médiaszakemberek iskoláztatása és a szükséges beruházások (legmodernebb digitális technológia alkalmazása végett) a vajdasági magyarok sürgős igénye.**

Szabadka, 2009. 03. 08.

A Magyarságkutató Tudományos Társaság (Szabadka) 2009. évi tudományos tevékenysége

	Tudományos programok leírása	**A kutatócsoport/ Projektumkutatók/ konferencia résztvevők**	**Támogató, pályázó és partnerszervezetek**	**időtartam**
mtt PROJEKT				
1.	A kutatási projektum címe: *Tehetségpontok Vajdaságban*	*Résztvevők:* Dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Ivanovic Josip	*Támogatók:* MTA Titkársága; Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, Magyarkanizsai Önkormányzat Partner: Magyarságkutató Tudományos Társaság	2009
2.	A kutatási projektum címe: *Identitásunk nyomában* 1. téma: Identitáskutató Műhely, határon átnyúló programterveinek kidolgozása 2. téma: Nemzeti és térségi tudatkapcsolatok a magyaroknál 3. téma: A fiatalok identitástudata a régióban	*Résztvevők:* Dr. T. Molnár Gizella, Dr. G. Molnár Irén, Dr. Mirnics Zsuzsanna, Mirnics Károly mgr., Újvári Edit, Barátné Hajdú Ágnes, Rác Lívia,	*Támogató: MTA Titkársága* *Partnerek:* 1. Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka; 2. Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Szeged, Közművelődési Tanszék és a Könyvtártudományi Tanszék – Felnőttképzési Intézet; *3.* Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka	2009
3.	Projekt - external evaluation of the SER 032 project calls *THE INCLUSION OF ROMA PUPILS IN SECONDARY SCHOOLS IN VOJVODINA* – 2009	*Résztvevők:* Dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Papp Z. Attila, Márton János és a MTT kérdezőbiztosai	*Támogatók:* MTA Titkársága; Roma Education Fund ("REF") Baarerstrasse12, CH 6300 ZUG, SWITZERLAND	2009
4.	CULTURALLY COMPOSITE ELITES, REGIME CHANGES AND SOCIAL CRISES IN MULTI-ETHNIC AND MULTI-CONFESSIONAL EASTERN EUROPE. (THE CARPATHIAN BASIN AND THE BALTICS IN COMPARISON - CC. 1900-1950).	*Résztvevők:* dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Mészáros Zoltán, Dr. Ózer Ágnes, Fodor István.	*Megbízó:* Name of the host institution: CEU - KOZEP-EUROPAI EGYETEM (Budapest); *Kivitelező:* Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka; Szabadkai levéltár, Zentai levéltár, Újvidéki Levéltár	2009 közepéig
5	*Strukturne karakteristike i potencijali razvoja ljudskih resursa vezano za*	*Résztvevők:* Dr. Gábrity Molnár Irén, Takács Zoltán,	*Kutatáskoordinátor* a Regionális Tudományi Társaság (Szabadka) *Támogató:* Vajdasági	2009.

	proces pridruživanja EU u severnom delu Autonomne pokrajine Vojvodine. 2009-2010.	Ricz András PhD hallhatók	Autonóm Tartomány, Stručna služba za realizaciju Programa privrednog razvoja AP Vojvodine i Centra za Strateško ekonomska istraživanja "Vojvodina CESS" Novi Sad, támogató Osztrák Fejlesztési Agenció Bécs.	
6.	*Életminőség-felmérés Észak-vajdaság lakosságának körében*	*Résztvevők:* Dr. Gábrity Molnár Irén, Dr. Somogyi Sándor, Rác Lívia	*Támogatók:* MTA Titkársága; MTA HTMT és a Tartományi Jogalkotási, Közigazgatási és Nemzeti Kisebbségi Titkárság Újvidék. *Pályázó:* Regionális Tudományi Társaság Szabadka *Partnerek:* Magyarságkutató Tudományos Társaság Szabadka,	2009
7.	A magyarokat is érintő vajdasági munkaerőpiac és az iskolai képzettség összefüggéseiről	*Résztvevők*: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar kérdezőbiztosai, kutatás-koordinátor G. Molnár Irén	*Támogatók:* MTA Titkársága; Szülőföld Alap, Budapest Megrendelő: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar Szabadka	2009 Április-május
8.	Oktatásszervezés (előkészítés-piackutatás) a Vajdaságban	*Résztvevők*: Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar kérdezőbiztosai, kutatás-koordinátor G. Molnár Irén	*Támogatók:* MTA Titkársága; Szülőföld Alap, Budapest *Megrendelő:* SzTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Felnőttképzési Intézet számára	2009 Május-június
mtt FORUM				
9.	*Konferencia* *A Kárpát-medencei regionalizmus útján…* (Szabadka)	*Részvevők:* MTT szakemberei, a Regionális Tudományi Társaság kutatói, egyetemisták, értelmiségiek	*Támogató:* MTA Titkársága; *Partnerek:* Magyarságkutató Tudományos Társaság, Regionális Tudományi Társaság, Szabadka	2009. március 6.
10	*Média konferencia* - A vajdasági magyarok médiafogyasztás*, Közvita Pannon RTV évfordulója alkalmából, Magyar Ház, Szabadka*	*Résztvevők:* médiaszakemberek, Árpási Ildikó, Gábrity Molnár Irén, Mihályi Katalin	*Támogatók:* MTA Titkársága; Pannon Alap Szabadka *Partner:* MNT, Magyar Ház Szabadka	2009. 03. 10.

mtt részvétel konferenciákon				
11	A - A tehetségek szolgálatában – u sluzbi talenata, I. Nemzetközi Tehetséggondozó Konferencia, Magyarkanizsa, B - A Tehetségpont alapítóinak megbeszélése a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar dísztermében.	*Résztvevők: Dr.* Ivánovity Joszip, G. Molnár Irén	*Támogatók:* Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért, Magyarkanizsa Község Pedagógus Egyesülete, Magyarkanizsa Község Önkormányzata, Magyarkanizsa Helyi Közössége, Nagy József Regionális Kreatív Műhely, Cnesa OMI, Wagner Alapítvány a Tóthfaluban Magyarul Tanuló Tehetségekért	2009. március 23. és 2009. december 10.
12	*A fiatalok jövőképe*, nyilvános előadás Magyarkanizsa	*Résztvevők:* Magyarkanizsa egyetemistái és ösztöndíjas középiskolásai; előadó: Gábrity Molnár Irén	*Támogató*: Magyarkanizsai Önkormányzat	*2009. 01. 24.*
13	Rákóczi Családi Kör – Délvidéki találkozója, A kisebbségi lét előnyei és hátrányai – Magyar Ház, Szabadka	*Résztvevők:* Délvidéki Rákóczi Családi Kör, előadó: Gábrity Molnár Irén	*Támogató*: Kanadai Rákóczi Kör	*2009. március 20-21-22.*
14	Esélyt adó felnőttképzés konferencia, Magyarkanizsa	*Résztvevők:* T. Molnár Gizella, Gábrity Molnár Irén	*Támogató*: Cnesa Oktatási és Művelődési Intézmény szervezésében, Művészetek Háza, Magyarkanizsa	*2009. március 28.*
15	*ESZMÉNYEKTŐL* A KOMPETENCIÁK FELÉ, Világkockázati társadalom – ifjúság – ifjúságpolitika – új kihívások című tudományos konferencia. Szeged	*Résztvevők:* SZTE hallgatói, Gábrity Molnár Irén	*Támogatók*: Európai Ifjúsági kutató-, Szervezetfejlesztő és Kommunikációs Központ (EIKKA), a SETUP Alapítvány, a Belvedere Meridionale Alapítvány, a Nemzeti Civil Alapprogram, a SZTE Alkalmazott Humántudományi Intézete SZTE Tanulmányi és Információs Központ Szeged	*2009. április 4.*
16	A magyar nyelvű televíziózás jelene és jövője Magyarországon és határon túl című médiakonferencia, a Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar dísztermében (Szabadka).	*Résztvevők:* Gábrity Molnár Irén, Árpási Ildikó, Mihályi Katalin	*Támogató*: Magyar Nemzeti Tanács és a Sodalitas Alapítvány Újvidék	*2009. május 15.*
17	Új együttműködések az Európai Unió határtérségeiben konferencia, Szeged	*Résztvevők:* Nagy Gábor, Nagy Angelika, T. Molnár Gizella, Gábrity Molnár Irén	*Támogató*: „Esély a Stabilitásra” Közalapítvány szervezésében, Szegedi Városháza	2009. június 19.

18	Szakmunkacsoport-megbeszélés: *Kezdeményezések határokon átívelő innovációs és kulturális klasszterek létrehozására*. Szeged	*Résztvevők:* Gábrity Molnár Irén, Ricz András	*Támogató*: DARFT Dél-alföldi Regionális Fejlesztési Tanács	*2009. aug. 11*
19	„Vándorló kisebbségek. Etnikai migrációs folyamatok Közép-Európában – történeti és jelenkori metszetben" Pécs,	*Résztvevő előadó:* Gábrity Molnár Irén	*Támogató*: Magyar Szociológiai Társaság Etnikai Kisebbségkutató Szakosztálya és a Pécsi Akadémiai Bizottság Kisebbségkutató Munkabizottsága szervezésében, Pécs	*2009. november 6-7.*
20	A Magyar Szociológia Társaság 2009. évi konferenciája: *Változás.Válság.Váltás.Hu.* Debreceni Egyetem, Debrecen.	*Résztvevő előadó:* Gábrity Molnár Irén	*Támogató*: Magyar Szociológia Társaság Budapest	*2009. november 13-14.*
mtt PUBLIKÁCIÓ				
21	CD kiadása és honlap bővítés *Kisebbségszociológiai jelenségvizsgálatok* - MTT 18 éves kutatáseredmények, adattár, bibliográfia	*Résztvevők:* Gépelő, lektor, szerkesztő, MTT munkatársai, Kabai Beáta honlapszerkesztő	*Támogató:* MTA Titkársága;	2009 November-december
mtt STUDIUM				
22.	Workshopok – kiképzések kéthavonként	Kérdezőbiztosi kiképzés, fókuszcsoport-vizsgálatok	*Támogatók:* MTA Titkársága; MTT iroda	2009.
23	Mentorálás és tutormunka	*a.) Szügyi Éva PhD hallgató Kutatói Szakkollégium ösztöndíjasa* c.) VMTDK egyetemistáinak felkészítése – 6 hallgató részvétele és kutatásának felügyelete.	*Támogató:* Balassi Intézet MÁSZ Budapest *Támogató:* Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium, Újvidék	2009

Szabadka, 2009. 12. 23. *Gábrity Molnár Irén, mtt elnök*

Pénzügyi elszámoláshoz lásd a mellékelt MTA támogatási adatlap kitöltött formanyomtatványát és a mellékelt igazolások, számlák, megbízási szerződések fénymásolatát.

Az MTA Titkárságának 2009. évi támogatását tisztelettel megköszönjük, mert nagyban lehetővé tette és elősegítette a Magyarságkutató Tudományos Társaság tevékenységét a Vajdaságban.